הצפה

ב״ה, יום ראשון, ה׳ סיון תשל״ד (26.5.1974)
שנה ל״ו — גליון 11684 — המחיר 120 אגורה

בטאון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד העורך הראשון: הרב מאיר בר-אילן ז״ל

LIBRARY, THE UNIVERSITY OF JORDAN

עיתונאים שחזרו אמש עם קיסינג׳ר מדמשק:

,ההסכם עם סוריה קרוב מאוד׳

שה״ח האמריקאני ייפגש הבוקר עם הצוות הישראלי ואח״כ יצא שוב לבירת סוריה לדיון בפרטים נוספים עם אסאד ● שנים מעוזריו של קיסינג׳ר נשארו אתמול בדמשק כדי להכין „אי-אלו מיסמכים"

שר החוץ האמריקאני, ד״ר הנרי קיסינג׳ר, חזר אמש יחד עם פמלייתו מדמשק וכפי שנמסר נשארו הפעם בבירה הסורית שניים מעוזריו, יועצו לענייני המזרח התיכון אלפרד אתרטון וק-ל מאו.

עם שובו, בשעה 22.40, התעכב מר קיסינג׳ר בנמל כ-10 דקות במס-לול הנחיתה ליד המטוס וקיים התי-יעצות עם השגריר האמריקאי קנת קיטינג ועם סמנכ״ל משרד החוץ, אפ״ב עברון.

נמסר, כי על פי התוכנית המקורית היה על קיסינג׳ר לנסוע לתל-אביב כדי להמשיך בשיחותיו, אולם מאחר שרוב שרי המערך היו עסוקים בישי-בה לשכת מפלגת העבודה הוחלט שישוב לירושלים ויוועד עם צוות הבכירים הישראלי רק היום בבוקר.

עיתונאים זרים ששבו מדמשק ב-מטוסו של קיסינג׳ר, הביעו את ה-דעה כי המשא ומתן להפרדת הכוחות בין ישראל לסוריה, הגיע עתה לשלב זה שבו עמדו שני הצדדים את כל הוויתורים, שלדעתם ניתן ואפשר לעשותם וכי אין הם מוכנים לגלות גמישות נוספת בשלב זה.

נשאלת, איפוא, השאלה אם יעלה בידי שר החוץ האמריקאי לגשר על פני הפער הקטן שנותר עוד בין עמ-דת הצדדים כדי להשיג את ההסכם — אמרו.

הם הוסיפו, כי מהתדריך שקיבלו בעת הטיסה מדמשק ללוד, נראה ש-ההסכם „קרוב מאוד", אך כאמור עדיין בעינן נקודות מחלוקת מסוי-ימות שעליהן יש להתגבר עוד.

עדיין מקווה להשיג הסכם לפני שובו לוואשינגטון

דמשק, 25 (יונייטד פרס) — לפני המראתו מדמשק אמר ד״ר הנרי קי-סינג׳ר, כי המשיך בשיחותיו עם אסאד בבחינה המדוקדקת ובהתוויית הקוו-ים השונים של הסכם הפרדת הכו-חות. שני עוזרי — אתרטון וסאו — יישארו כאן, כדי להכין אי-אילו מס-מכי יסוד ואני אשוב מחר כדי לדון בפרטים נוספים עם אסאד.

הודעתו של קיסינג׳ר לשוב לדמשק מחר מסמנת, כי הוא עדיין מקווה להשיג הסכם הפרדה לפני שובו ל-וואשינגטון.

בהודעה מקור סורי רשמי, שפור-סמה לאחר המראתו של ד״ר קיסינג׳ר נאמר, כי שני עוזרי שנשארו ב-דמשק ימשיכו בדיונים על אי אלה צדדים שנדונו בשיחות היום. כמו כן נאמר בהודעה, כי בזמן שיחותיו עם קיסינג׳ר נועץ אסאד עם מפקדי צבא סוריים בכירים. ההודעה נקבה ב-שמותיהם של שר ההגנה הגנראל מוסטפה טלאס, סגן שר ההגנה הגנ-ראל עוואד באג, הרמטכ״ל הגנראל יוסוף שכור, מפקד חיל האוויר הגנ-ראל נאגי גמיל וראש הביון הצבאי הגנראל חיכמת שיהאבי. בהזכרת שמות המפקדים רמז המקור הסורי, כי ההחלטות שקיבל הנשיא אסאד נתמכות על ידי המפקדים הצבאיים.

אם אמנם תמסר היום הודעה על הסכם הפרדה, מצפים שהיא תכשיר את הקרקע למסעו של ניקסון בבירות המזה״ת, עליו אמר היום דובר הבית הלבן רונאלד זיגלר, כי עריכתו היא בבחינת אפשרות קרובה לוודאי.

(ראה גם ידיעה בעמ׳ 2)

חוגים מדיניים בירושלים:

ההסכם עודנו מוטל בספק

הפער בין הצדדים בנושאי אזורי החייץ והדילול — טרם נסגר

מאת סופרנו המדיני בירושלים

חילוקי הדעות בין סוריה לישראל לגבי איזור החייץ, דילול הכוחות וגודל כוח הא-ו״ם, כשאלו עדיין רציניים למדי, עד כי הממשלה בישי-בתה ביום ששי היתה בספק אם אמנם יש סיכוי להסכם.

רק מפנה דרמטי מצד דמשק עשוי לשנות את המצב.

חילוקי הדעות כמתקדים ביותר לגבי רוחב איזור הדילול. ישראל מציעה רצועת דילול ברוחב של 25 קי״מ בעוד שהסורים מציעים 10 קי״מ בלבד. קיסינג׳ר הציע פשרה של 15 ק״מ.

לגבי גודל הכוח שכל צד יורשה להחזיק הציע קיסינג׳ר כי שני הצ-דדים יסכמו על הצעת פשרה שלו. אשר לגודל כוח האו״ם הציעה יש-ראל מספר של 3,000 חיילים בעוד שסוריה הציעה 500 בלבד. קיסינג׳ר מציע 1,500 חיילים.

חילוקי הדעות חריפים גם לגבי שיטות הפיקוח על ההסכם. ישראל מציעה להפעיל את שיטות הפיקוח שבהסכם המצרי הינו פיקוח האו״ם ופיקוח אמריקאי באמצעות לוויינים. סוריה מתנגדת לשיטות הללו ומצי-עה שיטות אחרות רופפות למדי. כמו כן יש חילוקי דעות לגבי פר-טים נוספים.

חוגים מדיניים בירושלים אומ-רים שנתברר עתה כי אכן עמדת ישראל משנה בהסכמה מראש לקו הנסיגה, בלי שתמנה הסכמה מק-בילה של סוריה לגבי איזור הדילול ואיזור החייץ. כך נוצר מצב שישר-אל הסכימה מראש „למכור" את ה-ויתור שלה. מבלי לדעת מהי ה-תמורה הסורית לנסיגה. כתוצאה מ-זה נחשפה הממשלה ללחצים חו-זרים מצד קיסינג׳ר לוותר לגבי נוש-אי הדילול ואיזור החייץ, בהשתמשו בשיטות הלחץ המקובלות שלו. אילו היו מצמידים את המחיר של הנסי-גה למחיר מקביל על הדילול והרכב כוח האו״ם — או לא היה קיסינג׳ר יכול להפעיל לחצים נוספים.

לפני צאתו לדמשק אתמול בבוקר נועד קיסינג׳ר עם השר אבן לסיכום המצב יחד עם השגריר דיניץ והסמ-נכ״ל אפרים אברון. בשדה התעופה בלוד נפגש קיסינג׳ר עם שר הבטחון מ. דיין ועם הרמטכ״ל רב אלוף מ. גור.

ד״ר קיסינג׳ר צפוי לחזור מדמ-שק לישראל אמש בשעות הערב המאוחרות, ולפי התוכנית צפוי לצאת מחר לארה״ב, אלא אם יחול מפנה בשיחות. יתכן שגם יאריך את שהותו. למעשה היום יהיה יום מכריע לגבי הסיכוי להסכם ההפרדה.

דיין: לא יהיו שני שלבים בטה״ם עם סוריה

שר הבטחון, מר משה דיין, אמר בתכנית „השבוע" בטלוויזיה, שהוא רואה בהסכם הפרדת הכוחות עם סוריה את היתרון, ההסכם בפני עצמו, ולא שלב מעבר למה שיבוא אחריו.

השר דיין סבור, שבעית הפיקוח הגיאוגרפי עם הסורים הרבה יותר מורכבת מאשר עם המצרים לכן הוא מציע לראות בהסכם המתקרב כאילו זה הסכם שאין אחריו שלב נוסף, באשר ייתכן, שזו תהיה המציאות.

בתשובה לשאלה אמר שר הבטחון, שאין הוא יודע אם הסורים יעמדו בהתחייבותם. אולם חשיבותו של הסכם הוא בכך, שיש לראות אותו במסגרת כלל בעיית הגבולות והמל-חמות של המדינה. שכן אם לא יהיה הסכם עם הסורים, ייחלש ההסכם עם מצרים. אם ההסכם עם המצרים יח-זיק מעמד, הרי יקשה על סוריה לפתוח במלחמה פתאומית נגד יש-ראל, באשר סוריה לא יצאה בעבר למלחמה רצינית בלי מצרים.

2 חיילים נהרגו ו־8 נפצעו בחילופי אש ארטילריים בצפון

מאת סופרנו הצבאי

שני חיילי צה״ל נהרגו ו־ שמונה נפצעו בחילופי אש ארטילריים שהיו ביומיים הי-אחרונים בחזית הצפון.

אחד הנופלים הוא סמל עודד הס, בן 21 מקרית שמואל בחיפה שנפגע קשה ומת אח״כ.

למשפחת הנופל השני נמסרה הו-דעה.

בהפגזה על הכפר חיספין במובל-עת נהרגו 3 דרוזים ו־3 נפצעו.

ביומיים האחרונים התנהלו חי-לופי אש מאסיביים לאחר שהסורים הגבירו את הפגזותיהם עם התקרבות הדיון על הפרדת הכוחות לסיומו. מעריכים כי הסורים ירו למעלה מאלף פגזים, שאת חלקם הגדול כיוונו על נקודות מסויימות במובל-עת.

חיל האוויר תקף ביום ששי את מוצבי הסורים שסמוך המובלעת, ו-פגע בהם קשות. הארטילריה של צה״ל פגעה בין היתר בסוללות טי-לים.

חילופי האש ביום ששי שהיו כב-דים ורצופים התנהלו מהבוקר ועד שעה 5 בערב.

ההפגזות הסוריות התחילו בדרום המובלעת בגזרת אום בוטנה-תל-שער תל-עינטר ואזורי קו הפסקת האש לעבר הקו הסגול, תל-פארס, תל-ניקשה, חושניה ועוד. לקראת צהרים ירו הסורים גם על איזור עין זיוון, וגבעות בנ״סל ואביטל, וכן לעבר תל-שקם ומזרעת בית-ג׳אן שבצפון המובלעת. עם ערב ירו הסורים אל כל גזרת החרמון ובכלל זה גם מכמה קטיושות.

בחילופי האש ביום ו׳ נפצעו 5 חיילי צה״ל, שאחד מהם סמל עודד הס מת אחרי כן מפצעיו.

מטוסי חיל האוויר תוקפים

מטוסי חיל האוויר תקפו ביום ששי אחה״צ מדרום למובלעת בגיז-רת תל-ההרה ואת תל-כודנה, הסמ-וכה לקו הפסקת האש מול תל-פארס. התקיפה נמשכה 45 דקות וכללה עמ-דות, בונקרים ארטילריה ונבוקים, כלי רכב וריכוזי חיילים. עם תום התקיפה עלו תמרות עשן כבדים מ-האיזור ונראו בו פגיעות. כל מטוסי-נו חזרו בשלום.

חילופי אש כאסיביים התנהלו את-מול. אך הפעם ריכזו הסורים את האש למקומות מסויימים בעיקר ב-מובלעת. מאות פגזים נורו תוך זמן קצר על תל-שקם.

בחילופי האש אתמול נהרג חייל צה״ל ו־4 נפצעו.

סמוך לשעה 5 אחה״צ הפגיזו הסו-רים את הכפר הדרוזי מרפא הנמצא כ־10 ק״מ מדרום למזרעת בית-ג׳אן. בהפגזה נהרגו 3 כפריים ו־3 נפצעו.

סמל עודד הס מת מפצעיו

סמל עודד הס בן 21 שנפצע ביום ששי בחילופי אש עם הסורים ברמת הגולן נפטר אתמול מפצעיו.

עודד בנם של רפאל ודבורה הס מקריית שמואל שליד חיפה, היה בו-גר ביה״ס התיכון יבנה בחיפה וחניך „בני עקיבא" בקריה.

הוריו מכפר הדרום לשעבר התישבו בקרייה הדתית שליד חיפה לפני מס-פר שנים. עודד שירת ביחידה קרבית ועמד להשתחרר בעוד כמה חודשים משירות חובה ולהמשיך בלימודי חקלאות.

עודד נפצע פעמיים בעת שירותו הסדיר. פעם ראשונה נפצע בעת ההסתערות לכיבוש החרמון. כשחזר לכובע המלדה, ופצע אותו בבט-נו. הוא אושפז בבית החולים, אך כאשר היה צריך לצאת לבית הולמה סרב וחזר ליחידתו. לפני כחודש נפ-צע שוב בעת חילופי יריות במובל-עת, מרסיס בגבו. הוא סירב להת-פנות, שהה יום אחד בבית השוב וחזר ליחידתו.

הניח הורים, אח נשוי, ואחות.

לוויתו תצא היום בשעה 10.30 לפני הצהריים מבית הוריו בקריית שמואל לבית העלמין הצבאי בחיפה.

הערבים נתנו הבטחה לקיסינג׳ר שלא לחדש את חרם הנפט

וואשינגטון, 25 (עסט״א) — נציגה של מדינה ערבית, ש-היא מגדולי מפיקי הנפט בעו-לם הבטיחה לארה״ב בשבוע ש-עבר, כי חרם הנפט נגדה לא יחודש, אפילו אם ד״ר קיסינ-גר לא יצליח להביא עד ראשי-ית יוני להסדר הפרדת כו-חות בין ישראל וסוריה — על כך מסרו בעלי הטור בעיתו-נות האמריקנית „וואשינגטון פוסט".

עם זאת נלוותה להבטחה אזהרה, כי מילוי ההתחייבות תלוי בהמשך המדיניות הפעילה של קיסינג׳ר במאמציו ליישוב פוליטי של הסכסוך במזה״ת. ההבטחה ניתנה כשלושה שבועות לפני הכינוס הבא של שרי הנפט הערביים. בכינוס זה עלולות לוב, עירק ואולי גם סוריה ללחוץ למען חידוש חרם הנפט. ההבטחה על תנאי, שניתנה לקיסינג׳ר לא להסכים לחידוש החרם מעניקה לו ארכת נשימה.

בעלי הטור מוסרים, כי הסטייט דיפרטמנט נוקט בצעדי זהירות מפל-גים כדי להסיג את חששות הערביים, שארה״ב תחזור למדיניותה הפרו יש-ראלית הקודמת. על פי דרישתו של שר החוץ בפועל קנת ראש תוצאה מאגרת אמריקנית. שדנה בסבה במע-פעלות הסיקה „ערבי" וכן הפשמה מסבה דרישה לכינוס מידי של מו-עצת הביטחון, כדי לגנות את הטרור.

4 יהודים מבקשי רישיון יציאה — נעצרו במוסקבה

מוסקבה 25 (יפ״ט) — הי-משטרה הסובייטית עצרה הי-יום ארבעה יהודים, אשר הגי-שו בקשות להגר מברית המו-עצות, אמרו מקורות של בתי-נבדי השלטון.

המקורות אמרו שהעצורים הם: ויקטור פולסקי, פאבל אברמוביץ, ולאדימיר פרסטין וליאוניד חורסבה. כולם הגישו בקשות לעלות לישר-אל, ופולסקי מהנדס לשעבר, מחכה כבר למעלה משלוש שנים לקבלת אשרת יציאה.

המקורות אמרו כי פולסקי נעצר ברחוב, בעוד שהמשטרה באה לבתי-הם של האחרים והודיעה להם כי יאש-מו ב„פרזיטיזם", שהוא אשמה המוע-לית נגד אנשים המסרבים לעבוד.

כל ארבעת היהודים הפסידו את מקומות עבודתם לאחר שהגישו בק-שות לאשרות יציאה.

הצטרפו...
קופת תגמולים מרכזית ליד
בנק דיסקונט
לישראל בע״מ

חטיבת מפא״י מתנגדת למסירת התיקים הבכירים בממשלת רבין לאנשי חטיבות אחה״ע ורפ״י

י. רבין הודיע כי אם עד יום שלישי השבוע לא יצליח לאייש התיקים — יודיע לנשיא על כשלונו להרכיב ממשלה

מאת סופרנו לענייני מפלגות

בחטיבת מפא״י לשעבר קיי-מת התנגדות נמרצת למסירת התיקים הבכירים ב„ממשלת רבין" לנציגי חטיבות אחה״ע ורפ״י לשעבר.

חטיבת מפא״י לשעבר תובעת כי כהונת סגן ראש הממשלה תימסר ל-אבא אבן ולדעת אישים מרכזיים בה — כמו ספיר ורבינוביץ — אין הצ-דקה למסור ליגאל אלון גם את תיק החוץ וגם את כהונת סגן ראש הממ-שלה.

נמסר כי מר אבן הודיע שהוא מס-רב למלא תפקיד כלשהו בממשלת רבין וכי יש לכבד את רצונו ולהפ-סיק ללחוץ עליו להצטרף לממשלה זו.

בישיבת חטיבת מפא״י טען מר אבן כי למעשה לא קיימת חטיבת מפא״י, וכי בעבודה פועלות שתי חטיבות בלבד: אחה״ע ורפ״י.

עוד אמר כי למפא״י זורקים עצ-מות בלבד וכי ניתן ללמוד מהעבר הרחוק כיצד „הדינוזאורים הצמחו-ניים" עברו וחלפו מן העולם...

בעת מסירת הידיעה דנה לשכת מפלגת העבודה וסיעתה בכנסת ב-איוש התיקים בממשלה החדשה.

המיועד לכהונת ראש הממשלה י. רבין הודיע כי אם עד ליום ג׳ לא יצליח לסיים את מלאכת הרכבת ה-ממשלה — יודיע לנשיא המדינה א. קציר כי נכשלו מאמציו להקים ממ-שלה.

מר רבין מציע כי שר הבטחון יהיה ש. פרס. שר החוץ וסגן ראה״מ — י. אלון, שר האוצר — פ. ספיר (מקו-וים כי ספיר טרם נכנע ל-לחצים ועומד בסירובו להכנס לממ-שלה), שר המשפטים — ת. צדוק, שר המשטרה — ש. הילל, שר החק-לאות — א. אוזן, שר ההסברה — א. אבן (כאמור מסרב הלה להשתתף בממשלה) שר החינוך — א. ידלין, שר העבודה — מ. ברעם, שר השי-כון — י. רבינוביץ, שר התחבורה — ג. יעקבי, שר הבריאות — ו. שם טוב, שר הקליטה — ש. רוזן, שר המסחר והתעשיה — ח. בר-לב, שר התיירות מ. קול.

א. ידיב, י. גלילי, ג. האוזנר וש. אלוני — שרים בלי תיק.

טרם נקבע סופית מי יהיה שר התקשורת ומי יבוא במקומם של אבן וספיר אם יתמידו בסירובם ל-הצטרף לממשלה.

ב„עבודה" יטענו המציעים כי ב„ממשלת רבין" יכהנו שני סגני ראש ממשלה: י. אלון וא. אבן אולם כ-אמור מסרב אבן לקבל את הפקיד כלשה-הו בממשלת רבין.

הנשיא נתן לו ארכה עד יום ג׳

מר רבין ביקר ביום ו׳ אצל נשיא המדינה הפרופ׳ אפרים קציר ודיווח לו כי ביום ה׳ נחתם הסכם קואלי-ציוני לשם כינון ממשלה. להסכם הקואליציוני שותפות סיעות המערך, הליברלים העצמאים ו„הרשימה ל-זכויות האזרח".

מר רבין ביקש מנשיא המדינה להאריך לו ארכה של יומיים לשם הש-למת הרכב האישי של הממשלה. הנשיא הסכים והחליט להעניק לו ארכה נוספת עד להכרזה אחר השבועות עד יום שלישי ז׳ בסיון.

דובר הבית הלבן מאשר
ניקסון יבקר בקרוב במזה״ת

קי ביסקיין, 25 (עי״ר) — הי-נשיא ניקסון יבקר במזה״ת, ו-ישנה אפשרות סבירה שהבי-קור יוצא לפועל בעתיד הקרוב — אמר הערב דובר הבית הי-לבן רונאלד זיגלר.

יתעכב בבריסל בדרכו למוסקבה

לפני כן נמסר כי ניקסון יתעכב במרכז ארגון הברית הצפון אטלנ-טית בבריסל, למשך לילה אחד, ב-דרכו לפגישת פסגה עם ראשי ברית המועצות במוסקבה בסוף החודש ה-בא.

לדברי המקורות, יצא ניקסון מ-וואשינגטון ב־22 ביוני, יתעכב ב-בריסל, שם יוועד עם פקידים אירו-פיים, ואחר כך ימשיך לברית המו-עצות.

הנשיא עומד להגיע למוסקבה לשי-חה עם המנהיג הסובייטי, ליאוניד ברז׳נייב, ב־23 או ב־24 ביוני.

סבורים שניקסון ישהה בברית ה-מועצות למעלה משבוע ימים ויסייר גם בסיביר ובאיזור הים השחור.

מצרים מקדמת בברכה את ביקור ניקסון

קהיר, 25 (יופ״יע) — מצרים מק-דמת בברכה את כוונתו המוצהרת של הנשיא ניקסון לבקר במזה״ת — אמר מקור רשמי במשרד ההסברה המצרי בתגובה על הידיעה מוואשינ-גטון בדבר האפשרות הקרובה לוודאי, שהנשיא ניקסון יבקר בעתיד הקרוב במזה״ת.

המקור המצרי אמר כי מצרים מקווה, שביקור כזה של נשיא ארה״ב יניב תוצאות חיוביות, העולות בקנה אחד עם התמורה בגישה ה-אמריקנית שחלה בעקבות מלחמת אוקטובר. התמורה אשר יש בה כדי לסייע לכונן שלום צודק ובר קיימא באיזור.

נומיירי מזהיר את קדפי מפני התערבות בענייני סודאן

קהיר, 25 (עי״ר) — נשיא סודן, ג׳עפר אל נומיירי, הזהיר אתמול מפני כל התערבות בענייניה של סודן ואמר כי סודן תגיב על התערבות כזאת „בכוח אשר יהרוג מכל תהייה". סבורים כי בדבריו התכוון נומיירי לקאדאפי, אם כי לא נקב בשמו.

נומיירי דיבר בפרלמנט הסודני ב-יום השנה להפיכה 1969, אשר העלתה אותו לשלטון. הוא אמר כי יש למנוע את המהפכנים, „המשכיעים הצהרות ללא-התיות", להתערב בענייניים הפנ-מיים של ארצות שכנות, ברומזו בגלוי להתקפות הקולניות של קאדאפי עליו.

ד׳אסטן הוכרז רשמית כמנצח בבחירות לנשיאות

פאריס 25 (עי״ר) — המועצה ה-חוקתית של צרפת הכריזה ביום ו׳ רשמית על ואלרי ז׳יסקאר ד׳אסטן כמנצח בבחירות לנשיאות צרפת.

יו״ר המועצה, שהיא המוסד העליון של החוקה הצרפתית, רוג׳ה פריי, הו-דיע כי בסיבוב ההצבעה השני ביום א׳ שעבר זכה ז׳יסקאר ד׳אסטן ב-13,396,203 קולות לעומת 12,971,604 קולות שקיבל פרנסואה מיטראן. כלו-מר הוא ניצח ברוב של 424,599 קו-לות.

משלחת עיראקית יצאה ליוגוסלביה

בגדד, 25 (עי״ר) — משלחת של מפלגת הבעת השלטת בעירק יצאה בשבת לביקור ביוגוסלביה על פי הזמנת הליגה הקומוניסטית — כך מסרה סוכנות הידיעות העירקית.

צי״ר אמר שהוצאות אלה מלווה בבה היקונים בהוצאה לכפרים ה-ישמיים שפירסם קודם לכן משרד הפנים.

בריה״מ רוצה לפתוח „אופקים חדשים" ביחסיה עם מצרים

קהיר, 25 (יופ״יא) — באיגרת ש-נשלחה לא מכבר על ידי המנהיג הסובייטי ליאוניד ברז׳נייב, אל נשיא מצריים אנואר סאדאת, הבהיר ברז׳-נייב על שאיפתה של בריה״מ להגיע ל„אופקים חדשים ופתוחים" ביחסים בינה לבין מצריים — זאת מסר היום העתון „אכבר אליום".

העתון כותב כי סאדאת הגיב ב-חיוב על רצונה זה של בריה״מ, ו-עתה הוא מכין תשובה חיובית לברז׳-נייב.

סאדאת עצמו אמר בהזדמנות מוקדם יותר השבוע כי איגרתו של ברז׳נייב מציינת את התחלתו של „שלב חיובי" ביחסים בין מצריים לבין בריה״מ.

קירות העתירה ביחסים בין שתי המדינות, מחמת היענותה של ברית המועצות לספק את דרישותיה של מצריים בנשק, אולם מקורות דיפ-לומטיים אמרו בסוף השבוע, כי המ-שלוחים הבאים מבריה״מ המיועדים למצריים יתחדשו.

הבית הלבן: ניקסון לא ימסור סרטים

קי ביסקיין, 25 (יופ״יע) — דובר הבית הלבן, רונאלד זיגלר, אמר הי-יום במסיבת עיתונאים שהנשיא ניקסון מתכוון שלא לחזור בו מעמדתו ה-תקיפה לסרב להוראת בית המשפט להמציא סרטי הקלטה ותעודות נוספות.

זיגלר אמר, כתשובה על שאלה, שתגובת ניקסון על דברי הביקורת של סגן הנשיא פורד לגבי הקו ה-נוקשה שנוקט הבית הלבן בפרשת ווטרגייט, היא שלכל אחד הזכות להביע את דעתו.

ביירות: המחבלים יבקשו טילים מרוסיה

ביירות, 25 (עי״ג) — השבועון ה-בירותי „אל דיאר", הודיע היום כי הנהגת ההתאגדות הפלשתינאית מת-כוננת לשגר למוסקבה משלחת, ש-תפקידה יהיה לדון עם המנהיגים הי-סובייטים באפשרות של רכישת טי-לים מדגם „סם 2", „סם 3", „סם 6", המיועדים להגנה בהונה של הפלש-תינאים ובסיסים של המחבלים.

„הנהגת ההתאגדות משוכנעת כי ישראל פתחה בשלב של הוקפות עזה יותר. דבר המצריך רכישת נשק שיאפשר לפלשתינאים לעמוד בפני ההתקפות הללו" — כותב העתון ה-לבנוני.

יהלומן ישראלי נעצר בניו-יורק

ניו-יורק 25 (עי״ר) — סוחר ויהלומן תל-אביבי, בן 41, ש-בא לניו-יורק כדי להשתתף בי-תערוכה, נעצר בנמל ה-תעופה קנדי, בחשד בהברחת יהלומים.

האיש, צבי סיקלר נעצר לאחר שנמנע מלהצהיר על יהלומים בשווי של 30,000 דולר, אשר אנשי המכס מצאו אותם מוסתרים בתוך בגדיו. הם מצאו אצלו שתי חבילות שהכי-לו 421 יהלומים.

היהלומים נתפסו ברדתו של סיקלר ממטוס ק.ל.מ. שהגיע מאמסטרדאם. האיש שהודר בערבות עצמית של 10,000 דולר, לאחר שהועמד בפני שופט שלום בברוקלין.

עוזר התובע הכללי של ניו-יורק, פול לאוריס, אמר כי המכס אמר סיקלר היה צריך לשלם על היהלו-מים הללו מס בשיעור של ארבעה אחוזים. אם יורשע בהאשמות המי-וחסות לו צפוי לו עונש של 5 שנות מאסר וקנס של 10 אלפים דולר. בינתיים החרימו השלטונות האמריק-ניים את היהלומים.

נמשכים החיפושים אחר חללים בסיני

קהיר, 25 (יופ״יע) — דובר אר״ם אמר היום שהחיפוש אחר גופות חללים ישראליים ומצריים, אשר הופסק בחודש שעבר, נתחדש עתה בחצי האי סיני.

הוא אמר כי 4 צוותים של אנשי כוח החירום, בליווי קציני צבא מצ-ריים וישראליים התחילו במשך הי-חיפושים מאז ה־20 במאי.

הדובר אמר שהחיפושים נערכים על פי הסכם שהושג באמצעות כוח החירום, והחיפושים יימשכו „לפחות עד סוף החודש הזה".

תחזית מזג האוויר

בהיר עם עליה קלה בטמפרטורות. טמפרטורות המקסימום הצפויות להיום: ירושלים 30, ת״א חיפה 28, עפולה ולוד 29, באר שבע 31, אילת ומפרץ שלמה 38, רמת הגולן 27 הר חברון 38, עזה 25 ויריחו 37 מע-לות.

בצער אנו מודיעים על נפילת בננו, אחינו, וגיסי

עודד (עודי) הס הי״ד
(בן דבורה ורפאל)

במלחמה על הגנת המולדת

הלוויה תצא מביתנו, רח׳ התנאים 20, קרית-שמואל, חיפה, בשעה 10.30 לפני הצהריים — לבית העלמין הצבאי בהר הכרמל.

המשפחה האבלה

היכל שלמה
המועצה וההנהלה

לרבנית שרה הרצוג

השתתפותינו הכנה בצערך בפטירת אחיך היקר באדם

ר׳ דוד הילמן ז״ל

בעבודתך המסורה והברוכה תמצאי התנחומים

מסיבת מלווה מלכה חגיגית

לציון יובל י״ג שנה

למוסדות החינוך — ישיבת הנגב — נתיבות
(עזתה)

תתקיים אי״ה במוצש״ק י״א סיון תשל״ד (1.6.74)
בשעה 8.30 — בבנין המרכז, ירושלים

בתכנית:
1. ארוחה חגיגית
2. ראש הישיבה הרב הגאון ר׳ יששכר מאיר שליט״א
3. אורח הכבוד הרב הגאון ר׳ ידידיה פרנקל שליט״א רבה הראשי של תל-אביב—יפו
4. החזן ר׳ אליעזר הרשקיק
5. מקהלה תלמידי ישיבת הנגב

כל ידידי, אוהדי, הורי ותלמידי הישיבה מתבקשים לבוא.
פרטים: טלפון 233863, ירושלים

מדרשה גבוהה לתורה, ירושלים

נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים תשל״ה למכונים הבאים של המדרשה:

א. בית המדרש הגבוה להוראה ...נות
(בשיתוף עם: מכון הרי פישל, ירושלים)

ב. מכון ללימודי היהדות ומרכז ההדרכה לתרבות תורנית
(בשיתוף עם: עיריית ירושלים)

ליד המדרשה פועלת קרן מילגות מיוחדת לבני ישיבות יוצאי צבא וכן פועלת קרן מיוחדת לתלמידי חו״ל המתעתדים לכהן בקודש בקהילות הגולה כרבנים ומורים.

● המעונינים להירשם מתבקשים לפנות במכתב עד ליום ... תמוז התשל״ד לפי הכתובת: „ועדת קבלת תלמידים, מדרשה גבוהה לתורה, ת. ד. 5199 ירושלים".

היכל שלמה
המועצה וההנהלה

למרן הרב הראשי לישראל

הגר״ש **שלמה גורן** שליט״א

ולרבנית צפיה

ברכות נאמנות מעומקא דליבא
לרגל הולדת הנכדה שתחי׳

יהי רצון שתרוו ממנה רוב נחת.

למורנו ורבנו פאר ישראל והדרו
מרן הרב הראשי לארץ ישראל

הגאון רבי **שלמה גורן** שליט״א
ורעיתו הרבנית **צפי׳ה** תחי׳

ולבניהם

אהוד ותחי׳ה שפירא

שפע ברכות
להולדת הנכדה-הבת
שנקרא שמה בישראל אפרת תחי׳

יהי רצון שתרוו ממנה רוב נחת והזכו לגדלה לתורה, לחופה ולמעשים טובים,
במורשת המשפחה המבורכה ולתפארת עם ישראל ומדינת ישראל

בית המדרש הגדול
„קוממיות אברהם"
הוועד

קופת גמ״ח
„קוממיות אברהם"
ההנהלה

ציבור המתפללים

לחתנים, למחותנים ולכל האירועים
חליפות בגיר

להשיג ב:
תל-אביב: רח׳ אלנבי 100
ירושלים: דרך יפו 42 (בכר ציון)
חיפה: רח׳ הרצל 18 (בית הקרנות)
בוטיק פייר קארדין
תל-אביב, רח׳ אלנבי 94

ללא שעטנז

דרוש מזכיר
לתנועה ציבורית

צעיר ירא שמים,
יודע עברית על בוריה ומדפיס במכונת כתיבה
לחצי יום — משכורת טובה

טל. 282098 בין השעות 9.00—1.00.

של הצופה

חשבון הדמים

הרצח המזוויע של אם על שני ילדיה בנהריה, מצטרף לשרשרת זוועת־הדמים שהיינו עדים להן בשבועות האחרונים. זוהי אותה שיטה, זאת אותה מדיניות, כפי שידענו אותם בקריית־שמונה, במעלות ובקיבוץ שמיר. הם באים לרצוח בכוונה־תחילה, ואין הבדל ביניהם לאיזה מארגוני־החבלה הם משתייכים, אם לחוותמה, אם לג׳בריל, או לפתח של יאסר ערפאת. אחת מטרתם — לרצוח אזרחים ישראליים, בלא כל אבחנה, בין אם הם מבוגרים או טף.

דם־הנקיים שנשפך בנהריה, לא יוכלו להנקות ממנו, כל אלה שבמקום לגנות מעשי־רצח ולגדוע יד־מרצחים, מגנים כל פעולה הגנתית הננקטת על־ידי ישראל, כדי לאבטח חיי אזרחיה.

קשר־השתיקה של העולם המתקרא עדיין — עולם חופשי, מעודד את הרוצחים בפעולותיהם ואת המדינות הערביות לשמש להם מחסה.

החלטות־הגינוי נגד פעולות־הגמול הישראליות שנתקבלו על־ידי מועצת־הביטחון מובילות במישרין לשפיכות־דמים, כפי שחזינו אותה אתמול בנהריה.

התגברות מעשי־הרצח על־ידי המחבלים מחייבת היערכות מחודשת, בכל הקשור בהבטחת בטחונם של הישובים ולא רק לאורך קו הגבול, אלא במדינה כולה. אך עם כל הכבוד וההערכה שכולנו חבים לאנשי „המשמר האזרחי" ולהג״א בנהריה שגילו אומץ ותושייה, אין להסתפק בכך. התשובה שעלינו לתת על הפעילות הרצחנית, אינה יכולה עוד להצטמצם בהגברת הבטיחות הפנימית. גם אם אין לזלזל בה, אלא יש לנקוט צעדים כאלה, אשר יבהירו למרצחים, לשולחיהם ובני־חסותם ובראש־כל ללבנון, שכל עוד אזרחי ישראל לא יוכלו לישון בשקט, לא יהיה שקט גם אצלם.

אסור שהגבול ישמש מחסום לביעור קיני המרצחים.

עלינו לבחון מחדש את שיטות התגובה: האם להסתפק בהפעלת חיל־האוויר בלבד, או שמא יש להפעיל שיטות אחרות, כתאימות יותר ויעילות יותר להבטחת השקט והביטחון הפנימי.

הפעילות הרצחנית של המחבלים, השתכללה בשבועות האחרונים. אין גם להתעלם מהסיוע הרב שהם מקבלים ממדינות שונות, בעיקר ערביות, אך לא רק מהן, בנשק חדיש, לרבות טילים. אף התפתחות זו מחייבת בחינה מחודשת של הדרך כיצד להלחם במחבלים.

הכתובת המרכזית היא לבנון. שם הם שורצים ומהלכים חופשי בראש חוצותיה. אך לא רק היא שותפה לפשע. הקולות המלחמתיים שמגיעים אלינו ממצרים ומסוריה, מצטרפים לרשימה של כל ה„מי ומי" המעודדים מעשי רצח־וחבלה. אפילו אם בשלב זה לא הגיחו המחבלים מתחומי מצרים וסוריה, עלינו להתייחס לעובדה ששתי המדינות הללו העמידו עצמן בריש־גלי כמגיני הרוצחים והצהירו על נכונותן לחוש לעזרת לבנון, אם תעיז ישראל לפגוע במעוזי המחבלים ב„פתאח־לאנד".

הרצח המזוויע בנהריה בהכרח שיחיש הגשת חשבון־הדמים לפרעון למדינות־ערב. והפעם זה חייב להיות חשבון נוקב ביותר, עד שיכלה המחבל האחרון מהזירה.

בתום ההפרדה

אתמול הורדו דגלי ישראל מפסגת־החרמון, מהעיר קונייטרה ומרפיד ובכך הגיע לסיומו מבצע הפרדת־הכוחות עם סוריה. עם ביצוע הפרדה זו הוסרו סימני ההיכר האחרונים שהצביעו על ניצחון ישראל במלחמת יום־הכיפורים. בכך נגולה החרפה שרבצה על האויב ובעיקר על האויב הסורי שיצא בשן־ועיין מהמלחמה.

השלמת הפרדת הכוחות עם סוריה, גם משלימה את שלב א׳ של ועידת־ג׳נבה. עם זאת עלינו לזכור, כי למעשה בוצע חלק קטן בלבד מהחלטת מועצת הבטחון 338, אשר שימשה בסיס לוועידה זו. בסך־הכול הגענו להפרדת־כוחות, שפירושה המעשי — נסיגה, בלא שזו תילווה בהתקדמות כלשהי לקראת הסדר־של־שלום.

האווירה השוררת עתה, אחרי הפרדת־הכוחות, אינו מורה על סיכויים לקידום ענייני השלום. להיפך, מתחילים לחוש בהקשחת העמדות של מצרים וסוריה, בכל הנוגע לשלב ב׳ של השיחות. התייצבותן הגלויה מאחורי הפלשתינאים מזה והדרישה המוזרה שבעלה המלך חוסיין, להפרדת כוחות, גם בגדה־המערבית כוז, בעמידים בסימן־שאלה את הסיכויים לקידום ענייני השלום בוועידת־ג׳נבה.

צה״ל נסוג מהשטחים שהוסכם עליהם, במסגרת הסכם־ההפרדה, כצבא מנצח. ועלינו לשים־לב לדברי המפקדים, במסדרי ההפרדה: „אם נידרש, נשוב לאותם המקומות, ביותר־עוז־ועוצמה ונכה באויב מכה אחת אפיים". מן הראוי שהדברים הללו גם יוכירו לכל אחד מאתנו שהמלחמה עדיין לא תמה.

הפרדת־הכוחות מטילה משימות חדשות על צה״ל ובמרכזה — היערכות מהירה ככל האפשר בקווים החדשים, התבצרות ראויה לשמה, כדי שיוכל לקדם פני האויב, בכל עת ובכל שעה.

השלמת ההפרדה בצפון, מעמידה בפנינו אתגרים קשים בזירה המדינית הבינלאומית. עלינו להתכונן כראוי לקראת המערכה המדיני תאשר לפנינו.

ההפרדה אינה סוף־פסוק. היא משלימה בסך־הכול פרק אחד ופותחת פרק חדש. ויש יסוד סביר להניח, כי שלב ב׳ יהיה קשה שבעתיים משלב א׳, אשר מאחורינו. כי מעתה, לא קיימת עוד שאלה של הפרדת־כוחות, כי אם של יצירת אקלים חדש לקידום ענייני השלום.

אחרי שהצבאות אינם עומדים עוד זה מול זה, יצטרכו המדינאים להבהיר עמדותיהם לגבי מהות השלום — גבולות השלום והביטחון. ואם עלינו לשפוט, לפי ההכרזות של סאדאת, אשר שוב נשבע בשם „אללה", כי לא יניח חרבו עד „לשחרורה של ירושלים", איומי המלחמה של אסאד ואפילו של חוסיין, הרי לפי כל הסימנים פניהם למלחמה, גם אם הם מדברים על שלום.

מן הראוי שנזכור זאת היטב, דווקא עתה עם סיום הפרדת־הכוחות, עם תפיסת הקווים החדשים, תוך כדי ההיערכות לקראת הבאות.

סיפורי הזוועות של ליל־הדמים בבית ברחוב בלפור 19 בנהריה

המחבלים שרצחו אם על שני ילדיה וחייל — נהרגו בקרב עם הצבא

מאת יוסף אורי

כתב „הצופה" בגליל המערבי

שלושה מחבלים שבאו דרך הים, חדרו בליל ב׳ לבית מגורים בנהריה, והרגו אשה, ילדיה וילד. בקרב עם כוחות הביטחון, נהרגו שלושת המרצחים, וכן נהרג חייל צה״ל ו־5 חיילים ו־3 אזרחים נפצעו.

ההרוגה רצחה היא האם אירקה, גננת, בת 38, את בתה רונית בת 10, ובנה גלעד, בן 5. האב מוטי, נפצע קל תוך כדי הבורחה. בטרם חוסלו המחבלים נהרג בקרב סמל ראשון דן סבש בן 21 ממושב בן־עמי. יתר דיירי הבית בן 3 הקומות הסתגרו בדירותיהם בכל מהלך הירויות והפיצוצים ויצאו בשלום.

במהלך הירויות, הגיעו לנהריה ראש הממשלה יצחק רבין, שר המשטרה, שלמה הלל, שר ההסברה, אהרון ידלין, הרמטכ״ל רב אלוף מרדכי גור ומלוויהם. על פעולות כוחות הביטחון שהיסלו את המחבלים פיקד אלוף פיקוד הצפון רפאל איתן, שהגיע עם חייליו מיד עם היוודע דבר החדירה. כן היה במקום אלוף (מיל.) רחבעם זאבי. אתמול בבוקר חזרו החיים בעיר למסלולם.

נתקלו באש

אנשי המשמר האזרחי

מאורעות הדמים בנהריה, החלו, סמוך לשעה 11.15 בלילה. שנים מאנשי השמר האזרחי הבחינו בדמויות חשודות באחד מרחובותיה של נהריה הישנה. הם ביקשו מן החשודים לעצור ולהזדהות, ומשלא נענו, פתחו מיד באש מקלעים.

בעקבות זאת, חדרו המחבלים מיד לבית מספר 19 ברח׳ בלפור, בקרבת שפת הים ובמקביל לחוף. כאשר אחד מהם מתפה באש על חבריו, ב־9 הדירות שבבניין היו רוב הדיירים ערים אותה שעה, חלקם צפו בטלוויזיה והאחרים בילו בצוותא עם ידידים. שנים מן הדיירים שברשותם נשק, הבחינו במחבלים המתקרבים והשיבו באש לעברם צולם. כנראה לא פגעו. אז הסתגרו מרבית הדיירים בבתיהם, כיבו את האורות, ומצאו מחסה על הרצפה, תוך שהם נצמדים לתלותיהם וסומכים אותן ברהיטים שונים.

סיפורים של דיירי הבית

סיפרה לאתר מכן אחת הדיירות, כשהיא עדיין נסערת ונרגשת: „הילדים ישנו כבר ואנחנו שיחקנו עם עוד זוג חברים. פתאום שמענו יריות בחדר הכניסה. לא ידענו בדיוק מה קורה. סגרנו מיד את התריסים, ואת דלת הכניסה ודחפנו את הספנוור אל הדלת. בינתיים נשמעו עוד יריות ופיצוצים, כנראה רימונים. היה מאד לא נעים. שכבנו על הרצפה ובכל פעם ניסינו למצוא מחסה אחר. אל דירתנו הם לא ירו, אבל, כנראה ניסו לחדור לבניה שלנו".

שכן אחר, המתגורר בקומה הראשונה סיפר: „הבן שלנו ראה מהחלון אנשים השודים ההול לצעוק ,חבלנים׳. סגרנו את הבית והחלונות ושמענו יריות מסביב. ירד כל הזמן חרקו רימונים. שכבנו כל הזמן על הרצפה".

המרצחים בכנסו דרך אחת משתי הכניסות של הבית, פרצו לדירת משפחת זרקין שבקומה הראשונה מעל העמודים, רצחו את האם ושני ילדיה והחלו יורים לכל עבר.

עם השמע הירויות הוזעקו למקום כוחות משטרה וצבא, אשר הקיפו את הבית מס׳ 19 ולא נתנו לאיש להתקרב. מיד החל בפינוי הדיירים מן הבתים הסמוכים, אשר בהלקם הספיקו לעזוב עוד קודם לכן, והנר עברו לבתים מרוחקים.

כוחות הבטחון הגיעו

במשך כעשר דקות נשמעו יריות רבות ופיצוצי רימונים, ולאחר מכן היו במשך שעה ארוכה יריות לסירוגין.

כוחות הבטחון הגיעו למקום בראשותו של האלוף איתן, וכן כוחות משטרה מתוגברים ובראשם מפקד הכוחות הצפוני ניצב שמעון אשד וסגן מפקד מרחב הגליל סנ״צ חיים עופר. בעוד יחידת צה״ל נערכה להסתערות על אנשי החוליה, הקימו כוחות משטרה מחסומים בכניסה לעיר וכן בכניסה לשכונה עכו ובמקומות נוספים ברחובי הגליל המערבי. בו בזמן, נורו מצבות תאורה, מן האוויר, אשר האירו את כל גבול הלבנון הגובל עם אזור הגליל המערבי. בנהריה גופא נערכו סריקות בבתי הספר, במרכז הקליטה ובבנייני ציבור אחרים.

יחידת צה״ל פרצה ב־2 בלילה

לאחר שהשתתקו הירויות מבית מס׳ 19, בסביבות השעה 2 אחר חצות, החלה יחידת צה״ל להיערך לקראת הקרב עם המחבלים, בפיקודו של אלוף איתן. חיילים אספו כל מידע אפשרי על הנעשה בבנין ובסביבתו, והכוח הפורץ התקדם לעבר הבית, חלקם נכנסו דרך הכניסה המערבית שלא הותקפה, והגיעו דרך חדר המדרגות אל גג הבית, שם היתה ההיתקלות הראשונה.

היתה חשיכה מסביב וכל החלונות בבנין היו מוגפים. לפתע, בשעה 2.30 בקירוב, נזרק רימון על הגג התפוצץ. אחריו נשמעו יריות רבות ופיצוצים נוספים, לעבר המדרגה שעל הגג, כנראה מחסן, אשר כוסה עשן לבן. מספר דמויות נראו נעות בצללים, ולפתע נזרק רימון זרחן, מעלה עשן לבן וסמיך מאד. תוך הדי הירויות מנשק אוטומטי הרגו החיילים את המחבל שעל הגג ומיד לאחר מכן נורו מן הגג יריות לעבר הדירה בה התבצרו שני המחבלים הנותרים. בו מזמן פרץ כוח צה״ל לתוך הבית, ואילו החיילים מן הגג פרצו לחדר המדרגות בכניסה המזרחית, תוך שהם סורקים את השטח. פצצות תאורה האירו אז את כל הרחוב, ובשעה 2.45 התפתח קרב עם שני המחבלים, אשר נהרגו תוך דקות ספורות.

במהלך הקרב נהרג החייל דן סבש.

בשוך הירויות החלו השכנים להדליק אורות בדירותיהם, לאחר שווידאו כי אכן אנשינו השתלטו על הבנין כולו.

הדיירים חולצו כולם וחולקם הובלו מיד לאמבולנסים ולבתים סמוכים כשעל מלאכת החילוץ מבצה אלוף (מיל.) רחבעם זאבי. למקום הגיע צוות רפואי אשר ניסה לשוא להציל את אירנה זרקין, שנפצעה אנושות.

ראש הממשלה ושר המשטרה הגיעו למקום

במהלך מאורעות הדמים הגיע לנהריה ראש הממשלה יצחק רבין, בלוית שרי המשטרה וההסברה, הרמטכ״ל ואלוף פיקוד הצפון. אפרת. „אני מביע את הזעזועי מן הסכנה שנעשה ע״י המחבלים" — אמר ראש הממשלה והוסיף: „נעשה כל מה שאפשרי למנוע פעולות כאלה ולהעניש את אלה המנסים דינם בעתיד לפגוע בנו".

ראש הממשלה הסעיד, בהשיבו לשאלה העתונאים הרבים, כי הסיור הוא פעולה מתמשכת הדורשת תשובה רצופה. העובדה, שהמחבלים חדרו הפעם דרך הים, מורה על סוג חדש של פעולות.

שר המשטרה, שלמה הלל, הוסיף, כי „אנו בעיצומה של מערכה שאין לה כנראה הגבלות וגבולות".

ראש הממשלה ומלוויו ביקרו בדירת הרצח ובדירות הסמוכות, ר׳ שמעו הסברים על פעולת חיילי צה״ל מפי מפקדי הפריצה.

נהריה התכוננה לאפשרות התקפות מחבלים

ראש עיריית נהריה, אפרים שריר, אמר לעתונאים, כי מאז הרצח בבית לוית התכוננה נהריה לאפשרות של התקפה מחבלים. רבים התגייסו למשמר האזרחי, הכוחה כיום כ־900 איש. הודות לפעולתם של אנשי המשמר האזרחי, נבלמה אולי בהלקה תכניתם של המחבלים שחדרו לעיר. היה זה איש המשמר, זרזי בן־שבת, אשר ירה לעבר המחבלים ויריות אלו גרמו להתעוררות והיוו אזעקה כללית בעיר.

ראש העיריה הביע בטחונו, כי חרף האסון יהווה המקרה גורם מדרבן להגברת פעילותו של המשמר האזרחי, והוא מקווה שיהיה סיוע נאות מצד גורמי הבטחון במדינה. כמו כן, ציין, את התגובה המהירה של המשטרה והצבא, אשר הופיעו רגעים ספורים לאחר השמע היריות.

חיי נהריה חזרו למסלולם

חיי נהריה חזרו בעיתיים למסלולם. מספר התיירים הנופשים בעיר אינו רב. הכרכרות המסגוניות, המשמשות להובלה הנופשי התיירים, סובבות בעיר כבימים כתיקונם. במקומות רבים בעיר נראו כוחות מתוגברים של משטרה וצבא. כוחות כאלה נראו גם באזורים אחרים שבגליל המערבי.

בבתי הספר בנהריה חודשו הלימודים בשעה 9 בבוקר, לפי הוראות העיריה ומשרד החינוך. מבית ספר „ויצמן", הסמוך לבית שבו אירע הרצח, נעדרו מרבית התלמידים לא באו ללימודים.

סירת הגומי בה הגיעו המחבלים דרך הים

חללי הטבח בנהריה — למנוחות

הרב הראשי לצה״ל, אלוף מ. פירון: דם הנקיים אסור שיביאנו לידי תיסכול

חללי הטבח בנהריה הובאו אתמול אחה״צ למנוחות בשתי הלוויות שנערכו בעיר, בהשתתפות קהל אלפים.

ב־4.30 אחה״צ נערכה בחלקה הצבאית של בית העלמין בנהריה הלווייתו של החייל דן סבש, ממושב בן־עמי, אשר נהרג בפריצה לבנין ברחוב בלפור 19 בנהריה, בו התבצרו המחבלים. ארונו הובא ע״י קר מיקר צבאי והוא נישא אל חלקת הקבר על כתפיהם של ששה סמלים ראשונים של יחידתו.

בהלווייתו השתתפו קהל רב, בני משפחתו, הבריו לנשק ורבים מתושבי ישובי הגליל המערבי. הרב הפיקודי של פיקוד הצפון קרא פרק תהילים. אביו של החייל אמר קדיש.

„דברי הספד השמיע הרב הראשי לצה״ל, האלוף פירון, שאמר, „האומה חייה על גבורתה ועל דם בניה היא מתקיימת. אנו לוחמים למען הצלת עם ישראל מול רוצחים. כשיטה זו, לפי היהדות היא משימת קודש. אין ביהודים בדברינו לא למשפחה ולא לצער".

השר גדעון האוזנר, שייצג את הממשלה בהלוויה אמר ליד הקבר הפתוח: „נפרדים אנו מאיש בשחון האומה, הנושא שם מפואר בתולדות ישראל „סבש". מהנדב לאחת מיחידות רבות ההוילה בצה״ל, וגם הלילה דינק ראשון לאותו בית".

דברי הספד השמיעו גם מנהל בית הספר התיכון גליל מערבי, בו למד, ונציג מושב בן־עמי, חזן אמר „אל מלא רחמים". הנוהו זרי פרחים.

הלוויית האם ובניה

עם סיום הלווייתו של החייל, נערכה בחלקה הסמוכה להלקה הצבאית בבית הקברות בנהריה, הלווייתם של בני משפחת זרקין, האם אירקה ו־שני בניה גלעד, בן 4, ובתה רונית, בת 10, שנרצחו בידי המחבלים בדירתם. הרב הפיקודי של פיקוד הצפון קרא פרק תהילים. אביה של הנרצחת אמר קדיש.

הרב הראשי לצה״ל האלוף הרב מרדכי פירון אמר בדברי ההספד: „דם הנקיים של האם ובניה שנשפך בצורה כה אכזרית, אסור שיוליד בנו תסכול. הוא מחייב אותנו להגביר הכתונות כדי שזוועות שכניות כאלה לא ישנו עוד. הקרבנות שלפנינו מצטרפים אל שורות הקדושים שבמותם צוו לנו את החיים".

השר גדעון האוזנר אמר בדברי ההספד: „דמים בדמים נגעו, דמי אזרחים וחייל, בחזית המלחמה על הזכות לחיות בשקט. אם פה לא יוכלו לישון בשקט, לא יוכלו לעשות זאת גם שכנינו מעבר לגבול".

קריאות: מות למחבלים

בעת דברי ההספד של השר פרצו קריאות ביניים מקרב הקהל, שקראו לדין מוות למחבלים. כן נשאו דברי הספד, ראש עיריית נהריה, אפרים שריר, ורבה הראשי של העיר, הרב ד״ר אהרן גל. חזן קרא „אל מלא רחמים" והונחו זרי פרחים. גם כאן השתתפו רבים מבני המשפחה, מתושבי העיר וישובי האזור.

באולימפידת השחמט

ישראל מוליכה בגמר ב׳

ניצה, 25 (עי״ץ). — נבחרת ישראל באליפות השחמט הובילה היום בגמר ב׳, אחרי הסיבוב ה־10 של אליפות השחמט.

היא עלתה לראשי הדירוג לאחר שניצחה את דנמרק 1:3.

הדירוג בבית ב׳: ישראל 26.5 נקודות. אוסטריה 26 וכשווק וזהו. איטליה 24.5. קנדה 23. נורבגיה 22. קובה ואיסלאנד 21.5. קולומביה 21.

בגמר א׳ היה הדירוג בתום הסיבוב ה־10: בריה״מ 30 נקודות. יוגוסלביה 26. בולגריה 25.5. ארה״ב 24. הולנד והונגריה 22.5. מערב גרמניה 21.5.

נחנכה פנימייה חדשה על־שם נסים גאון באוניברסיטה בר־אילן

תרומה של 500 אלף ל״י מהפדראציה העולמית של יהודי ספרד למילגות לסטודנטים בהוראה

מאת סופרנו בנגב חן

פנימיה ע״ש נסים גאון נחנכה אתמול במקום הגיבי ב־קמפוס האוניברסיטה בנוכחות הרבנים הראשיים של ישראל הכמי עמים הבריטי, הרבנית הרצוג, חברי ועד הנאמנים ונשיאי מנהל של האוניברסיטה, סגל האקדמאי ואורחים רבים מחו״ל ומהארץ.

הפנימייה שנבנתה בתרומת החזרים משווייץ נסים גאון מכילה 78 חדרים, בהם ישכנו 150 סטודנטים, אולם גדול, מכבסה אוטומטית ושרותים שונים.

ניהל את הטקס נגיד האוניברסיטה הרב פרופ׳ י. לוקשטיין שציין את החשיבות של הפנימיה. בירכו רב הכולל של יהדות ספרד בבריטניה, הרב שלמה גאון ועוד.

מר נסים גאון שענה למברכיו הודיע כי הפדרציה העולמית של יהודי ספרד יתרמו מידי 3 שנים 500 אלף ל״י למלגות לסטודנטים שילכו להוראת 3 שנים. לאחר 3 שנים יצאו לקהילות הספרדיות בתפוצות להורות בבתי ספר שם.

הרבנית הרצוג נתכבדה בגזירת הסרט בכניסה לפנימיה.

נגעלה המועצה הט״ז של הקה״ד

(סוף מעמוד ראשון)

כי זכותו הטבעית והלאומית לקיים את מדינת ישראל באר״י בגבולות בטוחים ובני הגנה;

* הקיבוץ הדתי מצדד בסרים על הסכם שלום עם שכנינו בתנאי שיבטיחו את בטחונה של המדינה בתוך זה, היישובים שהוקמו על דעתה של ממשלת ישראל.

אף הצעה זו קיבלה 45 קולות. הצעה אופרטיבית של חנן פורת המדברת על דרכי ביצוע של ההיישבות בכל רחבי א״י השלמה — קיבלה רק 29 קולות כש־47 קולות מצביעים נגדה.

לאחר ההצבעה אמר יו״ר הועדה המתמדת, יששכר בן־דוד, כי דרכי הצבעה זו, פירושה שהועדת מחולקות בנושא זה בין חברי הקיבוץ הדתי בכיוון מסוים, וכי המזכירות אינה יכולה לדבר בנושא זה בשם הקיבוץ הדתי.

הצבעה דומה ומתוחה נערכה גם מסביב לבעיית הקשר של הקבוץ הדתי עם המפד״ל. בשאלה זו היו ארבע הצעות, שלוש מהן נפלו.

הקבה״ד ישמור על הופעתו העצמאית

לבסוף, נתקבלה הצעתו של מחיפי ויזה ביבנה, ברוב של 47 קולות, האומרת, כי בתנאי הקיימים במפד״ל, ימשיך הקבוץ הדתי לשמור על הופעתו העצמאית בהתאם להחלטות מועצת יבנה. אם יוצרו תנאים להתקשרות עם חוגים ואישים המזדהים עם עמדות היסוד של הקיבוץ הדתי בשאלות דת, מדינה וחברה, תביא הוועדה הפוליטית את הצעדים לקידום התהליך הנ״ל לדיון ולאישור בפני המזכירות המורחבת.

עידוד להנהגות בני עקיבא והמתנדבים

המועצה קיבלה שורה של החלטות הנוגעות בין היתר, לעידוד תנועת „בני עקיבא", ברכה למתנדבים, ציון הרומתו של הנהיל ועידוד ישובי הספר, תוך הדגשה הצורך לבוא לעזרתם, וכן הפלתה את זכר הנופלים במלחמת יום הכיפורים.

קריאה לאחדות ברבנות הראשית

ויכוח התנהל מסביב לשתי הצעות הנוגעות לרבנות הראשית, שלבסוף נתקבלו בניסוח כדלקמן:

המועצה מביעה הרדתה למצבה הבעייתי של הרבנות הראשית, ר פונה אל כבוד הרבנים הראשיים בישראל לעשות ככל שביכולתם לאיחוד הסרים בתוכה למען הרמת קרן התורה והרבנות ומילוי תפקידיה הגדולים במדינה ובעם.

המועצה תובעת מן המפלגה לשמור על עצמאותה בהכרעותיה הפוליטיות ותובעת שאין להודקק לקבלת פסק הלכה בשאלות פוליטיות מובהקות.

מהירת מוסדות הקיבוץ

בהצבעה על אופן בחירת מוסדות הקיבוץ נדחתה הצעתו של מ. אונא שלפיה לא יוכל חבר לכהן במוסדות הקיבוץ יותר מאשר שתי קדנציות.

משה פרידין, הציע, שבעתיד יבחרו המוסדות של הקיבוץ הדתי בהצבעה ובבחירה אישית ולא בהצבעה אן בלוק. ההצעה הועברה לדיון, לקראת המועצה הבאה.

כתוצאה מן ההחלטה על רוטציה, פרשו 4 חברים מן הועדה הפוליטית ו־6 חברים מן המזכירות.

המועצה נגעלה בבחירת המזכירות המורחבת בת 33 חברים ובבחירת ועדה פוליטית וועדת גיוס.

ד״ר ורהפטיג

(סוף מעמוד ראשון)

דתנו הגדולה, המדינה בה המאתיים, דברה של מדינה צעירה, של בת 26. יזה עם זה דברו של העתיק שבעמי תבל?

הנואם המשיך ושאל: מה זו מורשת משותפת? המורשת המשותפת עליה מדובר בהודעה, שבין ארה״ב וישראל שורשיה בתנ״ך שניתן בציון לעם זה היושב בציון, ועל ידיו — לכל עמי העולם.

ה„איזון של הכוח האמצעי"

בהמשך נאומו הוסיף ד״ר ורהפטיג ושאל: האם הגירות ההיסטורית — המשותפת, לאור המסמרות המפוארות של ארה״ב לעמוד ליכין הנרדף, באה לידי סיפוקה על ידי איזון בגישת ארצות הברית לישראל, הנאבקת על קיומה, ולמדינות ערב הזוממות לבלעה? האם „האיזון" יהיה על ידי כוח אטומי שיהנו הכורת כוח אטומי? האם הוא יהיה על ידי נשק במקביל לנשק?! האם זוהי תשובה מתקבלת על הדעת? האם היוקה היהודית, עליה מדברת ההודעה, באה על סיפוקה בצורה כלכלית כיוהלת, האם אין צורך ביותר מכך? נדמה לנו לפעמים כי ממשלת ישראל מדברת לארצות הברית בקול ענות חלושה ואינה מצליחה במידה מספקת להסביר לארצות הברית את בעיותנו.

עם החשיבות שבהחזרת הספתחה של ארה״ב למורת התיכון והשיכון להסדרת יחסים בינינו לבין הערבים. עלינו להדגיש שרק עם מדינת ישראל חזקה, ובעלת כושר עבודה נגד אויביה, יכוזו עמי ערב שלום. לסרבתם ולטובתם.

המשך הסירור הרצחני מציד שלא „וכרוה" הם הובעים אלא רצח לשם רצח. מלחמה הם מנהלים בילדים.

היכן מיטיש ההבטחה על ארה״ב בשבה של בוריה שלא לעודד מעשי טירור? היכן עזרת ארה״ב נגד הסירור? בעיני בעיה באשפו הדיפים את המובלים בבכיכיות בלבנון? — קרא הנואם פרגש.

ספיר: אכבד ההסכמים עם המפד״ל

(סוף מעמוד ראשון)

עד שלא נשאר זכן לצבוד. כאשר לענייני עליה וקליטה, הביע מר ספיר את דעתו שהחלוקה הקיימת כיום בין הסוכנות ומשרדי הממשלה היא לרעת העולה, אבל אין הוא בא לשנות את המצב.

מר ספיר חזר ואמר, כי הוא רוצה להקדיש את עיקר זכנו לענייני עליה. הבטיח שישתף את עבודתו הרב מ. קירשבלום בכל ענייני המחלקה. אשר לעליה מן המערב, אמר מר ספיר, כי הוא יודע שתנופק ודתי הוא השוב באוד בסגרת עליה זו.

ד״ר פנחס רוזנבוים קדם בברכה את מר ספיר בשם הסיעה. כן בירכו אותו הרב צ. זבורובסקי יו״ר הברכה העולמי. הרב יו״ד ברגמן בשם הנשיאות של התנועה העולמית. גב׳ תה סריבר בשם נשי מזרחי, והרב מ. קירשבלום, עביתו לתפקיד ראש המחלקה לעליה ולקליטה.

א. כהן מזהיר על השמטות שם ה׳

בנאום במליאה הוועד הפועל הציוני אמר אהרן כהן, כי הוא מביע את מחאת סיעת המזרחי והפוהמי״ז על הוצאת שם ה׳ מתפילת „יזכור" בזמן פתיחת העצרת, כמו כן הביע מחאה על הכוונה לנגן את מוסיקת האגבר הנאצי על־ידי התזמורת הישראלית. הנואם התנגד לדברי דולציין, שהמפלגה הציונית צריכות להתיר על הפקידין והמזמין קודם כל את מפלגה העבודה להיות הראשונה להדיחו זה.

מספרי העלייה

הרב מרדכי קירשבלום, ראש המחלקה לעלייה ולקליטה, מסר, כי העליה בשנת 1973 היתה כ־55 אלף נפש, שהם כאלף עולים פחות מאשר ב־1972. אולם העליה ב־1973 כללה יותר עולים מבריה״מ־המועצות לעומת השנה הקודמת. באוקטובר — חודש מלחמת יום הכיפורים. הגיעו 300 עולים יותר מאוקטובר הקודם.

בשנים 1971 עד 1974 באו 25 אלף עולים מרוסיה במבצע השגנוי. בשבה האחרונה חלה ירידה במספר העולים.

התקציב לחינוך תורני

הרב עקיבא עמנואל רקמן אמר, כי ראשית יש לבחון את התקציב הד מיועד לצורכי החינוך התורני בגולה בספק. שכית — יש לנבוע בלב כל יהודי את ההכרה שחיים יהודיים מלאים ניתן לחיות רק בארץ ישראל, אם האידיאל הזה יהיה הכנוע בלב כל היהודים ירבו הרוצים לעלות מתוך אידיאל ולשמו.

הרב רקמן מציע שמוסדות הועד הפועל הציוני יתנו גם בדרכים לשתייע בכלי התקשורת המודרניים להחדרת החינוך היהודי והציוני הציונות בלב כל נער יהודי בחו״ל.

פעילות סיעת המזרחי הפועל־המזרחי

סיעת המזרחי הפוהמ״ז בוועד הפועל הציוני דנה בדו״חות של נציגיה במוסדות. ד״ר פנחס רוזנבוים יו״ר ועדת הכספים מסר דו״ח על הבעיות שהתעוררו בוועדה זו. מר גולדשטיין על ועדת החינוך והתרבות. ר׳ אבא בורנשטיין על ועדת ההסברה. י. קדמון — על ענייני עליה וקליטה. ע. ורדר — על ועדת הנוער. הרב קירשבלום השיב לשאלות בענייני הקליטה והרוחנית של הערים. השתתפו בוויכוח: ש. ז. שרגאי, הרב יו״ד ברגמן ועוד.

הרב עזריאל פילר יו״ר ועידה הנשיאים הירצה על ענייניה מדיניים המגעים של הוועידה עם הממשל האמריקני.

להרחבת „המשמר האזרחי"

(ידי״ש) הפעולה הרצחנית של המחבלים בנהריה, שבכם לא נסתיימה באסון כבד יותר, הביאה בוודאי להסקת מסקנות אצל שלטונות הביטחון, בתחומים שונים הקשורים במלחמה במחבלים, בפעולות ההרתעה והאחרות.

בפעולה זו התברר, בין היתר, כי תגובתם המהירה של שני אנשי „המשמר האזרחי" נפלה מהמחבלים את גורם ההפתעה ותוך זמן קצר הגיעו למקום כוחות הביטחון. בפעולת המחבלים בקיבוץ שמיר גמנע אסון כבד, הודות להושייתם של כמה מחברי המשק, שהיו חמושים, והוך זמן קצר גברו על המחבלים.

נהריה צריכה לתת דחיפת־יתר להרחבת „המשמר האזרחי" ביישובים השונים. נראה, כי הצעת עוררות בתחום זה, שקמה בציבור בעקבות סבת מעלות, שככה מעט. נחוץ להרחיב את המסגרת ובעיקר לקבוע דפוסים מוגדרים ומבוססים. תוך הכשרת אנשים, שיהיו מאומנים בשימוש יעיל בנשק. לא ר׳ ברצון טוב של אנשים להתנדב ל„משמר האזרחי" — יש צורך בספר גדול של אזרחים, שיהיו ערוכים ומוכנים כהלכה לכל מעשה חבלה אפשרי.

תצפית

נעצור בא ביקר על „שבוע טוב" מספר 22, שהופעתו בסופאי שבת פרשת „נשוא". בצד מאמר על שובם של השבורים בסוריה — הערה נכתב יד: „מתיר אסורים" ומקים אכתנו לשיני עפר". בצד הידיעה כי „ברבבים ממהינים לגולדה", הערה — לגולדה אמר אחד מגדולי המנהיגים בדורנו: „אל נא תאמרי לנו שלום, אמרי לנו רק להתראות"...

מעל לידיעה על בואם של 85 תלמידי ישיבות מחו״ל, שהמחלקה התורנית במחלקת החינוך של הסוכנות היהודית אירגנה את בואם ללמוד בארץ, „הזכות" במערכת „שבוע טוב" השלמה לידיעה כי „על קבוצה זו נמנים גם עשרים בני נוער שבהשפעת בני עקיבא העדיפו תכנית של חצי שנת לימודים ועבודה על פני שנה לימודים בלבד, מתוך רצון להתנדב לעזרת הכלל. חביים אלה מכם לסירולי צבי".

ובהמשך — מאמרים, או ידיעות, כלוקטים מתמונות שונים, ללא הבדל, על נושאים רבים ומגוונים, כגון: איורותה של „בשואה", האיש שהצדיף ציונות על פני חיים מהקים (על הרופא ויקטור ראסנר מבריסקין), מצעד דומיה של בנ״ע בשוויץ נגד הטירור הערבי. על „אם הבנה" המופלאה (הרבנית דרוקמן), שמותיהם של 146 בוגרי סניפים ובני משקים של הקיבוץ הדתי ואיגוד המושבים, בוגרי ישיבות שנפלו במלחמת יום הכיפורים, על ההפרדה בגולן, הפגנה המתנהלים בתוך אולם הכנסת ועוד ועוד.

ראויים המורחים ב„שבוע טוב" ל„יישר כוח".

געגועיה של תלמידת

תיכון בארה״ב

(ה. ה.) כדי שנה בשנה מביאה המחלקה לחינוך תורני בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית עשרות בוגרים מבתי ספר יהודיים בארה״ב לתכנית אינטנסיבית של לימודי היהדות והכרת הארץ. המפעל, הידוע כ„תכנית ייב", הקולט את מיטב הנוער היהודי ממיטב מוסדות החינוך, כתקיים בבכך גולד לבנות ובית המדרש לתורה של המחלקה לחינוך תורני בירושלים. מהקבלים בנים ובנות המצליחים לעבור את בחינת הבגרות כבר בחודש ינואר כדי להשלים את יתרה שנת הלימודים ואת הופשת הקיץ בארץ. חלק נכבד ב„תכנית ייב" תופס הביפגש עם בני נוער ישראלי.

הקטעים המובאים להלן הם מתוך מכתב שנתקבל במדרשית „עמליה" לבנות מחוננות בירושלים, שם התארחו תלמידות מכון גולד מארה״ב: „חזרתי לארה״ב לפני כחודש אך געגועי לארץ התחילו כבר ביום הראשון. אינני מסתגלת לסביבה הנוכרית ואינני רוצה להתרגל. אני ממש מרגישה את הגלות כל יום ויום. מחר הוא לא לדבר ואף לא לשמוע את העברית. בערבי שבתות בפרט כרבה אני לחשוב על מה שהייתי עושה בארץ ועל התפילה ליד הכותל. בארץ יכולתי לטייל בערבים אפילו לבד, אך כאן — חס ושלום! כעת עושה אני את כל הצעדים להזור ארצה כדי להמשיך בה את לימודי האקדמיים, ומצפה אני לרגע בו שוב תדרוך כף רגלי על עפר הארץ".

„הצהרה" של בנות

ה„אולפנא" בכפר פינס

(פ.) תלמידות ה„אולפנא" בכפר־פינס הנהיגו לאחרונה הקנה תברתית משלהן, כדי לפעול נגד הופעת הבזבוז ברכת החיים הכוצאת ביטויה באירועים חגיגיים, ובעיקר בסעודת נישואין. התלמידות תהמו על מסמך, שבו הן מצהירות כי לא ישתתפו בסעודת נישואין של חברותיהן ויסתפקו רק בכיבוד קל ובשמחת חתן וכלה.

העתק ה„הצהרה" נשלח לישיבות ולמוסדות חינוך בארץ. בו מגמה לעודד את שאר המוסדות לאמץ רעיון זה ולצמצם בכך את ההוצאות הכיותרות בעריכת חתונות.

הרב א. בהרין, מנהל ה„אולפנא", הביע תקותו כי דבר זה יעביר את הודעת ההסתפקות וכן ידגיש כי עלינו לשמח את החתן ואת הכלה ולא להשאיר להם את הדאגה „לשמח" את הציבור...

„שבוע טוב" —

מעודד ומרענן

(יונה) כמה כ״ב שבועות שהמזכירות העולמית של תנועת „בני עקיבא" מזכה את פעיליה וסניפיה בארץ, ובעיקר בתפוצות, בשבועון כשלה — „שבוע טוב".

נכון, אין זה אלא לקט מן העתונות אך לקט טוב. ולא עוד אלא שבצד המאמר הנועתק יש כותרות או הערות שובבניות ועוקצניות, פעמים קצרות ופעיכים קצרות יותר, והן קולעות ומסקרנות...

בין הפטיש והדוכן

הממשלה נקראת להבהיר עמדתה

(אתמול בכנסת)

ושוב פתחה הכנסת את דיוניה ב עמידה דומיה לזכרם של קרבנות הייל, אשה וילדים, בידי מרצחים שפלים. יו״ר הישיבה, כ. בן פורת, שלח תנחומים למשפחות השכולות והחלמה מהירה לפצועים.

כל המשתתפים בדיון בהודעת הממשלה על ביקורו של הנשיא ניקסון בארצנו גינו בחריפות את המרצחים וסולחיהם והצביעו על לבנון כאחראית למעשים אלה.

ד״ר מ. רימלט תבע מהממשלה להבהיר את עמדתה לגבי המשך הכרים לשלום ולא להכהין ללהצים ואיומים מצרים או אחרים.

גם הה״כ שמואל תמיר הביע דאגה מפני דיבורים פריסופאלים, שעל אהר עפל, ושאל: עד היכן? הוא קרא לרהים הנוכחי, כי שוהה רמטכ״ל הבצחון במלחמת ששת הימים, לבל יהיה האחראי לנסיגה ואובדן כל הישגים מאותם הימים.

הה״כ ב. בן פורת תבע להפסיק את „ההשתוללות ברדיו ובטלוויזיה", שברגע שקורה אסון דובנה זה שבמעלות ובנהריה, כיד פולטים אלפי מילים מפי הכתבים. עד כדי מסירת מידע מפורש לאויב.

בעד מו״מ עם הפלשתינאים

נציג מפ״ם, הסוהפים בממשלה, תבעו מהממשלה שתסכים למו״מ עם הפלשתינאים רק לא עם כי שמסרב להכיר בזכות קיומינו בגבולות בטוחים ומוסכמים. לדבריו, במדינה ערבית שכנה, במו״מ עם ירדן, יתמכו גם עקרון „ההגדרה העצמית של העם הפלשתינאי".

לדעת הה״כ יגאל הורביץ מהליכוד סבור כי ארה״ב חוזרת על סעותה מתקופת נאצר, ובכנסה להזור מחדש לביצרים ע״י אספקת מפעלי יוקרה מסובכים (כור גרעיני) וסכינה ישראלית.

הה״כ יששכר מוקדי, סגן שר התקשורת, גינה בחריפות את הרצח השפל בנהריה וקרא לממשלה לבנון למנוע כל פעילות רצחנית כשישחה.

איבדנו את מעמד הבכורה שלנו בארה״ב — אמר הה״כ א. ורדיגר. הוסיף כי יתכן שארה״ב תרצה לשבור על האיזון בינינו לבין הערבים. על השבונגו.

„מוקד" כלקכת מפ״ם

בעקבות דבריו של נציג מפ״ם אמר גם נציג „מוקד" מאיר פעיל, שיש לנהל מו״מ עם הפלשתינאים. שהרי לדבריו, גם ארה״ב מכירה בזכותם להגדרה עצמית ולפדרציה בין ירדן לבין מדינה פלשתינאית ביהודה ובשומרון.

המשמשלה תפול בשל מהוליה

הממשלה הקודמת נפלה בשל מחדל שהיה בערב יום הכיפורים, הממשלה זו תיפול בשל מהוליה יום יום ב׳

עמדתה החלושה נגד הטירור — אמר הה״כ אריק שרון.

א. אבקוריון ב„המערך" השיב לנציגי האופוזיציה שהממשלה מגלה עירנות והשומת לב לפתרון כל הבעיות שבפני המדינה.

הוראת שעה ל„חוק המשטרה"

הכנסת קיבלה בקריאה שניה ושלישית (ואישרה סופית) חוק המשטרה — הוראת שעה המאפשר לגייס לשירות במשטרת ישראל, לתקופה מוגבלת, לביצוע משימות בטוריבות, גם אלה שפרשו משירותי המשטרה, בתי הסוהר, שירות הכבאות ורשויות מקומיות.

ביה״ס „נועם" — בגן דניאל

ההכ״ם מהמפד״ל ואחרים קיבלו הודעה מוועד הורי התלמידים של ביה״ס התורני „נועם", שבשכונת קרייה משה בירושלים, שהם נאלצים לקיים היום את לימודי ביה״ס בגן דניאל, מול לשכת ראש העיר — בהוצאה על סחבה והזול בה מטפלים עיריית ירושלים ומשרד החינוך בבעיות ביה״ס זה. הח״כים הוזמנו לבוא הבוקר לבקום הגן.

תקציב „ההסברה" אינו נושא חדש

ועדת הכנסת בישיבתה אתמול החליטה, בקשר לשאלה שהובאה בפניה ע״י יושב־ראש ועדת הכספים, שההצעה לצרף סעיף הוצאה הדש „משרד ההסברה", אינה הורגת מסגרת הצעת־החוק התקציב כפי שהועברה לוועדת הכספים על־ידי הכנסת.

נבחרה „ועדת סידרשיב"

הוועדה בחרה בהרכבה חברים. לפי ההרכב הסיעתי הבא, לוועדת הפרישים בראשותו של יושב־ראש הכנסת: המערך — 2 חברים, הליכוד — 2 חברים, חזית דתית לאומית — 1 חבר, ליע — 1 חבר, חזית דתית תורתית — 1 חבר, רק״ח — 1 חבר.

תידחה גביית הקנסות

ועדת הכלכלה של הכנסת החליטה להציע פה אחד לפנות לנציב המים, להדות את גביית הקנסות שהוטלו על מתיישבים שעברו על 70% מכסת המים שלהם, עד לבירור הענין בוועדה.

יו״ר הוועדה מר שמואל תמיר הודיע כי הדיון בהצעה לסדר־היום של הה״כ א. זילברברג בנושא זה התקיים בשבוע הבא וביקש את הסכבה הוועדה לבקש מנציב המים לעכב את גביית הקנסות עד לבירור הענין בוועדה.

כאמור, הסכימה הוועדה פה אחד את הידי״ר לפנות בנדון אל נציב המים.

יונה כהן

אגב

בטרם חדירה

בקריית־שמונה ובכבלית ערפו פנה, בשביר רצחו שלוש נשים והגברים בטרם הגיעו למקום־רוצת של נשי המקום. בנהריה הפתיעו בדבינה בסירת־גומי דרך הים. איש תביא האזהר שירה בהם האם את לבינו תם. הוא מנע אסון כבד יותר. אבל לפני שהושמדו רצחו גם על שני ילדיה, רצחו חייל ופצעו הכיתה.

כשכבר הודרים ליישוב יהודי הרי משיגים את מטרתם לשפוך דביב של כל מי שמזדמן לידם. בארבעת המקומות הורג ורצחו. גם הם הוכלו אבל הם יודעים מראש. שרבצתה ביותר הסיכויים לחזור חיים אחרי החדירה לבית, או לנשק ולהסכיר את הם תת־אדם. הם הכינעבים שבי א מרצחים. הם היות־טרף. אך כל הדיידורים לתחום של יישוב יהודי הוא ישוג בסבלים, גם כשהם נשמדים. כמה וכמה חוליות הושמדו לפני שהגיעו לבית או לבית. כאן השיגה כוחות הבטחון את יעדם.

מרצחים שאין לפניהם אלא לרצוח יהודים, אנשים נשים וטף, תוך נכונות ליהרג בבקים. אין בשבילי מהם. הם פועלים באפתעה, בבמיקומה נהריה, והם עלולים להפתיע באנשים קשים ביותר. ארצות ערב בסף קות להם בסיסים, נשק רב. הן ביטיחות להם טייל כתף ואויר בבתי סוסים. מרצחים־מתאבדים הבכלי־דים בנשק מעולה מכנתם המוחה.

הסיפורים על יהודים שהתבצרו מאחורי ארונות והסתתרו מתחת למיטות בדירותיהם באותו בית בנהריה, והאי גורמים נחת לאירגוני המחבלים, חבריהם, שרצחו אם וילדיה, הם „בעונים" הראשים לכבוד רב. כל מעשה־זוועה מלהיב את המחבלים ואת תומכיהם.

דוברי הממשלה כבר הכריזו על הגברת האמצעים לכל סוגיהם, בגבול ועד הקיפה אווירית. ב־בחזית במחבלים. מוכרחים להפעיל כל אמצעי כדי לצמצם אפשרויות. גם יש נדרש מן האזרחים הוא פוות עצבנות ויותר עירנות. ראש־וראשונה ביישובי־הספר, אך גם בכל עיר ועיירה בארץ. מצווה להשלם כדי טורפים. ולהשכים לכלובם בטרם החדרים לבית מאוכלס.

עלייה והתעלות

וולוול שולכאן מוויבבסק, או בי אחת העיירות באזורה, הכינה יאלדי פאגוב, רקדן־כוכב ב„להקה־באלט „קירוב" בלנינגראד, שאחר מאבק קשה עלה לארץ עם רעייתו, גאלינה, לא־יהודייה. שניהם נתקבלו בחגיגיות בישראל.

הוא זוהר על היום נזהים של אמן ברוסיה, סביל זמן לא כעב בגדי עקיטתו לעלות כיהודי הארץ והוכיח את מכרתו. קשי־פורקן אלה מגביהים אל יעדם.

אמנותו בינלאומית, וספק רב אם יצמצם את הופעותיו בארץ בלבד. הוא עצמו אמר: „מעתה, בית הראה בישראל את הבסיס לכל פעילותי האמנותית. בכל מקום שבו אהיה אייצג את ישראל".

לאחר עלייתו לארץ עניינו בזיה פאגוב הוא באיזו מידה מגלה שייכות אל מקור אבותיו ברוביבסק. ב ארץ היהודים כמו הדין שבינו יהודי, כמו בתיהם של הרוזים, והרבה אין כפייה, בארץ שוכנים זוגות ביג רבים ומתייחסים אליהם כמות שהם ביודעים שהם מעורבים. בכל שכביים בפתרצה בין ביתם לבין בתים יהודים שלישים, האינם מגבים לכרבת ערה, הרי אינם מכבשים את כדרך החיים בארץ.

האם הזוג פאגוב לא יסתפק בעלייה לארץ אלא גם יהיה ויהלל להיות מעורב, או שבא יסתלק דווקא להיר שאר מבצבו? באחרונה הכריז הוגר: „שנינו אזרחים ישראלים, אבל יהודות, שנינו את־איסטים". הוסיף ליר: „בכל מקום, לסראה כל עבר חדש יש להתקדם לאט".

לא בבת אחת בא פאגוב לידי הכרה, שיש לעזוב את רוסיה הסובייטית ולעבור לישראל, ויש אולי סיכוי שאם ישאר כאן ידבה לבר״ב את ביתו שילוב מלא בעם היהודי.

מה שיש זכות לתבוע מהזוג פאגוב הוא לא לקבוע בדבריר בידי כנעניים ומשאלים ב„לאמם ביהוד היהודי שבחוקי האומה. הוא לא כבר העבדים הסוביביים הכה לעלות לארץ. כאן יתן את דעתו לא רק לעצמו האמנותי אלא גם אל דרך ביהו היהדות.

כלפי המפלים בין ילד לילד בחינוך

היום יפגינו הורים ההלמידי ביה״ס „נועם" בשכונת קריית־משה ירושלים, לפני לשכת ראש־העיר. בו במקום יתקיים יום־לימודים של תלמידי בית־הספר.

מה מוציא אבות ואמהות להפגנה ביום־חבה הם בעיר? מצוק להביב מאוד, שהעירייה אינה נענית להבוי עותיהם להקים בבנין התיקון לבית־הספר התורני־תורני. הנידע בעיר בהבניה־ללימודי התיקורות.

התביעה לדיור מהיר לבית־הספר נשמעה מזמן, גם הובטח מה יוכד ליענות לה, אך ניירים ניירים בשר תמשים בסמכת כדי לבוא הבאי דיור תקינים לבית־הספר, שבאליו להסדיר הכן בחדרים מכורים, צרים וצפופים.

אלפים ורבבות הורשבי ירושלים, אבות ובנים, הנוגי החינוך לביה להמבצוות, כוההים זהות בליאה עם האבות לתלמידי „נועם" ועם ההורים, שיתייצבו היום מול לשכת ראש־העירייה וישמיעו את דרישתם הצודקת: הפסק האפליה בין ילד לילד בתחום החינוך, יחס בענין ראוי לשמו לבית־הספר „נועם" בראשותו של מסה!

לבנון אחראית

(סוף מעמוד ראשון)

כסרה מדינית שהיא: הקמת מדינה פלשתינאית על הריסות מדינת ישראל.

ראה״מ הבטיח שכוחות הבטחון עושים כל שביכולתם להגביר את השבילות ולמנוע הדירה, אולם קשה יהיה להגיע להסיכה הרמטית של מאה אחוזים.

כוחות הבחון, הצבא, המשטרה והכוחות הבחון משתפים ומשכללים שיטות עבודתם. כיהודי המדינה אינה גם גם פעילות של גורמים אחרים ההכול נקראו לעירנות. הצבא והמשטרה יפעלו ככל האפשר, בחירה באזורי הספר. אך אין להסתפק בפעילות של כוחות הבחון בלבד. נודעה חשיבות ראשונה במעלה להיערכותו של כל ישוב, כמובנה יחד כנגד חדירה.

ראה״מ הבטיח שהממשלה תפעל לפתרון סוגיות של בלגיה ובטחון. בבחירה באותן עיירות פיתוח ישוביבים אשר בעיותיהם הכלכליות והחברתיות משולבות בבעיות הבטחון. לא ניתן לשים קץ לטירור ביום. מהתבצנו נגד הטירור, גם אם הנארך, תימשך ככל שמחבר ידרש.

לסמוך אמר ראה״מ שבספיקה בישובים לאורך הגבול עם לבנון התרשם מעמדתם הנחושה של התושבים ואי הרתיעה מפני סכנות המבחנים.

סיעת המפד״ל בכנסת אירחה את הסיעה של הוועה״פ הציוני

מאת כתבנו לענייני מפלגות

סיעת המפד״ל בכנסת אירחה אתמול לארוחת צהרים במשכן הכנסת, את סיעת המזרחי הפוהמ״ז בוועד הפועל הציוני.

יו״ר סיעת המפד״ל ח״כ א. מלמד קידם את האורחים בברכה וסקר את מאבקה של המפד״ל במסגרת הממשלה ולתיקון המצב בשאלת הגיור. הוסיף כי בעיה זו מעסיקה בעיקר את יהדות התפוצה, יותר מאשר היא נוגעת לציבור בישראל.

האורחים ד״ר יעקב בוירדא (אנגליה), הרב ד״ר י. ד. ברגמן (ארה״ב) הגב׳ ד״ר לאה ברנר (דרום־אפריקה) ישעיהו ביק (ארה״ב), הרב ד״ר ב. א. פופקא (ארה״ב), מ. קלאוזנר (אנגליה), עקיבא ורבר (ארה״ב), ש. ז. שרגאי־ ב. מינדל, יצחק קדמון וע. עמשלום — הציגו שאלות ונקשו עמדה בשאלת הצטרפות המפד״ל לממשלה והמהלכים שקדמו לפרישתה.

ח״כ ד״ר יצחק רפאל וח״כ ד״ר י. בן־מאיר סקרו באריכות את עמדת המפד״ל בכו״ם להקמת הממשלה החדשה ופרטו את התביעות העיקריות שלה כמפלגת העבודה.

לנושא זה התייחסו גם נציגי הו תנועה בסוכנות היהודית — הרב מרדכי קירשבלום ומשה קרונה.

נשיא המזרחי והפועהמ״ז בארה״ב ד״ר כ. סיוני הודה על הפגזה ועל הסברת עמדתה של המפד״ל בשם הסיעה בוועה״פ הציוני.

יו״ר סיעת המפד״ל ח״כ אברהם מלמד אמר, כי בכוונת הסיעה לקיים כפגשים מסוג זה לעיתים קרובות כדי להעמיק את הקשר בין ראשי התנועה בחו״ל לבין נציגיה בכנסת.

ובה נאמר: נשיא מרכזון הנשיאות בארה״ב הרב צ. מילר, הרב י. אליבסון, י. ברנשטיין, ד. בן נאה, י. גולדשלג, ב. גוטקין (דרום אפריקה), א. גואלמן, הגב׳ ר. ג׳יקובסון (ארה״ב), הרב ד״ר י. ויינשטיין, א. כהן, פ. לדרמן (אנגליה), צ. עשאל, הרב פ. רוסמן וגב׳ ב. רוננרקוף (ארה״ב).

הפגישה נפתחה ע״י א. סטודניק

הוועידה המוסלמית דורשת סאנקציות

קואלה לומפור, 25 (עי״ץ). — ועידת שרי החוץ המוסלמים בקראה הערב לקהיליה הבינלאומית להפעיל סאנקציות מדיניות וכלכליות על ישראל.

הקריאה כלולה בהודעה משותפת בת 25 עמוד שפורסמה בתום ועידת השרים בת חמשת הימים שנערכה כאן.

הוועידה קוראת „לכל הארצות הבעיקה לישראל נשק וסיוע פוליטי, כלכלי, פיננסי והמוני... ומאפשרים לה בכך להכשיר במדיניות התוקפנות וההתפשטות שלה, לחדול מכך מיד".

בהגיבה על ההעצמות הישראליות האחרונות על דרום לבנון, קראה הוועידה לאישור ההחלטות בעצרת הו״ם אשר יטילו סאנקציות נגד ישראל.

בשאלת הפיצוץ הגרעיני ההודי, שהורעלתה ברעיה על ידי פקיסטאן רשמה לפניה הועידה את הפיצוץ של התקן גרעיני על ידי הודו ב־18 במאי 1974, שבעקבותיו גדל מספר המעצמות הגרעיניות.

הוועידה גם קראה לכל הארצות שבידיהן נשק גרעיני „להתחייב תנאית לא להשתמש או לאיים בשימוש בנשק גרעיני נגד מדינות שאין להן נשק גרעיני".

هكذا من الأصل

ירושלים

תיקון ליל שבועות

יסע היהודי בעיר העתיקה ימוד תורה בבית הכנסת אליהו יא בליל שבועות. ידרש : הרב זלצברג על : שמחת הרגל ב־ הית תלמודים וסיפורים. הרב ול יתנה על דבר הכלך וכן הרצאות ני ליוקא.

בבית המדרש „נור דוד"
(שבום 28)

בליל שבועות ב־10.00 השיעור ב־ ר המצות למבכים של ידי הרב גריישוב כהן.

ההילולא רבה
של הבעש"ט זצ"ל

מכפם אינוד רבנים חסידים זקיים בחג השבועות בבית הרב הם גוטמן, הילולא רבה לזכרו של תולל המסידות רבי ישראל בעל־ שם טוב זצ"ל.

תורנות בתי מרקחת

...בבס, הארזי 12, טל. 33676 ; ל סוף אל גדידה, רח' אל זהרא, ל. 282040.

בחג : 900—13.00 16.00—19.00 — בית אקבל, כרכן מסורי, רמות שכול, טל. 280552.

במוצאי חג : 19.00—22.00 — בית ן, רח' הסעבה 59, טל. 535626 ; של סנבראל — רח' צלאח א־דין, טל. 282196.

הוקמו קרנות למילגות לתלמידי ק. שמונה ומעלות

ביוזמת מר גרשון רהוב, מי בעלי מפעל „גיבור" בע"מ, הוקמו שתי קרנות האחת ל־ בני קרית שמונה והשניה ל־ בני מעלות. על הקמת קרנות אלה הוכרז ביום ו' בין שר האוצר, מר פנחס ספיר, לבין מר גרשון רהוב.

קרן קרית שמונה בסכום של 450 אלף ל"י תתן מפירותיה מלגות ל־ ליסודים על־תיכוניים לתלמידי קרית שמונה, ולשיקום נכי צה"ל ומשפ־ חות שכולות בעיר. המקורות לכספי הקרן הם : 50 אלף ל"י תרומה מר גרשון רהוב, 100 אלף לירות תרומת כמפעל גבור בע"מ, 50 אלף ל"י תרומת מפעל תולה טכסטיל, 50 אלף ל"י הקצבת עירית קרית שמונה ו־200 אלף ל"י השתתפות הממשלה.

הקרן לבני מעלות בסכום של 300 אלף ל"י תתן אף היא מפירותיה מלגות ללימודים על־תיכוניים לבני מעלות ולשיקום נפגעי המלחמה ב־ עירה. המקורות לכספי קרן זו הם : תרומת מפעלי גיבור בע"מ 150 אלף ל"י, והשתתפות הממשלה 150 אלף ל"י.

— דובר משטרת ירושלים, מפקח משה צור, הועלה ביום ו' לדרגת פקד.

לוח הצופה

● **פילים** הקונה להוסים, אנטי־ קות, פרידורים, ריהוט משרדי וכל חפצי בית אחרים. טלפון 864938, בערב 876852.

● **להשכרה** — דירה מהודרת גדולה עם ההוק, בבית וגן, ירוש־ לים, לתקופה ארוכה או קצרה. נא לטלפן: 053—91879.

אוניברסיטת בר אילן

המכון לשלטון מקומי — המועצה הציבורית לפיתוח נתיבות

בע"ה

מודיעים על

יום עיון ומפגש אזורי

של נבחרים ועובדים בכירים בשלטון המקומי

על הנושא:

מקומה של המנהיגות המקומית ותפקידיה בימים אלה

שיתקיים אי"ה ביום שלישי ז' בסיון תשל"ד (28.5.74) בשעה 13.30 — במרכז הקהילתי בנתיבות.

בתוכנית:

ברכות : מר יצחק ורדימון — הממונה על מחוז הדרום

הרצאות : תפקידי השלטון המקומי כגורם בעל ערך בתקומתנו — פרופ' דניאל אלעזר, ראש המכון לשלטון מקומי

המנהיג המקומי בעיירת הפיתוח — מר עמרם לוק, ראש המועצה המקומית בית שמש

יו"ר: מר שלום דנינו — ראש המועצה המקומית נתיבות

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול

יתפלל בחג השבועות מרן הרב הראשי לת"א—יפו יצחק ידידיה פרנקל וישא דברים לפני תפילת „יזכור". יעבור לפני התיבה החזן הראשי מר יהושע ליין בלווית מקהלה. ערבית — 6.15, שחרית — 7.45.

ביום ד', ח' סיון (29.5) ב־7.30 בערב שיעור בגמרא ציר עיר ה־ תהלה מר אברהם הצרוני בנושא מלחמת מצוה ומלחמת רשות.

בית הכנסת „תפארת צבי"

בתיקון ליל שבועות מ־9 בערב ישמיע הרב ישראל מאיר לאו שעור ב־10 בנושא : „המספר המישים יומי". בתפילות החג יעבור לפני התיבה החזן הראשי מר אליהו גריינבלט בליווי מקהלת בית־הכנסת בניצוח של יוסף קפלנשטט. תפילת שחרית ב־8 בבוקר. לפני אמירת „יזכור" ישא הרב לאו דברים בעניני דיומא.

תקון ולימוד ליל שבועות

בחג העצמאי הדתי בבית הכנסת ובאולם ההרצאות של המרכז הקהי־ לתי, רחוב סמולנסקין 2 : בשעה 22.15 אמירת פרקי תיקון ; בשעה 23.00 הרצאת הרב ישראל מאיר לאו, תורה שבכתב ותורה שבעל פה ; בשעה 0.30 שעור מפי הרב בן־ציון נוסי, „הבאת ביכורים מרמת הגולן" ; בשעה 2.00 לימוד עם מר בן־ציון קרינר : זכירת מתן תורה בהר סיני. תפילת שחרית עם אור הבוקר.

תל־אביב : הערב — פרנקל, רח' מלך ג'ורג' 28, טל. 223721 ; צפון — רח' יהודה מכבי 33, טל. 449995.

בחג : נורדאו — רח' בן־יהודה 18, טל. 242673 ; יפו — רח' יהודה הלוי 67, טל. 612474.

במוצאי חג : בני — רח' דיזנגוף 174, טל. 222386 ; מושקוביץ — רח' המלך ג'ורג' 25, טל. 282650.

נתניה : הערב — מרכז, הרצל 36, טל. 22739.

בחג : הכבן — ויצמן 13, טל. 33860.

בת־ים : הערב — בלפור, בל־ פור 90.

בחג : גני בת ים, הנביאים 3.

חולון : הערב — שיינין, סוקולוב 56 ; אסותא — טרומפלדור 4.

רמת־גן והסביבה: הערב — הדסה, ביאליק 151, טל. 722271 בבצתים.

בחג : תלפיות — אבא הלל 30, טל. 723554 ר"ג.

בני־ברק : הערב — ארז, המכבי־ ים 43.

בחג : תלפיות — רמת־גן.

הרצליה והסביבה : הערב — גולדשטיין, הרצליה פתוח, ככר כנור.

בחג : קרמר — סוקולוב 18, הרצליה.

רמלה, לוד : פרוד — רמלה, הרצל 106.

באר־שבע : יונה — שכון ב', ביאליק 5.

עירית פתח־תקוה

מכרז מס' 32/74

דחיית המועד הסופי להגשה

עירית פתח־תקוה מכריזה בזה על קבלת הצעות מקבלנים להקמת בית מרחץ ומקוה טהרה בשכ' עמישב.

טפסים למילוי ההצעות, תכניות, הסכם עבודה לדוגמה של העיריה, הסברים ופרטים נוספים אפשר לקבל, תמורת תשלום של —.100 ל"י, שלא יוחזר, במחלקת ההנדסה.

המעונין להשתתף במכרז זה יגיש הצעת מחירים, בשני עותקים, לחדר מזכיר העיר לא יאוחר מיום שני 10.6.74 שעה 12.00.

על מגישי ההצעות לצרף ערבות במזומנים או ערבות בנקאית בשעור של 5% מהיקף ההצעה לתקופה של 3 חדשים, אחרת ההצעה תפסל.

כל מציע שלא ישלים את כל סעיפי הפרטים, או יכניס שינוי בסעיפי המכרז, הצעתו תפסל.

רשאים להשתתף במכרז זה רק קבלנים רשומים לעבודות מסוג זה לפי חוק רשום הקבלנים לעבודות בניה הנדסית משנת תשכ"ט 1969.

אין העיריה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.

י. פינברג, ראש העיריה

עירית פתח־תקוה

מכרז מס' 43/74

עירית פתח־תקוה מכריזה בזה על קבלת הצעות מקבלנים להקמת בי"ס עמל א' חטיבת ביניים (שלב א').

טפסים למילוי ההצעות, תכניות, הסכם עבודה לדוגמה של העיריה, הסברים ופרטים נוספים אפשר לקבל, תמורת תשלום של —.250 ל"י, שלא יוחזר, במחלקת ההנדסה.

המעונין להשתתף במכרז זה יגיש הצעת מחירים, בשני עותקים, לחדר מזכיר העיר לא יאוחר מיום שני 1.7.74 שעה 12.00.

על מגישי ההצעות לצרף ערבות במזומנים או ערבות בנקאית בשעור של 5% מהיקף ההצעה לתקופה של 3 חדשים, אחרת ההצעה תפסל.

כל מציע שלא ישלים את כל סעיפי הפרטים, או יכניס שינוי בסעיפי המכרז, הצעתו תפסל.

רשאים להשתתף במכרז זה רק קבלנים רשומים לעבודות מסוג זה לפי חוק רשום הקבלנים לעבודות בניה הנדסית משנת תשכ"ט 1969.

אין העיריה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.

י. פינברג, ראש העיריה

עירית ירושלים

הנדון: הועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965

(להלן: „החוק")

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק, כי הי"ה אליסה ויוסף קולר הגישו לועדה המקומית לתכנון ולבניה, ירושלים (להלן: „הועדה מקומית") בקשה להתרת שימוש חורג ו/או הקלה בגוש 30023 חלקה 70 ברחוב מבוא הרכבי, שכ' קרית שמואל בירושלים דהיינו : הקלה בקו הבנין הקדמי ובקו הבנין הצדדי הבורחי.

את ההתנגדויות להתרת השימוש החורג ו/או ההקלה הנ"ל אפשר להגיש תוך שבועיים מתאריך הודעה זו לועדה המקומית במשרד מהנדס העיר ברחוב הלל 23, ירושלים.

ע. יפה
מהנדס העיר
מ/יושב ראש ועדה המקומית

קובליק חוזר לנצח

על הפילהרמונית — הפסנתרן באגאלוק מופיע כסולן

הקונצרט למינויים מס' 10 של ה־ תזמורת הפילהרמונית הישראלית — שר כדורגר הראשונה תחל ביום ד' שבוע — יוחזר אל דוכן המנצחים וד מגדולי אחרי־הסרבים בדורנו, אסטרו רפאל קובליק. הסולן יהיה פסנתרן הנודע ניקיטה מאגאלוף.

בתי קולנוע ירושלים

...ורגע — סידני וגינגס

...ריון — אהבת חיים

...בירה — עד שהגט יפריד בינינו

בתי קולנוע תל־אביב

...סתר — הפרפר (4)

...רדון — לאן נעלם דניאל הקס (7)

...ת — אנשי (5)

...אר — אהבת החיים (12)

...ירבה — אתם המורה

...רייב אין — 7.15 אומנת ממין זכר 9.30 ציד אדם

...ן — הדין כת (6)

בתי קולנוע חיפה

כפית־אמרון — השכלית ושמה ברמה (2)

...למון — חית התן למות (4)

...ירון — האלוף בצל זרוע האחת תחר

...צמון — הפרפר (4)

...ן — אין עשן ללא אש

...ן — קאבוי להשכיר

...ידי — שחק אותה סאם

...אר — ציארלי ואריק

...ורה — עד שהגט יפריד בינינו

תשבץ „הצופה" לשבועות תתכ"א

בעריכת הלשונאי הלל הרשושנים

תשבץ זה ערוך לפי כתיב הדקדוק — ✡ את הפתרון יש לכתוב בכתב קריא ולשלחו עד ליום ו' הבא, לפי הכתובת : „הלל", תשבץ שבועות מס' תתכ"א, ת"ד 2045, תל אביב ✡ חמישה פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה ✡ הפרסים יישלחו בהקדם ! ✡ התאזרו בסבלנות : לפותרים/לפותרות מאוחלים „מועדים ל־ שמחה".

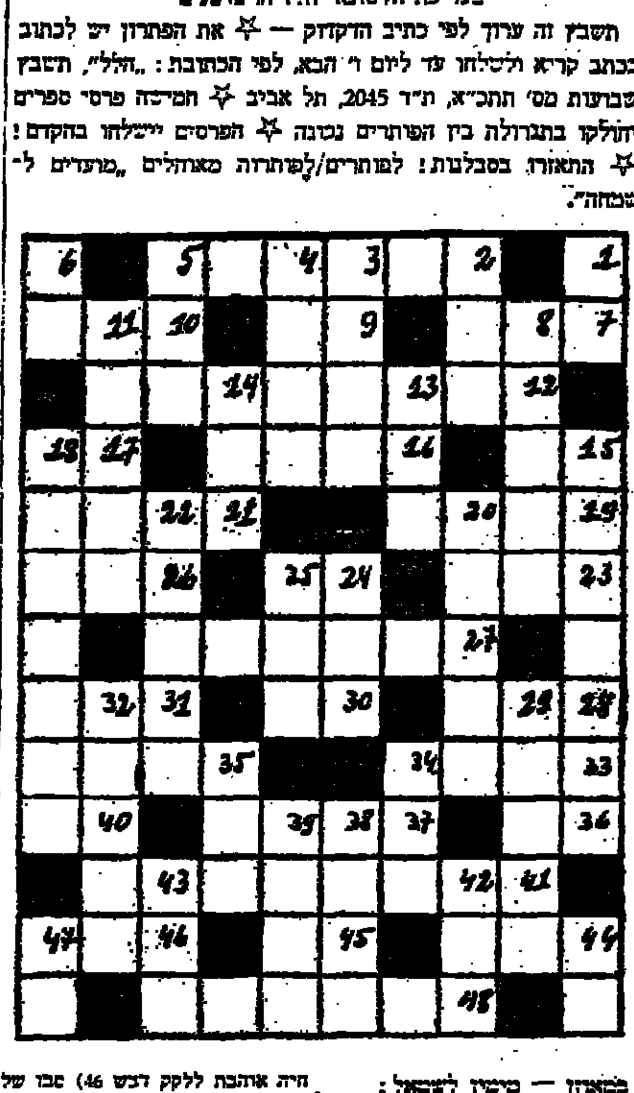

מאוזן — מימין לשמאל :

2) אחד מעשרת הדיברות 7) קובע נתיב למטוסים או לספינות בנמל 9) בא בימים 10) מנגינה 12) מחבר „אזהרות" שנוהגים יהודי תימן לומר בחג השבועות לפני תפילה מוסף 15) חומה נמוכה 16) שכן על הגבול; בר־מצר 17) לשדי־עצמות 19) סרק־ סור לגרירת רכב אחר 21) נמס, נפ־ חד 23) מכה חזקה 24) כלי־עדירה 26) צמח שמרכיבים עליו צמח אחר 27) פיוט בארמית הנקרא בחג ה־ שבועות בנעימה מיוחדת 28) מין ברוש ורפאי 30) אדון 31) גנאי, פגם 33) מלך יהודה 35) שגיב 37) יחידת־ קומה של דבר 36) ... 40) בגם השלישי של אדם וחוה 41) בחג השבועות נוהגים לאכול מט־ עמים כאלה 44) אור מבריק 45) היה אוהבת ללקק דבש 46) סבו של משה רבנו 48) מדוכא, מדוכדך.

במאונך — מלמעלה למטה :

1) אחד משבטי ישראל 2) מאכל חלבי 3) מונה הוא לנגד עיניך 4) בעל־הון 5) מס עקיף על תוצרים שונים 6) תהליך למזון שאכלוהו ב־ ני־ישראל בנודם במדבר 8) עירבוב בקריאת־העין 11) חלק־הכיכה 13) סוף 14) שירת־הפילה 15) כינוי לחג השבועות 18) אחת משלוש הרגלים 20) נוכלת 22) מדוכה, 24) מת ולא נולד 25) דקל 29) שכונה ירושלמית 32) ישוב חקלאי גדול 34) מעשים כמוהו בעולם — בימינו אלה 35) דרך 38) נערה צעירה מאוד 39) נהר באיטליה 42) עץ־מחט 43) מס־ קנה מעובדה או מלימוד 44) נכרי 47) כלי־גניבתה של מרים הנביאה, אחות משה.

הוויכוח העקרוני

(סוף מעמוד 3)

אשר אין עליה עוררים וה„איום הגלוי על צרכיה של מדינת ישראל" מה־ פרש כלחץ על הקרנות, כגון הבגבית המאוחדה והבנדס.

אין לי רצון רב להתפלמס עם התנועה הריפורמית אשר התגודה ד' גלוהה בתנועה ציונית עד התקופה האחרונה. אבל חושש אני שמא תתפרש שתיקה כהודאה. כה עינים אצל גיור בכלל ? לפי המקר שערכו בעצמם, לפני שנתיים, 40% מהרבנים שלהם עורכי נשואי תערובת בלי שום טקס של גיור. היום מספר זה כגיע ודאי ל־50 אחוז ויותר. הם בעצמם יודו שמספר גדול של רבנים עורכים נשואים ביחד עם כוהני־דת נוצרים. ואגב אורחא, יודיע לנו הרב הירש, הכבוהר ש„בכל הזרמים עור־ כים גיור לפי הפירושים השונים ב־ הלכה", על יסוד איזה פירוש של איזו הלכה מותר לרב לערוך נשואים ביחד עם כומר, כשהבן־זוג הנוצרי לא התגייר כלל ? הייתי מבין הרב את עמדת הריפורמה לו היתה דורשה פרידה דת והמדינה במדינה תלונית. כפי שרבי הירש מבדיר את מדינת ישראל. אבל מה לרבנים ריפורמים ולגיור ? בזמן שרובם אינם דורשים גיור כלל ואלה שדורשים איזה טקס, יוצאים ידי חובתם על־ידי הצהרה הסרה ממשות.

תנועת הריפורמה יודעת היטב ש־ שיתוף־פעולה בין הזרמים באמריקה מוגבל רק לעניינים כלפי חוץ, כלומר עניני ישראל, יהדות רוסיה, אנטי־ שמיות וכו'. ההנהגה שבאמריקה יש יחס של כבוד הדדי בעניני דת היא סילוף ביודעים וכבר גרבה ש־ הקהילות האורתודוכסיות פרשו ל־ כעשה כבורבת בתי הכנסה, כדי להבדיל את ההבדל ושלא יהיה מקום לפירוש כזה.

יש ביטוי עבבי אצלנו שיהודים אינם מנים אלא שוקלים. הריפורמים לסוגיהם טוענים שהם רוב בניין על העם היהודי. בארץ, הפיצו את ה־ אוכלן של 80 אחוז היינו הרבבים ש־ אמריקה רחוקה בישראל בבו כוכב כאוים. איני יודע על ביפקד יהודים שיאשר את זה. לי נדמה ששמונים אחוז מיהודי אמריקה אינם מבקרים בבית כנסת. בבית כנסת כלי באיזור מאוכלס בצפיפות ע"י יהודים, קיימים שלושה בתי כנסת — שני בתי כנסת שמרנים, ואחד, הקטן שלי, אורתו־ דוכסי. יש יותר יהודים אצלי כבבוהה מאשר בשני האחרים ביחד בשבת רגילה. בבורו־פארק או בוויליאמס־ בורג יש המון יהודים המתפללים פורמלים בבית כנסת. יש יותר הל־ מידים רק בבתי־ספר התיכונים של ישיבה־אוניברסיטה מאשר בכל ה־ מוסדות הגבוהים של הזרמים האחרים ביחד.

בדרום־אפריקה, באנגליה, בקהילות אחרות באירופה מוזרים הריפורמים אחוז קטן של היהודים. בצרפת, עם חצי מליון היהודים ויותר, יש רב ריפורמי אחד. ברוסיה ובדרום־אמריקה ה־ נציגות היהודית הדתית היא רק אורתודוכסית. האם התיאשו מהם כיהודים ?

יש לי רגש של קטנת־בחון כי שעלי להתפלמס ככה, ואשר לעניין תרומה — האם תרומה לישיבה אינה תרומה ? והרומה לפדרציה של צדקה המוכבת בבוזד הכשרת כיום אכלור סיה לא יהודית כן צדקה ? וכי תרד מות לישיבות וביהדות תורה בארץ אינן תרומות לארץ ? וכי כאיזה בהים ומוסדות בא הנוש הגדול ביותר של מתנדבים במשך מלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים, אם לא מהמחנה הדתי האורתודוכסי ? (על קוקם נוסף זה בארץ כבר דיברה ראש־הממשלה בביקורה בישיבה־ אוניברסיטה). ומי הם המבצעים ב־ רחובות ולפני הארים אם לא חובשי הכיפות הסרוגות המתבלטים ברוב ניכר בכל אסיפה ציבורית ? אגיד ולא אבוש שאיני מבין כדור את הקשר הגיוני שבין משחק מספרים זה ובין עניין מיהו יהודי. יש לי הרגש שרוצים להכריע צדק והלכה בכוח רוב, אבל גם הרב כהן אינו קיים, כהולם לא בבניין ואף לא בכבנין.

למסדי"ל יש רשות לתבוע שינוי בחוק של מדינת ישראל — וזכות שאין לזרמים האחרים. הנוער הדתי נערך בקווים הראשונים בקו בר־לב. תלמידי ישיבות ההסדר הצטיינו ב־ מסירותם כבנקיסטים. מסירת צבי מעבק הירדן עד רמת המבקשים ב־ גולן עד סמר הדקלה בנגב נבבאים הקיבוצים והמושבים של התלוצים הדתיים. גוש עציון החוזר לחיק ה־ מדינה על־ידי דור שני של חלוצים של תנועת תורה ועבודה וקרית ארבע מיושבת היום על־ידי מתיישבים דתיים. יש להם לכל הפחות אותה הזכות להביע דעתם להצטרף ל־ ממשלה או לא להצטרף כמו לאלה הרבנים המכהנים בארמונות הפאר של סינגוגי או שדרות פארק בניו־ יורק. אדרבה, יבואו ארצה בהבתיהם וישפיעו הם על הכבישלה מעבק ה־ ירדן הנגב ולא על־ידי מברקים ואיומים להכרכז בשדרה החמישית בניו־יורק.

השותפות המוזרה

עדיין לא הבנתי מהי השותפות המוזרה בין הריפורמים והשמרנים בעניין זה. ידועים לי הרבה רבנים כמרניים אשר אינם מבינים את זה גם כן. ועדת ההלכה של כנסת ה־ רבנים כיחרה להודיע שהיא בעד גיור כהלכה, כי התנועה השמרנית מקיימת את הנאי ההלכה, אבל הם הודיעים בהכרת הגיור קלהם, אם הגייר כבוצע כהלכה.

ובכן, הנה אני כבה לא עבוד ה־ רבנים השמרנים על דרישה זו. בכי־ קום למשוך את המרכבה כחנה ל־ רגליהם בהתקפה על ההלכה שהם דוגלים בה. גרות וגיטין המבריכים כהלכה על־ידי אלה הבהתיכים ל־ רים השמרני אינם נפסלים באמריקה. הבעיה היא להיפך, העיטין והגרות שאינם מבוצעים כהלכה או שאינם מבוצעים כלל, אשר הם הרוב ה־ מכריע בחוגים הריפורמים והשמר־ נים. לו רבנים אלה היו לכל הפחות מוכיחים לצאן מרעיתם שבלי גיור כהלכה או גט כהלכה לא יוכלו לבוא בקהל ישראל, היו נמנעים אסונות ממשפחתיים טראגיים. קיימה הנבית היום בין הנוגי דעת פנים של ה־ ריפורמית, כמו פלוס ופכאצבסקי ליעץ לאלה שבאים אליהם לפנות לבית־דין כדי לצאת ידי כל הדעות וכדי שלא להביא לידי פירוד שלם בתוך האומה. רק כהוך גישה כזו הגיע בציה כאובה זו לפתרונה.

עדיין לא הבנתי גם כן את עמדת ראש־הממשלה כרת מאיר. לפי דבר־ ריה הדברי סדר־הפנים היו רק פגיעה כתוצי הגדיסר מקרים במשך כספר השנים האחרונות וכולם נפתרו ב־ מסגרת ההלכה. האם בגלל שאלה שאינה מעשית ואינה נוגעת לעקרי־ נות בפלגת הרוב. כדאי להתיר תנוה יציבות כמשלה ? האם השנאה לדת כה גדולה להפר עותפות על שנים רבות ?

בה שמתגברר אחרי עיונים במאמ־ ריהם והצהרותיהם של הריפורמים לפיהם שהבעיה אינה מי הוא יהודי אם מי הוא גר אלא מי הוא רב. קהה לי להאמין שמדינת ישראל היודעת עקובה קשור עם גורל ה־ אומה בגולה הגיד כרבנים כוכבים גוף אשר רוב הבייר עידמים נשואי התערובת המוליכים להתבוללות ד' כמיעה גבורה. מדינה ישראל לא תוכל להעניק להם הכשר אשר לא השיגו באמריקה.

בפגישה בירושלים עם כנוצתו ה־ נביאים בשלהי 1973, שאל הרב יהודה גירסון, נשיא כנסת הרבנים השמרנים, את ראש הממשלה על ההוספלין, כביכול, על הרבנות האורתודוכסית בארץ. היא הזכירה שיש לישראל בעיות כבידה, ואנו יש כאלה שרוצים לסבך את המצב. יבואו ויעלו לארץ ויכנו את זה. את המצב הדתי יקבעו רק האנשים בקום. הלואי ! הלואי שהיא תזכיר כה לצאבורת ישהם יבשבעו למה שהיא אומרת להם.

נרשמו לנשואין

לשכת הרבנות והמועצה הדתית ירושלים

רמאנל נפתלי צבי בן דב (רווק) יעד־ אל—ירושלים; בלין רבקה בת מאיר אייזיק (רווקה) ארה"ב—ירושלים.

[שמות הנרשמים לנישואין — טקסט קטן, קריא בחלקו בלבד]

לשכת הרבנות בית־שאן

הרב מכלוף יאנה — מושב פורת

המועצה הדתית אור־יהודה

לשכת הרבנות — מזכרת בתיה

לשכת הרבנות והמועצה הדתית שדרות

לשכת הרבנות אשדוד

הרבנות הראשית והמועצה הדתית לפתח־תקוה — השפלה

לשכת הרבנות והמועצה הדתית יבנה

לשכת הרבנות — נבעתיים

לשכת הרבנות — רמת־גן

לשכת הרבנות — אלקיור

היום

יום ראשון, ה' סיון תשל"ד 26.5.74

פ' נשא

הפרק: רוח; המשנה: ערכין ז א—כ; הדף: חולין יא, ההלכה: או"ח שלה, ג—ח.

מחר

הפרק: תהלים סג—סד; המשנה: ערכין ז' ג—ד; הדף: חולין יב; ה' הלכה: או"ח שלה, א—ג.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א, ב, צ — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
5.55 (א) חדשות באנגלית
6.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי הגבוחה לעולם (ב) עברית — 19.00 ; יידיש — 19.30 ; לאדינו — 20.00 ; מוגרבית — 20.15 ; רומנית 20.30 ; רוסית — 20.45.

רשת א'

[לוח שידורים — קריא בחלקו]

רשת ב'

[לוח שידורים — קריא בחלקו]

גלי צה"ל

[לוח שידורים — קריא בחלקו]

טלוויזיה כללית

תכניות ילדים : 15.00 „מכה זה היה בשבועות" 15.20 „חג לי" — תכנית ל־ 29.50 פרקי היום בתנ"ך : מגילת רות.

טלוויזיה לימודית

04.00 ...

מוצאי חג

רשת א'

10.50 פרקי היום בתנ"ך : מגילת רות...

רשת ב'

10.15 ...

גלי צה"ל

10.15 ...

טלוויזיה כללית

20.00 ...

במוצאי שבועות ב־9.40
בטלוויזיה
יוקרן הסרט
„בשלהבת ירוקה"
סיפורו של אברהם הרצפלד

תיאטרון ישראל

27.5.74 במוצ"חג

הבימה

הה, הו ידידיה : תל־אביב האולם הגדול

המעגל הנבחר : תל־אביב האולם הקטן

הבימרתף

יום אחד לפני : ב־9.00

הקאמרי :

חשמה : תל־אביב

התיאטרון העירוני

חיפה :

פירבכבור 72 : חיפה

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל : הצופה בע"מ. ... הנהלת המערכת תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 25421. ת"ד : 2045. חשבון בנק הדואר 41144 ✡ סניף ירושלים : רח' בן יהודה 3, ... טל. 528344 ... ✡ סניף חיפה : רח' ארלוזורוב 3 טל. 663628. דפוס העשור בע"מ ... טל. 21554.

●

אין במערכה אחריות לתוכן המודעות למבטח

חג השבועות בישיבה

(סוף מעמוד 8)

הצדיקים הקדושים, ידידים, הורים ומורים, חיילים ומקדשי שם שמים, „הזכרת נשמות". עם סיום התפילה, מוסיפים ריקוד עליז ויוצאים בכיוון חדר האוכל, לקדוש ולטעום פת של שחרית. עולם מלא אורה מקדם פנינו ואנו משתדלים לאכול בתיאבון, אך מלאך השינה דורש את שלו — ועם סיום הארוחה וברכת המזון, עולים התורים לחדרי מגוריהם הנראים כמושבות יערים בעיני אנפין, להמשיך תנומה מתוך הרגשת סיפוק רוחני מלא.

וכאשר הנך לוקח דברים עם התלמידים הוותיקים, אשר סיימו חוק לימודיהם בישיבה החקלאית ועלו אליה לקבלת התורה ומחפש את סיבת התקשרותם לישיבה הזאת, הנך מופתע לשמוע תשובות מפי חברים שהם בעלי דרגות בצבא או חברים הממשיכים לימודיהם במוס־ דות מדע גבוהים או אשר הנם מורים במוסדות ובבתי ספר ממלכתיים דתיים, כי הישיבה ה־ חקלאית נתנה להם הכל : אהבת תורה ויראת שמים, אהבת ארץ ישראל ואהבת עם ישראל. היא הקנתה להם דרך בחיים, הכרה עמוקה ביהדות ובמסורה והם גאים על כי למדו בישי־ בה החקלאית ונמנים על תלמידיה. בסיפוק נפש אפשר לשמוע על בעיות חיים קשות אשר את פתרונן מחפשים ומקבלים הם בכתב או בעל־ פה מראש הישיבה, אשר כולם מעריצים אותו כרב וכאב גם יחד. קייטה הגבשה כללית בין החברים כי בית זה הוא באמת בית־היוצר ל־ נשמתם היהודית השלמה. לפיכך אין פלא כי לא עוברת שבת אשר לא יתארחו בישיבה אחד או יותר מהתלמידים הוותיקים הבאים להתבסם מאווירת התורה שבאן. בישיבה — מרגישים התלמידים את האחווה בינם לבין עצמם : נפלו כל המחיצות בין העדות השונות ונער מוניאצ־ מרוקאי או תימני הוא ידיד נפש לצבר אש־ כנזי. וכן להיפך. הביקורים ההדדיים של ההב־ רים אחד בבתי האחרים והתחתנות ההדדית עדים לכך. סדר היום כאן מלא וגדוש בתפילה, תורה ועבודה. הלמוד — בדרגה גבוהה עד כדי הכנת דף גמרא בזמן הקצר. בי"ך, ספרות, אנג־ לית, כימיה, ביאולוגיה, פיסיקה, מתמטיקה, תורת הקרקע, רבוי צמחים, גידול בקר, גידול עופות, מטעים, גידולי שדה וגן ירק וכדי וכדי ואנוכי ישמעו מנוחים הקלאיים ומדעיים אשר אינך רגיל לשמוע אותם, והוא ידריך אותך ב־ פרק במחלות שונות של בעלי החיים והצמחים. ויוסיף לך גם את שעות העבודה המרעננות בגן ירק, משתלה, עצי פרי ועצי נוי, כרם ופרד־ דס, וסובטרופי, פלוחה, בן נוי, רפת, לול וב־ רווזיה, משק בהמות עבודה, ומסגנות עבודה. הוא גם יתאמר לפניך על השם הטוב אשר זכ־ תה הישיבה החקלאית בפני המומחים השונים ובפני הבוחנים בבחינות החיצוניות ומפי הפקה של האגף להינוך חקלאי אשר הישיבה מוכרה על ידם כבית ספר חקלאי בעל רמה גבוהה.

עולם פלאים והוויות עמוקות יתגלו לפניך ותראה ותרגיש הכל בעיניך המוצבות ובפניך המאושרות. היום מלא וגדוש בעבודה, לימוד, תפילה והוהר חלילה, אך כדאי וכדאי לבוא וללמוד בישיבה החקלאית אשר בכפר הרא"ה, אמת כדאי וכדאי.

משרד העבודה — משרד החנוך והתרבות

המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

המכללות האקדמאית

מודיעה על הרשמה לשנת הלימודים תשל"ה

מגמות הלימוד:

* פיזיקה ואלקטרו־אופטיקה * מדעי המחשב
* אלקטרוניקה ומכ"ם * ראיית חשבון

בית הספר מיועד לתלמידים בעלי תעודות בגרות ובעלי רקע ישיבתי (לאחר שירות צבאי).

לאחר שלוש שנות לימוד יקבלו התלמידים תואר הנדסאי (להוציא הלימודים בראיית חשבון).

תלמידים שיעמדו בדרישות הלימודים של בית הספר יהיו זכאים, לאחר שנת לימודים נוספת, לקבל תואר במדעי הטבע והטכנולוגיה B. SC.

אפשרות מגורים במעונות לתלמידים שאינם גרים בירושלים.

בירור פרטים והרשמה : נא לפנות למכללות האקדמאית על בית הספר, ת. ד. 16031, ירושלים, טל. 02—531181, 02—534127.

ההרשמה לחיילים : בלשכה להכוונת חיילים משוחררים, רח' אבן גבירול 10, תל־אביב.

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים

עשרת הדיברות / מאת הרב שלמה גורן

מעמד הר סיני, ברדת כבוד ד' על הר סיני לעיני ישראל, בהתלבש רוח הקודש על העם, תוך הגדת אלקים. הנבכת כל היקום והיצירה, הרס וביטול כל הגבולות בין השמים לארץ, בין הרוח לגשם, בין המשתנה והמתחלף לקיים הנצחי, בהתאסף כל העולם היצירה כולה [illegible] בהתפארות הרוממות האלקית, לקבל את פני השכינה שירדה בשערי שמים לשמפת היקום בגבורות אש, לנחול ולהופיע את אבות האומה [illegible] בנעימות העם והעולם, ולהט לאנושות את [illegible] הנצחיים, ואת דרך ההתעלות [illegible] של הזר [illegible] — אין כמוהו בדברי ימי עולם, ואין דומה לו משעת יצר בראשית.

למי נועד מעמד נשגב זה? לא לנביאי עולם, ולא לאנשי סגולה כיחידים, שנהנו בזיקה אלהית עצמית, ובכח עיון באספקלריה מאירה הגיעו לעצמם את אור התורה, וקדושת החיים עד לפני מתן התורה, כפי ששנו חכמים בלשון המשנה: מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר „עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי". (קידושין פ"ב מ"י). ליוצאי מצרים לפשוטי העם, ולשפחה על הים שראתה יותר משראה יחזקאל בן בוזי הנביא, להם נועד מעמד הר סיני, שעליהם השרה שכינה ובהם ישתלו שולי האצילה לדורות יבואו. במעמד זה הוא אשר נטע את הרגשה האלהיה [illegible] בנפש ובקום לעם ולעולם כולו. וכן מבואר בתנא דבי אליהו „מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ בין ישראל בין עכו"ם בין איש בין אשה בין עבד ובין שפחה, הכל לפי המעשה שהוא עושה, כך רוח הקודש שורה עליו".

היסוד הנפשי לאמונה תמימה

ואכן התלקטו ובאו כל נשמות ישראל הגרים מעולם ועד עולם, לאותו מעמד אלקי ולגלוי שכינה זה קבל עם ועולם, לספוג להוכן את יכולת האמונה הצרופה, ואת התחושה הרוחנית הפנימית לדבר שבקדושה [illegible], ככתוב „את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה וגו'", „ואע"פ דאיננו לא הוו מוליכות הוו" (שבת קמ"ו א'). וכן מפורש בפרקי דר"א (פמ"א) „כל העתידים להבראות עד סוף כל הדורות שם עמדו עמהם בהר סיני". ומבואר בזוהר הקדוש פ' לך לך (דף צא א') „דכלהו בני נשא דזמינין למהוי בעלמא כלהו אשתכחו תמן... אלא דלא אתחזו לעינא. בגין כך כתוב עמנו היום, אע"ג דלא אתחזון וכו'".

כאן הוסר הפרגוד המבדיל שבין העולמות, הונח היסוד הנפשי לאמונה תמימה של האנושות, ללא חקר ומדע וללא ספקנות והססנות, אמונה של פשוטי העם הנובעת ממקור מעמקי הנשמות ומעבפיות הנפש, בתוקף נטיעה הנרשמה הפנימית של מעמד הר סיני [illegible] וקיים בהכרת העולם [illegible] הצורה [illegible] ממקור ההשראה עליון שנאצל מן הארץ ועד סוף העולם.

בכוח הקול האלוקי של שתי הדברות הראשונות

לא בדרך אבסטרקט של „משה ידבר והאלקים יעננו בקול" נרשמה אותה ההופעה הקדושה בנשמת היקום ונטע אותו המטע הקדוש של אמונה צרופה, המהווה חלק מנשמת היצירה, כי אם בכח הקול האלקי הראשון של שתי הדברות הראשונות אנכי ולא יהיה לך, הוא אשר שינה את מערכות היקום וכח הטבע [illegible], הפיחה נשמה חיים חדשה הדרת אמונה והתחושה האלהית בעולם, כמבואר בפרקי דר"א פמ"א: „יצא קול ראשון והשמים והארץ רעשו ממנו, והימים והנהרות ברחו, וההרים והגבעות נתמוטטו, כל האילנות כרעו, והמתים שבשאול חיו ועמדו על רגליהם, שנאמר כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום וכו'".

אמנם כל עשרת הדברות וכל שקבלו מפי הגבורה במעמד הר סיני, הנם יסוד ושורש כל תורתנו האמונתית, כדברי הרמב"ם בפירוש המשנה שלו, במסכת תמיד פ"ה מ"א, על זה שהיו קוראין בבית המקדש בכל יום עשרת הדברות: לפי שהם עיקר הדת וראשיתו, והבן כלולות כל מצוותיה של תורה, והלכותיה ודקדוקיה, כדברי הירושלמי במסכת שקלים פ"ו א': חנניה בן אחי ר' יהושע אומר, בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה, דכתיב „ממולאים בתרשיש" — [illegible] רבא וכו'. וכן מפורש במדרש רבה ובתנחומא בפרשת קרח: [illegible] תרי"ג אותיות מן אנכי עד אשר לרעך, כנגד תרי"ג מצוות, ועלן ניתנו למשה בסיני וכו'. בכל זאת הודיש העמוק בנפשות ישראל האמונה הנצחית בשתי הדברות, והפיכת שורשי האמונה הזאת לטבע רוחני-נשמתי, למקור ביסוסי התפלות שבתיה [illegible] בלתי אמצעיה של שמיעת שתי הדברות הראשונות של אנכי ולא יהיה לך שרק אותם שמענו מפי הגבורה כדברי חז"ל, ללא תיכום, ללא תיווך, ולא [illegible] הלקום [illegible] על כפי נשי וערב רב שנסחפו עם [illegible] הנבואה [illegible] הזה עם מתן תורה.

„אנכי" ו„לא יהיה לך" — מפי הגבורה שמענום

לפי פשוטם של מקראות נראה לכאורה שכל עשרת הדברות שמענום מפי הגבורה, ורק לאחר מכן כתוב (שמות כ'): ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו אלקים וגו' וכן כדברות האחרונות (דברים ה') ותאמרו הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש היום הזה... אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' וגו'. לא כן הבינו חז"ל, שכן במסכת מכות כ"ג ב', דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות נאמרו לו למשה וכו'. אמר רב המנונא מאי קרא „תורה צוה לנו משה מורשה" — תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, „אנכי" „ולא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום. ובמסכת הוריות ח' א' הובאה גימטרא זו בשם בריית דרי ישמעאל, כאמור שם: דתנא דבי ר' ישמעאל „אנכי" „ולא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום, וכן במדרש רבה תרומה פל"ג: דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות נתנו לישראל ע"י משה, שכן מנין תורה ואם האמר איננו אלא תרי"א שתים חסר הם? אלא אמרו רבנן „אנכי" „ולא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום.

מדברי איפוא, שכך האמור בסמוך לאחר עשרת הדברות „דבר אתה עמנו ונשמעה" וגו'. וכן האמור בדברים „אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' וגו', לא לאחר עשרת הדברות נאמרו, כי אם באמצעיתן ולאחר שתי הדברות הראשונות „שאין מוקדם ומאוחר בתורה" כמבואר במדרש שיר השירים רבה המובא להלן. וזה נוגד את פירוש הרמב"ן על התורה הקובע שזה נאמר לאחר עשרת הדברות, כפי שיתבאר להלן.

חילוקי שיטות

מנין למדו חז"ל לפרש כן, פירש רש"י במסכת מכות: מפי הגבורה שמענום — דכתיב „אחת דיבר אלקים שתים זו (שמענו) (שמעתי) (תהלים ס"ב) במכילתא. ברם במכילתא דר' ישמעאל לא נצאתי ללמוד זה שרק אנכי ולא יהיה לך שמענו מפי הגבורה, אדרבה דברי המכילתא משתמעים לכאורה שכל עשרת הדברות שמענו מפי הגבורה, שכן מפורש שם בפרשת יתרו פ"ד, על המקרא „וידבר אלקים את כל הדברים" וגו', (כ' א') את כל — בדבור אחד מה שאי אפשר לבשר ודם לומר כן... אם כן מה תלמוד לומר אנכי ה' אלקיך, לא יהיה לך? מלמד שאמר הקב"ה בדיבור אחד עשרת הדברות, חזר ופירשן דיבור דיבור בפני עצמו וכו', המפרשים נתקשו בדברי המכילתא הזו. וכן הביאם רש"י בפירושו לחומש ללא באור. אבל בתוך דברי רש"י נדפס הסבר ממפרש אחר על המכילתא ומכנו נראה שאם כי שמעו ישראל בכללות מפי הגבורה את כל עשרת הדברות, חזר הקב"ה ופירש את שתי הדברות הראשונות לחוד.

אין להבין סוגיא זו במכילתא בלי המעם הנוסף של האבן עזרא וסיעתו המבואר להלן שכתב במה נשתנו שתי הדברות הראשונות מן השאר. משום שרק הן נאמרו בלשון ראשון „אנכי" „ועל פני", מה שאין כן היתר נאמרו בנסתר כגון לא תשא את שם ה' וכו' ולכן שואלת המכילתא אם כן מה תלמוד לומר ולא יהיה לך, ומפרש שזה מוסב על החזרה ולא על הקול הראשון שכלל את כל הדברות בדבור אחד. ולהלן תתבאר שיטה זו באריכות עפ"י הראשונים. על כל פנים ברור שרש"י לא היה יכול להסתמך על דברי המכילתא הזו משום שאינה זהה עם שיטת ר' ישמעאל בתלמוד, אלא מהווה שיטת ביניים לשיטות האחרות כפי שיתבאר להלן על אף זו שהמכילתא היא של ר' ישמעאל.

אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי

ומצאתי במכילתא דר' שמעון בר יוחאי בפרשת יתרו על המקרא: „וירד משה אל העם ויאמר אליהם: כיון שירד משה לקרא לאהרן השמיע הקדוש ברוך הוא קולו... יצא קול הראשון והשמים והארץ רעשו. אותו הקול שמעו בו „אנכי" „לא יהיה", וכן הוא אומר „אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי". באותה שעה אמרו למשה קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ה' אלקינו ואת תדבר אלינו וכו'. שיטה זו של רשב"י זהה לחלוטין לשיטת התלמוד ולפירוש רש"י הנ"ל. וכן נמצא במדרש תנחומא פרשת וילך סי' ב': ועל מנין המצות נקראת תורה, שנא': כל המצות שבתורה תרי"א מצות ושתים שדבר הקב"ה, לפיכך נגמתו מתרי"ג אלו שנים שנתנו מפי הגבורה, וזה שאמר הכתוב אחת דבר אלקים שתים זו שמענו". וכן מבואר בפרקי דר' אליעזר פ"א: „כל המצות שבתורה תרי"א מצות ושתים שדבר הקב"ה, לפיכך הקים שתים זו שמענו, הרי תרי"ג, וכן משמע מזוהר בפרשת יתרו קראת תורה, ומנין תורה תרי"א, ושתים דבר ה', שנאמר אחת דבר [illegible] י"א ב': תאני ר' יצחק כתיב אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי — דא דאנא אמר אנכי ולא יהיה לך, ובדברי הזוהר האלו גם כן נראה פירוש האבן עזרא וסיעתו, שהדברות עצמן כלמדות, שרק הן נאמרו מפי הגבורה, והאסמכתא לכך היא מן המקרא אחת דבר אלקים וגו'.

ברם במדרש רבה שיר השירים פ"א ב', ובפסיקתא רבתי פרשה כ"ב, אנו מוצאים מחלוקת מפורשת בנושא זה בין רבנן לר' יהושע בן לוי שכן נאמר שם על הפסוק „פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך" ר' יהושע בן לוי ורבנן, ר' יהושע אומר ב' דברות שמעו ישראל מפי הקב"ה „אנכי" „ולא יהיה לך" — „ולא יהיה לך" ... „ישקני מנשיקות פיהו" — ולא כל הנשיקות, ורבנן אמרין כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה. ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי דרבנן דכתיב „ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה" מה עביד ליה ריב"ל? פליג, שאין מוקדם ומאוחר בתורה, או שמא דבר „אנכי" ולא יהיה לך „דבר אתה עמנו ונשמעה" אלא אתה עמנו ונשמעה ... אלא אתה עמנו תורה צוה לנו משה — כל התורה כולה תרי"ג הוי, והוה בגימטריא שית מאה וחד סרי, ושתים מפי הגבורה ר' יהושע בן לוי כבנין הרי"א קשה, ברם, אנכי ולא יהיה לך לא דבר עמנו משה אלא מפי הקב"ה שבמצוות. עד כאן לשון המדרש. וכן מבוארת מחלוקת זו בפסיקתא רבתי הנ"ל בנוסח שונה קצת.

שתי שיטות ושיטת ביניים

מכל האמור לעיל מתבררות לנו שלוש שיטות בנושא זה: א) של ריב"ל ושל ר' ישמעאל בתלמוד בבלי שרק שתי דברות הראשונות נאמרו מפי הגבורה ולפני זה לא שמעו כלום מפי הגבורה, ב) רבנן במדרש ובפסיקתא אמרו שכל עשרת הדברות שמעו מפי הגבורה, ג) שיטת המכילתא, דר' ישמעאל הנ"ל המפשרת בין השיטות, וסוברת שמקודם שמעו קול ראשון מפי הגבורה שהכיל את כל עשרת הדברות ביחד מה שאי אפשר לבשר ודם לומר כן, ובקול האלקי הזה שמעו הנבונים בראשונה כל דבר מעשרת הדברות, ואחרי כן חזר הקדוש ברוך הוא ופירש בעצמו ובייחוד את שתי הדברות הראשונות, ואת היתר פירש כיצד לישראל. לשיטת רבנן במדרש אין המקרא אחת דבר אלקים וגו' הנ"ל מוסב על עשרת הדברות, אלא כפי שדרשו חז"ל על זכור ושמור שנאמרו בדבור אחד, וכן מפורש ברש"י על תהלים, ובילקוט תהלים רמז תשפ"ג ובכמה מדרשים אחרים, ואין משם כל ראיה לעשרת הדברות. ברור שגם הדרש של ריב"ל ישקני מנשיקות פיהו, אין בו בכדי לפתור את שיטת חכמים, שכן יתכן גם לפי שיטתם שכל עשרת הדברות נאמרו בדבור אחד ונשתמעו כי ישנם. עוד סימוכין במדרשי חז"ל למבין מקול ה' האחד והמיוחד כדברי המכילתא וכן העלו ראשוני המקרים אפשרות כזאת כמבואר להלן.

אין לסתור כמו כן את שיטת רבנן שאם כל הדברות נאמרו מפי הגבורה לבה כתוב „תורה צוה לנו משה" במנין תורה ולא תרי"ג, כי ישנם עוד סימוכין בדרשות חז"ל למנין תרי"ג כאמור במדרש רבה ובתנחומא בפרשת קרח, שם להקדים תרי"ג מצות מיראת בגימטריא תרי"א והתורה כולה עמה הרי תרי"ג, וציצית תיד וז' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג, וכך כתנה וכהנה, וכבר העלו הגאונים את הסברא המתקבלת על הדעת לכתוב את כל דברי התורה בשבעים לשון על האבנים בצברם את הירדן, ככתוב „דברים כ"ו ב' — וי' ומבואר בסוטה ל"ה ב' ל"ו א', שהיו אלו תרי"ג המצות שנכתבו כמנינם ואין כאן המקום להאריך בזה.

והנה על אף הדרשות והאסמכתאות מן הפסוקים השונים כנ"ל להלק בין שתי הדברות הראשונות לאחרות, ברור כי עיקר הטעם לחלוקה זו מתבסס על שתי הלשון שביניהן, שבשתים הראשונות „אנכי" „ולא יהיה לך" מדברות בלשון ראשון, שהקב"ה בעצמו אומרן, ומשמיען אנכי ועל פני. לעומת זאת יתר הדברות מדברות בלשון נסתר, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא, כי לא ינקה ה', ולא כתוב לא תשא את שמי לשוא כי לא אנקה. ההוכחה מכרעת לשיטת הסוברים כי רק שתים הראשונות שמעו מפי הגבורה, וכבר העיר על כך והאריך בזה בעל האבן עזרא על התורה. וכן פירש בזה הרמב"ן, בפירושו לספר המצות של הרמב"ם. מצוה א', את הטעם של התלמוד שאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, באשר הם בלשון מדבר על עצמו, אנכי ה', על פני, ושאר הדברות בלשון נביא המתרגם ביניהם. וכנראה שזהו הנמוק העקרי לחלוקה זו ולא רק המקרא אחת דבר אלקים וגו' המוכר ברש"י, הנ"ל, ומכובן גם תלוי הדבר בפירושי המקראות הן בפרשת יתרו והן בפרשת ואתחנן שמי אמרו ישראל למשה דבר אתה עמנו ונשמעה ואם יוספים אנחנו לשמוע וגו'. לאחר עשרת הדברות או באמצעותן, ובמדרש כשיר השירים הנ"ל ברור שאם נאמרו לאחר עשרת הדברות ששמעו ישראל את כולם מפי הגבורה, והרמב"ן האריך בזה ואין דבריו זהים עם המדרש, שכן מחלק הרמב"ן בין האמור בפי יתרו שזה נאמר לפני עשרת הדברות והאמור בפי ואתחנן נאמר אחריהן, ובמדרש מפורש „מעמו דרבנן אחר כל הדברות כתיב דבר אתה עמנו ונשמעה".

שלושה חידושים עיקריים שבשיטת הרמב"ם

שיטה חדשה בכל הנושא הזה יש לרמב"ם ב„מורה נבוכים" חלק ב', פרק ל"ג, ובכדי לקצר בשיטתו נביא שלושה החידושים המופלאים והעקריים שבדבריו:

א. לדעת הרמב"ם שמעו כל ישראל ביחד עם משה את קול ה' שהיה אחד ואחיד וכלל בתוכו את כל עשרת הדברות, ואולי את כל התורה כולה, אלא שעם ישראל לא שמעו כי אם את הקול ולא השיגו מכנו תתוך דבורים, ולא משמעות ענינים, פרט לשתי הדברות הראשונות אנכי ולא יהיה לך, את אלו השיגו ושמעו מן הקול האלהי הזה, רק כשה שמע והשיג את הקול גם פיסוקי דברים ומשמעות העניינים הכלולים בעשרת הדברות, והוא השמיעם אחרי כן לעם.

ב. שתי הדברות הראשונות „אנכי" „ולא יהיה לך" שאמרו חז"ל ששמענום מפי הגבורה והשיגו בהן ישראל כפי דרגת השגתו של משה רבינו. לא היה זה בגלל השראה האצלה עליונה ומיוחדת עליהם ביחס לשתי דברות אלו, אלא משום שדנות הן במציאות הא"ל יתברך ויחודו אחד, והן השיגו ע"י כלל ישראל בכח עיון שכלי ומחקר עצמי. ולא רק ע"י נבואה. ולכן הושוו בהן ישראל עם משה רבינו ע"ה, בכח עיון אנושי ושכלי, וכבר עמדו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, רוצים בזה... ששתי אלו השרשים, רוצה לומר מציאות האל יתברך ויחודו אחד, אמנם יושג בעיון האנושי, וכל מה שיודע במופת משפט הנביא בו המשפט כל מי שיודעהו שזה, אין יתרון ולא ידע שני השרשים האלה מצד הנבואה לבד, האמרה תורה אתה הראית וכו'.

דבריו ונמוקו נראים תמוהים ומופלאים שכוונת חז"ל מפי הגבורה שמענום, לפי דבריו, היינו שהשיגו אותם בכח עיון אנושי ושכלי. וכבר עמדו עליו דבריו בדבר זה. והנראה שאין כוונת הרמב"ם לומר שהשיגו את שתי האמיתות האלו אך ורק בכח העיון הפילוסופי המוחד, ללא כל זיקה להתגלות ולהשראות השמימיים הכבירים שהתרחשו לנגד עיניהם באותה שעה ושהתעלמו חז"ל מכל זה וישבו להם בשקט להשיג במחקרם השכלי את מציאות ה' ויחודו, בה בשעה שכל העולם רועד וכל חוקי הטבע משתנים, ושכינת עוזו מאירה כל סיגה, אלא הסבר, שהרי כל איש מדע אינו עובד על ריק אלא על סמך נסיונות שלו ושל אחרים, חקירה ובדיקות של כל אלו שקדמו לו ועל פיהם ולאורם הוא קובע מסקנותיו. ולכן ברעכה נשגב זה של גילוי שכינה על הר סיני, בצירוף כל התופעות הלא טבעיות שהתרחשו ואירעו באותו פרק זמן לעיני כל ישראל. ראה כל אחד את שבירת כל חוקי הטבע עליהם הסתמכו מאז ומעולם כשילטים בעולם, ומה שראתה שפחה על הים לא ראה יחזקאל בן בוזי, כל ההופעות הנסיות האלו, שהיו ממשיות שמשו מימצאים ונסיונות מדעיים, להוכיח את מציאות השם גם בדרך של הוכחות מדעיות, ולשבור בכחן את השיטה החמרית והטבעית השלטת בעולם, לאחר שנזכו לראות את אפיסת כל הכחות החמריים, ואת הכח האלהי העליון השולט בכל. אותות ומופתים אלו הנו את ההוכחות המדעיות הצריכות להשגה האמונה והידיעה המדעית למציאות השם ויחודו בעולם.

יוצא איפוא שמפי הגבורה שמענום — לדעת הרמב"ם אין פירושו אך ורק באמצעות הארה עליהם בהבנת קול ה' המדבר מתוך האש, כהשגת משה רבינו בקול זה את שאר הדברות, אלא בכח ראיה אמיתית ועיון מחדר, לאור הנסיונות וההופעות הנסיות שנהפכו למימצאים והוכחות מדעיות בכתם ולאורם הכניע כל אחד את מציאות השם ויחודו ושמע מכל התופעות הנסיות גם יחד, ולא רק מהקול בלבד, את מציאות הבורא ויחודו הבלעדי.

אולם לא רק בכח העיון הנביזי־מדעי השיגו את זאת. כי הרמב"ם בעצמו קובע באותו פרק עצמו ב„מורה נבוכים", שלא שמעו כל ישראל במעמד ההוא אלא קול אחד בלבד פעם אחת, והוא המאמר אשר השיג משה וכל ישראל מכנו אנכי ולא יהיה לך וכו'. וכן לשונו של הרמב"ם שם: אמנם קול ה', רצה לומר הקול הנברא אשר ממנו הובן הדבור, לא שמעו אלא פעם אחת לבד, כמו שאמרה התורה, וכמו שביארו החכמים במקום אשר העירותיך עליו, והוא הקול אשר יצאה נשמתם בשמעם השיגו בו שתי הדברות באמצעות קול ה'. משמע בבירור שגם לדעתו היה צורך בכח עליון ביותר לשמוע את הדברות בקול ה' וכבראה שהעיון השכלי־הנסיוני המדעי על סמך התופעות הנסיות, הביאם להאמנת האלקות ויחודו בכח עצמם, ורק לאחר מכאן הוכשרו להבין מקול ה' הכולל והסתום מכל סתום האחיד מכל אחדות, את שתי הדברות הראשונות, לעומת יתר הדברות שלא הבינו אותם ולא שמעו אותם מקול ה' הזה, על אף שכולן וכל התורה היתה כלולה בקול האלהי האחיד הסתום הזה, ואכן משה הוא אשר שמע והבין והשיג מקול זה את כל עשרת הדברות או לדעת אחרים את כל תרי"ג המצות והשמיעם לישראל.

ג. החידוש השלישי המשתמע מהרמב"ם במורה נבוכים, שעל אף ההשוואה שבין משה רבינו ע"ה לישראל ביחס להשגת שתי הדברות הראשונות, בכל זאת לא היתה השגה שוה, וכן לשונו שם, ודע שזה הקול גם כן אין מדרגתם בו שוה עם מדרגת משה רבינו ע"ה, ומוכיח את זה מלשון התרגום אונקלוס שאצל משה הוא מתרגם בכל מקום שכתוב וידבר ה' אל משה: ומליל ה', אבל האמור לישראל ביחס לקול ה': „ואל ידבר עמנו אלקים" — תרגם האונקלוס ולא יתמליל עמנא מן קדם ה', משמע שגם בקול זה שהבינו בו את שתי הדברות הראשונות לא השיגו אותו ישירות אלא כדברי חז"ל כל הנביאים ראו באספקלריא שאינה מאירה ומשה ראה באספקלריא המאירה, אבל הרמב"ן בפירושו לחומש שמות כ' ט"ו חולק על הרמב"ם בזה והולך ומוכיח שגם הם השיגו במעמד הר סיני הארה ואצילות ישירה מאת ה' ואין כל המקום להאריך בזה.

מהות ענין ההגבלה מן ההר

על פי האמור לעיל בדעת הרמב"ם, יש להבין דבר מופלא בפרשת מתן התורה ובמעמד הר סיני, למה האריכה והחמירה כל כך התורה בענין ההגבלה מן ההר, שבתחילה כתוב בפרשה י"ט י"ב והגבלת את העם וגו' לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה וגו'. ואחרי כן שוב רד העד בעם פן יהרסו אל ה', ומשה מען: לא יוכל העם לעלות וגו', ושוב נאמר לו: והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרוץ בם.

והסבר הוא בזה, כי למעשה לפי דעת חז"ל קבלו את התורה מתוך כפיה ולא כל בחירה חפשית, כפי האמור במסכת שבת דף פ"ח א' „ויתיצבו בתחתית ההר" — מלמד שכפה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. ואיך יתכן לכפות עליהם באיום כזה לקבל את התורה, ולא לתת להם בחירה חפשית ואיזה ערך מעשי יש לכעמד זה הנעשה תוך כפיה ואיומים. אמנם אמר על כך ר' אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא, אבל עדיין הקושיה במקומה עומדת, שכל הבריאה האנושית וכן חוקי התורה מבוססים על בחירה חפשית כדברי הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ה' א': רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק, הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע, הרשות בידו וכו'. וכן כותב שם להלן: אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבנו או רשע כירבעם, או חכם או סכל וכו' ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזו דרך שירצה. וכותב שם הרמב"ם בהלכה ג': ודבר זה עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה וכו'. ואיך יתכן שדוקא כל קבלה התורה תעשה בכפיה.

אלא הפירוש הוא שהכפיה לא היתה ישירה כפי פשוטו של מאמר חז"ל זה, אלא לאחר שנוכחו בכל הנסיונות וראו את כל מעשי ה' ונפלאותיו, וכל ההופעות הנסיות, איך שנהרסו כל חוקי הטבע, וגילויי השכינה במצרים, בים סוף ובלכתם במדבר, וכי במצב כזה שרואים עמוד ענן מלוה אותם יומם, ועמוד האש לילה והשגחה פרטית גלויה עין בכל עת ובכל שעה, אפשר שלא לקבל את דבר ה' ושלא להאמין באנכי ה' אלקיך? אין לך הוראה יותר גדולה לאור האותות והמופתים שירדו להם. וכי קיימת אז בחירה חפשית שלא לראות את הכח האלהי השולט בעולם? וזהו הכפיה של הר כגיגית בזמן קבלת התורה, שכן במצב כזה לא היתה בחירה אחרת שהכל היה גלוי לעין.

ומאחר שכן התעוררה הבעיה איזה ערך יש לקבלת התורה תוך שלילת חופש הבחירה האנושית, כי הבחירה הנה בתקופה כל עוד שאין כל היקום מכריח אותך לעשות טוב, וכי קיימת אפשרות של חיים תוך עשיית רע, אבל לא כאשר כל הטבע מבוסס על טוב ואינו מאפשר לך להתנהג אחרת.

לכן צוה ה' כצות הגבלה מהר סיני, ומכקום השכינה, באשר באותם התנאים היה טבעו של כל אחד להמשך אחר השכינה, בבחינת „משכני אחריך נרוצה", כי צפון בזה כח משיכה עצום בראות מקור מחצב נשמתם להמשך אחריו ולהדבק יותר ויותר בה', וזהו סוד אהבה ה' הנפלאה ביותר, להתקרב יותר ויותר לבשיא האהבה, וברדת כבוד ה' על ההר, התעוררה מדה אהבה ה' בנפשו של כל אחד בצורה רחוקה ביותר ובכדי לבחון את מדה הכח של ריסון עצמי, תוך בחירה חפשית, הזהירה התורה לפרוש מן ההר ולהגביל את עצמו מן ההר, בו אלקי זה היה המבחן לכח הריסון העצמי של ישראל להתנגד לעצמה הטבעית המושכת אותו לנשוא אהבתו להר ה' ולמקור הקדושה האלהית, ההגבלה זו של עם היה המבחן הגדול של כל עם לכח עבידתם נגד משיכות פיסיות אחרות, ועל ידו הוכיחו את משבעתם התוקה לצו האלקי.

נוף כפר עציון, בשער „עמודים" — בטאון הקבוץ הדתי

הוויכוח העקרוני בשאלת „מיהו יהודי"

מאת אליעזר זלמן ברנשטיין

הפרשה הכרת של „מיהו יהודי" מסתעפת לכל מיני שטחים. לכאורה, השאלה היא הלכתית גרידא. לכאורה, התשובה פשוטה, וכל צורבא מדרבנן יכול לענות עליה. לכאורה. לא היתה שום סיבה שהיא תהיה לסלע המחלוקת בין המפלגות בארץ: צהיא היתהף לבעיה פוליטית, ושהיא תגנב הקמת ממשלה בישראל. תיקובים שונים מחוגים שונים יצרו סביב לשאלה מסמך דחוס של בעיות דתיות, חברתיות ולאומיות. המצב אינו ללא תקדים. גם בתקופת שיבת ציון התעוררה השאלה במלוא תוקפה. אבל אז עמדו ראשי האומה בפני הלחץ של אלה אשר רצו להצטרף לעם היהודי בלי להתיהד כדת. בקריאה ברורה, לא לנו ולא לכם בבנין הבית, עזרא סילק את הנשים הנכריות מבית ישראל.

לפי ההלכה, יהודי הוא מי שאמו יהודיה או שנתגייר כהלכה ותו לא. כך שמרו אבותינו על טהרת האומה. גיור כהלכה כולל מילה, טבילה ו קבלת עול מצוות לגרים, וטבילה וקבלת עול מצוות לנשים. כבר יש תקדים בתקופת החורבן לקבלת גרים בלי הרישום הדויות האלה, ורק בהצהרה סתמית. כך היתה שיטתו של שאול בתרשיש ומשרש מורה מר ולענה זה צמחה הנצרות.

אין שום סיכוי שהיהדות הדתית תוותר אף כמלוא הנימה בנקודה זו. הצעות שהזרמים, כביכול, יעשו ר' ישתדלו למצוא צד שווה בגיור כיוס־דות על ברות. הסכנה היא ברורה — שהלק אחד של עם ישראל יחדל להתחתן בחלק השני. מצב זה

בהתפתח באמריקה כהוצאה מזה ש־רבנים ריפורמים לכיניהם אינם חוד־שים גם כריתות בבני זוג מגורשים. הכרה בגיור שאינו גיור מאלה אשר אינם דורשים אפילו גיור יהיש את התהליך הפירוד השלם. אף המתון ביותר במחנה האורתודוכסי אינו מוכן לפשרות בשטח זה. ד. בן־גוריון כשקבע את סדרי הכשרות בצה"ל. אמר שאכבם אינו שומר כשרות ב־עצמו, אבל ליהודי הדתי אסורים מאכלי טריפות. ואם בכשרות ככה, קל האומר בעניני אישות וגיור. השאלה העומדת לפנינו במלוא חומ־רתה היא: עם אחד היינו, האם עם אחד נהיה?

טריז עמוק בחיי היהודים

השאלה צצה בפעם הראשונה בזמן אז היה שר־הפנים ישראל בר־יהודה. בן־גוריון פנה אז לחכמי ישראל בכל העולם. כמעט פה־אחד השיבו לו שיהודי הוא כפי שההלכה קובעת. השר משה שפירא ז"ל, בהיותו שר־הפנים, נתן את ההוראות שיהודי הוא כפי שהכירו אותו אבותינו מ־יכים ימימה. אז בא המשפט הידוע של שליט־ובית־המשפט העליון ב־ישראל הבדיל בין דת ולאום בפסק־דין של 4—5. הפסק־דין הזה התבוסס לכל ההיסטוריה שלנו.

מאז ועד היום נעשו מאמצים לתקן את החוק. המפלגה הדתית הכניס כבה הצעות לתיקון החוק — אשר נדחו. עוד לפני שנה וחצי בערך, התעורר הפולמוס שוב, ביהוד התאת לחצו של הרבי מלובאוויץ'. אז סוגנתי שאין למפד"ל לעזוב את הממשלה.

ובכן, מה יום מיומיים? הפעם היא שאלה של כניסה לממשלה. יש לכל מפלגה הנכנסת לתוך קואליציה רשות להעמיד תנאים משלה. המפד"ל, במצב לבהירות, הבטיחה ל־בוחריה שתפעל לתיקון החוק. ויש הפעם גורם חיצוני חשוב — הלחץ של התנועה הריפורמית והשמרנית בחוץ־לארץ על ה„מערך". הלחץ הזה הוא שמנע הקמת ממשלה במועדה. בעיה שהיתה עד עכשיו בעיה פנימית של מדינת ישראל יצאה מחוץ ל־גבולות הארץ. יתכן מאוד שעוד יימצא פתרון למפד"ל להיכנס ל־ממשלה. אבל בינתיים נתקע טריז עמוק בחיי היהודים בארץ ובגולה, אשר מחליש ויחליש את האומה דווקא בימים קשים אלה.

משחק המספרים

רצתה ההשגחה שאהיה מעורב ב־פרשה זו כנשיא ההסתדרות הרבנית, על התקפת השמרנים והריפורמים שמכעתי ב־10 בינואר. היתה אז הצהרה באחדות של שני הזרמים, המבקשת את ראש־הממשלה לא להיכנע ללחץ של הדתיים. בבקרה שותתתי אותו יום עם הקונסול של ישראל, בר דוד ריבלין, ששאל את דעתי. אמרתי לו שהמפד"ל אינה צריכה להיכנס לממשלה אלא אם יהיה צעד לקראתה בנושא זה. הוא הודיע לי שהוא נפגש עם נציגי הזרמים האחרים. אמרתי לו שאנו לא נגיב עכשיו. כי באותו רגע עם סיכסוך בין כצרים וישראל ולדעתי הבעיה יכולה לסבול דיחוי. על דעה זו חזרתי לפני השר ספיר שבוע אחרי זה. אבל כנראה הלחץ מאמריקה לא פסק.

יש לפני כרוז מהוועדה לפעולה סוציאלית של יהודי הריפורמה (של הרבנים הקהילות הריפורמיות) ב־תאריך של ינואר 1974. הכרוז מגנה את המפד"ל המשתדלת לנצל את מקומה האיסטרטגאי בלחץ המאבקים כדי לדרוש את התיקון בחוק השבות. הוא מבקש לארגן פעולה מכתבים לנציגי ישראל וראש־הממשלה. ה־כרוז מוסיף ואומר שתיקון בחוק יהרוס את אחדות האומה, יפסול את רוב הגרים ויהרוס את אחדות הדת היהודית. האורתודוכסיה היא רק מיעוט של היהודים בעולם, ובאמריקה יש יחס של כבוד הדדי בין הזרמים. בתקופת סכנה לקיומה בין הגולה וישראל אם ישראל תיכנע ללחץ ה־מיעוט.

את כשחק המספרים הזה משחק גם רבי ריצ'ארד אחר הירש, אשר מאמרו ב„מעריב" וב„הדואר". „ה־היהדות האורתודוכסית מייצגת מיעוט של היהדות והיא מאורגנת — במידה לא יותר מאשר שליש, ומיעוט עוד יותר קטן ביהדות העולמי". הוא גם מוסיף שהריפורמים והשמרנים מייצ־גים „את עיקר הזרמים והם יוצאת גם ההנהגה העיקרית של הקהילות היהודיות וגם עיקר התמיכה בצרכים המקומיים ובבניכה של מדינת ישראל". כשהגענו לארץ לוועידה ה־15 לינואר, היכרנו כיד שהמספסי־סיקה המזויפת מתקבלה כעובדה

(סוף בעמוד 9)

בני ישיבות בתקופת חירום

מאת יהושע שמש

משיחותינו עם ר"מים ותלמידי ישיבות בבני־ברק יכולנו לעמוד על הלכי־רוח הרווחים בחוגי הישיבות. לא נתיימר לומר, כי דבריהם של המרואיינים משקפים את עמדתו של כלל עולם הישיבות, אבל ברור כי יש בהם כדי לשקף גישות הקיימות בו.

באשר לענין „המשמר האזרחי", אמר אחד מבני שיחנו, כי העניין הוא עקרוני, שכן מחסור חמור בכוח אדם קיים גם בצה"ל ולאו דווקא במסגרת אזרחית שתפקידה לסייע בשמירה על הביטחון הפנימי. אם קובעים שבני ישיבות שתורתם אומנותם, שירותם הצבאי נדחה כל עוד הם לומדים בישיבה — הרי יש להניח להם להיקאר שקועים בלימוד התורה ולהקדיש לו את כל־כולם. אימוני נשק ושירות במסגרת „המשמר" מנתקים את הלמיד מאווירת הלימוד. אם יוכח שהצורך בכוח אדם הוא כה חמור עד שאי אפשר בלעדינו, הרי שזה עניין המסור לשיקול דעתם ולהחלטתם של ראשי הישיבות וגדולי התורה. אך בשלב זה אין לומר כי משעה שמתחילות פעולות ההתנדבות ל„משמר האזרחי", עלינו לסגור את הגמרות ולהירשם למסגרת זו.

תפקיד חיוני ומעשי

כל אנשי שיחנו חזרו והדגישו כי לימוד התורה הוא חלק חיוני ובלתי נפרד מהגנה על הארץ, ועל כן אין לבוא ולהפש דרכים לשילוב בני ישיבות במשלוח ביטחון. אמר לנו ר"מ באחת הישיבות הגדולות: כשמתייחסים בצורה נכונה לעצם הלימוד בישיבה ההתמסרות ללימוד תורה, הרי ממילא ברור שאין צורך לחפש „העסוקה בתתחיה" לבחורים אלה. הבחור שיושב ולומד בישיבה רואה בלימוד שלו הפקיד חיוני ומעשי כלפי כלל ישראל. כל מי שחושב בצורה רצינית על קיום כלל ישראל, רואה כי כה שמחזיק אותו הוא מה שיונקים משורש בלתי נובל וממעיין בלתי פוסק, של לימוד תורה וקיום מצוות. בן הישיבה הוא המחיה והמרוה את המעיין הזה, אם יפסיק את פעולתו, הריהו פוגע בצורה החיונית ביותר של עם ישראל. קיומנו יתם ממשהו בצחי יותר — הרוח. ובכן, איך אפשר לבוא ולומר, שעליהם לנתק עצמם מעולם הרוח התורה ולפנות לפעולה אחרת? אין הרס גדול יותר כאשר להפסיק את הכוח הבוזית הזה.

אמר אחד מבני שיחנו: בשבת שעברה קראנו בפרשת השבוע: „אם בחוקותי תלכו... וישבתם לבטח בארצכם, ונתתי שלום בארץ... וחרב לא תעבור בארצכם". ואומר רש"י: „אם בחוקותי תלכו. יכול זה קיום המצוות. כשהוא אומר את מצוותי תשמרו וגו' הרי קיום המצוות אמור. הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו — שתהיו עמלים בתורה". ואכן, אני השים ומשוכנעים ש־העמל בתורה הוא הערובה לקיומו של העם ולשלום בארץ.

ומתרה־מהזיק אחריו בחור בישיבה אחרה: אנו מהווים גורם בהגנת הארץ. ועם כל הכבוד והיקר, לאלה השומרים על גבולות ארצנו ושלומה — הרי אנו מהווים חלק כהשמירה על המדינה וקיומה. יש כאן מעין חלוקת תפקידים.

כאמור, חזרו בני שיחנו וציינו, כי עניין ה־השתלבות ב„משמר אזרחי", אם אכן יעלה על הפרק, מסור להחלטתם של גדולי התורה וראשי הישיבות. יש כהם שאמרו, כי חייבים להבהיר החילה נקודה רבות — כגון, האם אימוני השימוש בנשק יהיו במשך תקופה רצופה, או יתנהלו לסירוגין; באיזו תכיפות ובאיזו מסגרת יהיה השירות; האם מסגרת ה„משמר" תהיה התנדבותית או בעוגנה בחוק, וכו' וכו'. אך, כאמור, גם אם יעלה העניין על הפרק — הרי"ז נתון להחלטתם של ראשי הישיבות.

שניים מבני שיחנו העלו בעיה נוספת: האם ההתנדבות ב„משמר אזרחי" אינה עלולה להיות פתח לשילובם של בני ישיבות במסגרת צבאית אחרת? אומר אחד מהם: הרי לא ישלחו אנשים שאינם בקיאים כהלכה בשימוש בנשק, להגן כפני פעולה עויינת. כדי להכשירם לכך, יש צורך בתקופה לא קצרה. מי יערוב לנו, שכעבור זמן לא יבואו ויגידו, כי יש להעביר בני ישיבות אימוני סירוגות, כדי שיהיו ראויים לשמש כחיילים בשעה הצורך? בצורה כזו עשויים להיפרץ כל הסכרים. זהו עניין של עיקרון: אנו רואים את עצמנו כנושאים בעול קיומה של המדינה, ועלינו להקדיש את עצמנו ללימוד. במשמעותו הרחבה ביותר של מושג זה.

ואחר אומר: יש לי חשש כי בעניין זה עשוי להיווצר כצב של „פתח בכד וכיים בחבית" — יתחילו בהתנדבות ל„משמר אזרחי" וגלולים להמ־שיך לכיוונים אחרים.

בשיחותינו ביקשנו לשמוע, האם רישומה של מלחמת יום הכיפורים ניכר בתקופה שלאחריה בין כתלי הישיבות, האם „רעידה והאדמה" פקדה גם את עולם התורה.

אומר תלמיד ישיבה, ודברים דומים נאמרו גם על־ידי על־ידי אחרים מבני שיחנו: דווקא ה־בלהבה המלחמה האחרונה הוכיחה את כשלונה של הגישה הבזיונה של „כוחי ועוצם ידי". נוכחנו, כי כל הכניות ההגנה והתכנונים השונים אינם עומדים במבחן שבריך להיות אחרת. יש כה עליון ההולך בראש המחנה, והמאורעות נקבעים על פיו. אנו נוהגים את התשובה הנגדית ל„כוחי ועוצם ידי", בהתמסרות ללימוד התורה.

התחזקות בלימוד התורה

רבים מבני שיחנו ציינו, כי מאז המלחמה ניכרת בין כתלי הישיבות באופן בולט תופעה של יתר התחזקות בתורה, ביראת שמים ובתפילה. בציינים, כי השנה יצאו מתחת ידי תלמידי הישיבות חידושי תורה, שהועלו על הכתב, במידה שלא היתה דוגמתה בשנים האחרונות.

אומר אחד המרואיינים: האם אפשר לבוא ולטעון כי אנו חרדים פחות מאחרים לשלומה ובטחונה של ישראל? אנו חרדים בהכרה ש־דרכנו, דרך התורה, היא הערובה לשמירה על קיום העם. מי שלא ראה בירושלים, ביום אסון מעלות, את ההתכנסות במאה שערים, את התפילה, הבכי והזעקה. ההליכה בצוותא לכותל — לא ראה מימיו חרדה לגורל אחים.

ביקים אלה מתקיימים בכקומות שונים בארץ עצרות וכינוסים להפילה לרחמי שמים ולהתעוררות. בזמן המלחמה התקיימו בישיבות משמרות לאמירת תהילים, 24 שעות ביממה. המלחמה פרצה כשהותה צריכה להתחיל הקופת „בין הזמנים" בישיבות, אך התלמידים נשארו בישיבה והתמסרו ללימוד ותפילה, באמונה שלמה שבכך הם תורמים תרומה גבורה, בתקופה לישועה ולרחמי שמים.

ומוסיף אחר: יש בחורי ישיבות שיצאו לי־ישיבים בגבול, כדי לעודד את רוח התושבים ולקיים שם שיעורי תורה. אני סבור, שיש מקום ליותר יוזמה וארגון בשטח זה, ואני בטוח ש־ההיענות תהיה רבה.

צעיר אחר ציין, כי בתשים תרומות־דם ניכרת היענות רבה כצד בחורי ישיבות. צא ובדוק, הוא אומר. בבתי־חולים בירושלים, בתל־השומר ו־במקומות אחרים, ותמצא כי כספר תרומות הדם של בחורי הישיבות הוא בשיעור גבוה ללא השוואה לעומת האחוז שהם מהווים באוכלוסיה.

*

אלה הם, כאמור, דברים המבטאים הלכי רוח בחוגי הישיבות. אפשר שבעתיד הקרוב תעלה על הפרק שאלת אפשרות שילובם של בני ישיבות ב„משמר האזרחי" — ואז ימתינו הללו לכוצא פיהם של גדולי תורה וראשי ישיבות.

ושבה הנפשע במעלות, שבא כחודש אחרי הרצח המזעזע בקרית־שמונה, החריד את אזרחי המדינה משלוחתם בכל הקשור לביטחון הפנימי ביישובים השונים. אחת התוצאות של התעוררות מהאלישות היא התארגנות להקמת „משמר אזרחי" במקומות שונים. אזרחים רבים נענים לקריאת הרשויות המקומיות ונרשמים כמתנדבים ל„משמר האזרחי" גוף חדש זה עדיין נמצא בהתהוותו. תפוסיו טרם נקבעו בדיוק. יש רשויות מקומיות המתכוונות לפרסם במשך השבוע הקרוב צווים על הקמת „משמר אזרחי", על יסוד חוק השמירה — 1956, שהוכנסו בו שינויים בשנת 1962. שר המשטרה, ש. הלל, הודיע השבוע בוועדת הפנים של הכנסת, כי תוך זמן קצר יוקם ברחבי הארץ „משמר אזרחי". שבו ישרתו ותיקי הלוחמים, אלה שאינם בצה"ל, גילאים כעבר להגיא ותלמידי ישיבה.

כאמור, טרם נתגבשו דפוסיו של „המשמר האזרחי" העתיד לקום והדים באה כל פניה רשמית לתגע הישיבות בעניין שילובם של תלמידי ישיבות במסגרת זו. אך דבריו של שר המשטרה עוררו הד' בחוגי הישיבות, ויש להניח כי שאלה זו עשויה להידון בעתיד הקרוב. בסוף השבוע סיירנו בכמה ישיבות בבני־ברק עיר התורה, וביקשנו לעמוד על הלכי הרוח בקשר לדבריו של שר המשטרה; ועל רקע רחב יותר — מה נשתנה בעולם הישיבות אחרי מלחמת יום הכיפורים, והאם הטפיפה מלחמה עקובת־מדם זו על גישות והשקפות.

לשיקולם של גדולי תורה

בישיבות בהן ביקרנו התייחסו בהסתייגות רבה, אם לנקוט לשון המעטה, לבקשתנו לשוחח עם תלמידים בקשר לרעיון השילוב במסגרת „המשמר האזרחי". אמרו לנו, כי ההצעה טרם הועלתה באופן רשמי. ואף משתועלה — הרי אין זה עניין לשיקולו של תלמיד זה או אחר, אלא נתון להחלטתם של גדולי התורה וראשי הישיבות. אף הוסיפו, כי טרם ברור „מה טיבו של עובד זה־הקרוי „משמר אזרחי", לא ברורה עדיין מסגרת והכשורה לנשיאת נשק וצורת השירות ב„משמר". ועל כן, מה טעם להביע דעה על עניין שאינו ברור כל צרכו, שאף לאחר שיוברר נתון לשיקול דעתם של גדולי התורה? אף אלה שנתרצו לשוחח עמנו, עמדו כולם, ללא יוצא מן הכלל, על כך שלא נפרסם את שמותיהם. אנו מביעים את דעותם האישית, ואין היא מחייבת אף אחד. אמרו כמה מהם.

הוגברה השמירה ליד הכותל לקראת אמירת ה„תיקון"

מאת כתב „הצופה" בירושלים

בשמירת ירושלים הודיעו הרשויות הבטחון ישעילו הלילה תוליות בירושלים כדי לאפשר לאלפי יהודים הבאים לערוך את תי־קון־ליל־שבועות ברחבת הכו־תל המערבי ובבתי־הכנסת שב־עיר העתיקה.

כמי שבוצע הוליסו עשרות בתי כנסת במערב העיר לערוך את ה„תיקון" ברוב צם דווקא ברחבת הכותל המערבי באמירת ה„תיקון" ברחבת הכותל יתלה גם וכרים של

הנופלים במערכות ישראל. בני ע־דוי המורה המהגים לייחד „ליקמוד" ה„תיקון" בליל־שבועות בכנות הגבול יעשו זאת השנה ליד או בבית־הכ־נסת ע"ש רבן יוחנן בן זכאי בעיר העתיקה.

משרד הדתות עשה את כל ההכ־נות הדרושות והכשיר את רחבת הכותל המערבי לקליטת אלפי המת־פללים בליל־החג וביום חג השבו־עות וכן נעשו הסדרים לקליטת רבי־בות עולי רגל שיגיעו לכותל בחג השבועות. חניכי בני"ע יתפללו ב־צוותא תפילת „ותיקין" של שבו־עות ברחבת הכותל ואף יקיימו בר־חבה את פעולות אחה"צ בשירה וברקודים.

השנה מצפים לאלפים שיעלו ל־חוג את חג השבועות בירושלים על־פי הוראת הרבנים. חסידים רבים יעלו להדרה האדמו"רים בירושלים.

מחלקת ההסברה של הרבנות ה־ראשית פנתה ביוזמת הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן לרבני המ־דינה לייחד את דרשותיהם לחג ה־שבועות לנושא הגיור.

„שבת כלה"

„שבת כלה" שלפני שבועות צו־יינה אתמול בירושלים בדרשות של הרבנים הספרדים ובראשם הראש־ל"צ הגר"ע יוסף שהרצה ברחבה שבחצר בית היתומים הספרדי כמ־סורת הראשונים לציון. בבתי כנסת אלה סיימו אתמול את שירת „פרקי אבות" כמקובל בין פסח לעצרת.

מחירי הפטמים ירדו ל־4.5 ק"ג

מחירי הפטמים ירדה היום ל־4.5 ל"י לק"ג חי לעומת 5.5 ל"י לק"ג חי בשבוע שעבר. הדבר מחייב הורדה של כ־1.20 ל"י לק"ג עוף שחוט לצרכן — על כך מסר בסוף השבוע מר א. ישראלי, סמנכ"ל משרד ה־חקלאות לענייני כלכלה.

לאחר תקופה ארוכה של כ־1500 טונות לשבוע הגיעו לאחרונה כמויות הפטמים לכ־2000 טונות לשבוע. כמות זו גרמה להורדת מחיר הפטמים ל־4.5 ל"י לק"ג חי, שהוא המחיר המובטח לחקלאי על ידי משרד ה־חקלאות. מר ישראלי ציין, כי כמויות אלה של 2000 טונות לחודש יהיו בחודשים הקרובים. הממשלה תחל לאטם עודפים של פטמים שיוצאו לשוק בתקופות של עליות מחירים.

עזרת חיל הים לצולל שנפגע

חיל הים החיש אתמול עזרה לאזרח שנפגע בתאונת צלילה באילת, והעבירו בתא לחץ ל־בית חולים בצפון הארץ.

המקרה אירע בבית הספר לצלילה באילת. כתוצאה מעליה מהירה מדי מצלילה מעומק של כ־30 מטר נפגע הצולל. ביד הובא למקום תא לחץ מבסיס חיל הים הסמוך, הועק בסוס חיל האוויר שהעביר את הנפגע ב־תא הלחץ לחיפה, שם הועבר לתא לחץ אחר בבסיס חיל־הים וצוות רופ־אים החל לטפל בו.

ספינת חיל הים החישה אתמול גם עזרה לנערים בני 14 שסירתם התהפ־כה בחוף אשדוד. אזרח שהבחין ב־סירה הפוכה דיווח למשטרה שהז־עיקה את חיל הים. שוגרה ספינה לים ומלהיה חילצו את הילדים מסירתם ההפוכה והעבירה את הילדים לאש־דוד.

חברי סגל „בר־אילן" — אימצו תלמידי צפת

תלמידי כיתה י"ב של בית הספר התיכון־דתי בצפת אומצו על־ידי חברי הסגל של אוניברסיטת בר־אילן, שהתנדבו לעזור להם בהכנר תם לבחינות הבגרות הקיץ.

בשאר כיתות בית־הספר יכלאו חברי הסגל של האוניברסיטה את מקום המורים החסרים.

תלמידי בית הספר לעבודה כמציא־לית המחלקה לפסיכולוגיה באוניבר־סיטה יעשו נסיון לעזור לתלמידים שניצלו מהטבח, להתגבר על תוצאות ההויות הנוראות שעברו עליהם.

מו"מ לרכישת 50 אחוז מ„פאן לון" על־ידי „כלל"

מאת סופרנו הכלכלי

מו"מ לרכישת 50 אחוז מ־חברת „פאן־לון" ע"י „כלל" מתנהל עתה ונמצא בשלבים מתקדמים.

המו"מ נועד להקל על קבוצת שפרן הנתקלת בקשיים כספיים באנגליה. הקבוצה רוצה להוציא מהארץ סכום של 36 מיליון ל"י בערבויות של בנ־קים אנגליים ולהשתמש בערבויות אלה להקלת מצבה באנגליה, למרות שתנאי ההשקעה בארץ אינם מאפש־רים לשפרן להוציא את הכסף בכמאה דרך לכך ע"י חילופי מניות.

ספיר: חובת ההפקדה ומס־ערך מוסף יספגו 2.5 מיליארד

שר האוצר פנחס ספיר אמר ביום ו', כי בכוונה למוליארד ל"י שיספגנו השנה מהציבור על ידי חובת ההפקדה על הי־יבוא, יספגו עוד מיליארד ל"י השנה ל"י בשנת 1975 ממס ערך מוסף.

במסגרה הבאפיים לבליטת האינפ־לציה ולמימון הוצאות המלחמה, יספגו מהציבור 8 ותצי מיליארד ל"י באוקטובר 1973 עד אפריל 1975.

„אנו פועלים לפי תכנית, ועושים כל דבר בעיתוי — אמר השר. ש־הופיע בבסיבה השבועית של המועד־דון הכספי התעשייתי בתל־אביב.

השר אמר כי מס ערך מוסף יונהג בראשית 1975, ובשנתו הראשונה יכ־ניס כנה, לאחר הארגונציה במס קנ־יה, את הסכום של מיליארד הנזי ל"י. ב־1976 תהיה הכנסה נוספת כמו „כל האוזהים נגד הנהגה המס שוזים בקליטה השום לעומה הצורך להנ־הינו" — אמר בהוזזו את ההצהרות של הסוחרים, כי ישבתו נגד הנהגת המס.

בדברו על הסיבות לאינפלציה הל־

נורעין כממבע חוץ, אבר מר ספיר. כי ב־3 השנים הקרובות גיאלץ להו־ציא כל שנה למעלה מ־2.5 מיליארד דולר לנשק וחומרי גלם לייצור צבאי. גם אם יהיה שלום, לא ישתנו סכו־מים אלה, וההוצאות של הרכש כבר נעשו.

גורם נוסף לאינפלציה ולגרעון ב־מטבע חוץ הוא ההתייקרות העצומה על היבוא, הכמתכם השנה ב־6 מיל־יארד דולר. ועלול להגיע ב־1980 ל־10 מיליארד דולר.

פתח את המסיבה יו"ר המועדון א. ויינברג, והכיר נצילה השמיע מר מ. שניצר, נשיא בורסת היהלומים.

מונתה ועדה לשיטת התעריפים בחברות התחבורה

ועדה ציבורית בראשותו של מר אפרים רייגר נתמנתה ביום ו' על ידי שר התחבורה מר אהרון יריב, במט־רה להציע שיטה לקביעת התעריפים ובדיקת המצב הכספי של הקואופר־טיבים לתחבורה ציבורית.

תפקידי הועדה הם:

- לבדוק את ההסדרים הקיימים בדבר קביעה העריפי הנסיעה באוטו־בוסים ציבוריים, ולהמליץ על הסד־רים ושיטות לקביעת התעריפים ועל הדרכים שעליהם יושתתו הסדרים אלה.
- לבדוק את המצב הכספי של הקואופרטיבים לתחבורה ציבורית ב־אוטובוסים. תוך התייחסות למרכיבי העלות ולהשפעות שיש למערכת ה־גומלין עם האגודי הקואופרטיבים ו־תאגידי החברים על כל ההשלכות ה־כרוכות בכך, ולהמליץ המלצות בהק־שר זה.
- להמליץ על הדרכים והאמצ־עים לפיקוח ולביקורת ממשלתיים על פעולות הקואופרטיבים הנ"ל.

הועדה התבקשה על ידי שר התח־בורה להגיש לו בהקדם את הסקט־יה המלצותיה, אך לגבי סעיף 1 נדרשה הוועדה להגיש לו המלצות בדוח ביניים או בדוח סופי, לא יאוחר מיום 1.8.74.

הוארך תוקף צו מניעה זמני בעניין כביש השילוח

בית המשפט הגבוה לצדק האריך ביום ו' את תוקף צו המניעה הזמני, שהוצא נגד שרי הבטחון, המשטרה והעבודה, האוסר עליהם את בניית הצער בעל כביש המרובה בעמק השילוח.

שופט בית־המשפט העליון ד"ר יצחק כהן, לפניו הובאה בקשת תורת הספרדים להוצאת הצו, הוליס להמ־תין עד לישיבה ועדת השרים ל־ענייני ירושלים, שתדון ביום ג' ב־שבוע הבא בשאלת הגשר. לתורה יוגש דו"ח מוכחים, לגבי בנייה דר־כים אלטרנטיביות לגישה לכפר סילואן וממנו, והיא תיתן את החלטתה.

השופט כהן, קבע את המשך הדיון בבקשה ליום ה', והאריך עד אז את תוקף צו המניעה הזמני.

הודח ראש מועצת חצור הגלילית

ראש המועצה המקומית חצור ה־גלילית, מר רפאל אדרי (המערך) הודח ביום ו' מתפקידו, בישיבת „יליאת המועצה שבחרה במקומו את מר יצחק זריהן (המפד"ל).

עד עכשיו שלטה במועצה קואליציה המורכבת מנציגי המערך והמ"ל, ב־עוד שעתה הוקמה קואליציה בין ה־מפד"ל הליכוד. בישיבת ההדחה היה נוכח קצין המחוז, יהודה ראובני.

אישים ומוסדות

— בהשתתפות קהל רב, ביניהם ראשי ישיבות, שרים, רבנים וראשי ציבור, נחוגה בירושלים אור ליום ששי נישואיהם של מזכה, בתם של יצחק ויפה עצמון, מגן יו"ר המועצה האזורית מטה יהודה וראש המחלקה לחינוך, עם יהודה בנם של שרגא ורבקה שטרנליכט מרמת־גן. את ה־קידושין ערך הרב ישעיהו הדרי, ר"מ ישיבת הכותל שהחתן הוא מתלמידיה.

פועלי הגדה באים לישראל על־אף הצו להגבלת התנועה

הצו שהוציא מפקד אזור יהודה והשומרון, האוסר על התנועה מהגדה המערבית אל מעבר לקו הירוק בין השעות 10 בלילה ו־5 לפנות בוקר, לא השפיע על נהירת פועלים מ־השטחים לישראל.

מר איזיק לויתן, הממונה על תע־סוקת פועלי השטחים בישראל מטעם שירות התעסוקה, שמסר זאת לכתב עתיים, אמר, כי 38 אלף הפועלים הגיעו לעבודתם כרגיל, וכן גם ה־פועלים הבלתי־מאורגנים שבמספרם מתקרב. לפי הערכה שירות התעסוקה ל־6000. הוא הטעים כי מאז הטבח במעלות הצטמצם אומנם המספר ב־כאלף פועלים, שחששו לנסוע ל־עבודה בישראל. אולם ביומיים ה־אחרונים חזר המצב לקדמותו. מר

לויתן ציין עוד כי באחרונה אף קיים לחץ מצד פועלים מהשטחים המבק־שים לעבוד בתחום ישראל, ונראה כי לנוכח הביקוש הרב לפועלי בניין הקיים עתה בארץ, יאורגנו בעבודה זו עוד כאלפיים עובדים מהשטחים.

ראשי הערים ביהודה והשומרון הביאו את דבר הצו לידיעת התושבים באמצעים שונים, על־ידי הודעות ב־רמקולים מצריחי המסגדים ומכבר־בית גיידות וכן על־ידי חלוקת כרוזים והדבקת מודעות.

בכל הכבישים הדרכים התוצים את הקו הירוק הציבו כוחות משטרה מחסומים. נערכים גם סיורים ממונ־עים של אנשי צה"ל ומשמר הגבול. המחסומים נרכו ביום ו' בעת פתיחת המעברים בבוקר להיווצרות טורים ארוכים כאשר של כלי־רכב בגלל ה־בדיקות הבטחוניות.

מתה פצועת טבח מעלות

יוכבה דיעי, תלמידה בת 15 מבית הספר התיכון־דתי בצפת, שנפצעה בעת הטבח במעלות, מתה כשהצי־ה הובאה ביום ו' למנוחות בבית ה־עלמין העתיק של צפת.

בלוויתה השתתף ראש העירייה, א. נחמיאס, רבה הראשי של צפת, הרב י. דיין, תלמידי בית הספר וקהל רב.

רבבות בהפגנות זעם בקנדה

רבבות יהודים בקנדה השתתפו ה־שבוע בהפגנות־זעם נגד הרצח ב־מעלות. ההפגנות נתקיימו בכל הע־רים הגדולות בקנדה והן נערכו ע"י הסדרציה הציונית בקנדה ובשיתוף עם כל האירגונים היהודיים הקנדיים. בהפגנות אלה נאמו שרי הממשלה הקנדית, כהני־דת נוצריים ומנהי־גים יהודיים.

נעצר על לבישת מדי סמל

עובד בית הצולים „אסף הרופא" נעצר ביום ו' ל־5 ימים על שלבש מדי סמל בצה"ל, בעוד שאינו משרת בצבא.

שוקרי מחמוד, שהובא בפני שופט השלום ע. זמיר בתל־אביב, הודה שלבש את המדים. אך הוסיף, כי לקח אותם מחברו שביקר אצלו רק כדי להצטלם בהם.

נגנבו בקבוקי ויסקי רבים

בקבוקי ויסקי בשווי 70 אלף ל"י נגנבו ממחסני הערובה שביד אליהו ב־18 לח. ז. כחשוד בגניבה נעצר משה אלקובי, אשר הובא ביום ו' בפני שופט בית משפט השלום.

השופט ציוה לעצור את החשוד ל־10 ימים.

יומן הבלא של סילביה רפאל

תנאשתות משפט לילהאמר

החל מיום א' ב...

ידיעות אחרונות

הרבנות הראשית לישראל

בהמשך למודעה על ההרצאות שיתקיימו אי"ה

בחג השבועות בנושא: גיור בתורה

רחביה — בית־הכנסת כנסת ישראל, אחר תפילה שחרית
הרב ישראל גלנר — רב העיר

גבעתיים — בית־הכנסת המרכזי בית אל, 5 אחה"צ
הרב יהושע שבט — רב העיר

קרית הכרמל —
בית־כנסת הפועל־המזרחי, ליל חג השבועות, 11 בלילה
בית־כנסת לבעלויה, ליל חג השבועות, 12 בלילה
הרב יוסף שיינין — רב מקומי

שדה עוזיהו — בית־הכנסת הגדול, שבת כלה, 3 אחה"צ

מושב אמונים — 5.30 אחה"צ, שבת כלה

מושב גבעתי — חג שבועות, 4.00 אחה"צ
הרב שלום בן חמו — רב המקום

תל־אביב —
ביהכנ"ס פועלי אגודת ישראל קרית שלום, ליל שבת כלה
ביהכנ"ס המרכזי, חג השבועות, בשעה 12 בצהרים
הרב יהודה סגל — רב בקרית שלום, ת"א

בס"ד

קול קורא לעזרה

בקשתנו להמתנדבים בעם בענין דחוף של פיקוח נפש אברך תלמיד חכם תולה זה זמן רב בדלקת פרקים ומחלתו שללה ממנו האפשרות לעבוד כדי לכלכל את בני ביתו, ועתה מאיצים בו הרופאים להחליף את דירתו מחמת הרטיבות המשפיע לרעה על מצב בריאותו.

אנו מבקשים לבוא לעזרתו ברוח נדיבה ובשכר מצוה רבה זו תתברכו מאת השי"ת וממעון קדשו.

יחזקאל אברמסקי
שלמה זלמן אויערבוך — בצלאל זולטי

הכתובות למשלוח כספים: עבור קרן עזרה
הרב ישראל פוליקמן, ת. ד. 5170 ירושלים
הרב אהרן ישעי' בליי, רחוב שבטי ישראל 39 ירושלים
הרב יעקב אשר פלדמן, רחוב הסקמה 1 ירושלים
בנק דיסקונט ירושלים, סניף גאולה עבור קרן עזרה מספר חשבון 611123.

הושיטו יד לעיירות־הספר בגליל

- מתבקשים מתנדבים ומתנדבות המוכנים לעזור לשרותי הרווחה המקומיים.
- המתנדבים יתבקשו לשהות במקום חודשיים לפחות, או אחת לשבוע במשך מספר חדשים.
- המתנדבים לא יקבלו שכר.

לפנות אל:
המרכז לשרותי התנדבות
ת. ד. 7003 תל־אביב, טל. 3—293452

הישיבה המקצועית־תיכונית „פורת יוסף — דברי ירוחם" אורט
רחובות, רח' כ"ריכובא 8, ת.ר. 31 טל. 951919 (08)

דרושה אם־בית דתית במשרה מלאה

מצטרפים על הצוות והבלת נסיון ותשגה לתלמידים
נא לפנות בצרוף המלצות בהקדם לישיבה.

ההנהלה

עיריית נתניה
הכרזה מס' 10/74

עיריית נתניה מבקשת הצעות מקבלנים לבניה בית „יד לבנים" בגוש 1952 חלקה 198 וגוש 7951 חלקות 10, 3, 1 — בנתניה.

טפסים להכרזה תכניות, תאור סכני ולוח כמויות אפשר לקבל במשרד המהנדס העירוני, ברח' הרצל 15, בשעות העבודה תמורת תשלום של —200 ל"י (התשלום לא יוחזר).

המציע חייב לצרף להצעתו ערבות בנקאית למילויה לתקופה של 90 יום בשיעור של 5% מערך הצעתו, או אשור מגזבר העיריה על קיום התחייבות המגיעים לו מהעיריה. הצעה שתוגש ללא ערבות, לא תובא לדיון.

תנאי התשלום: א. 70% בתשלומים תוך 14 יום מיום אישור המהנדס העירוני; ב. 20% בתשלומים תלת חדשיים לתקופה של 24 חדשים, בתוספת ריבית של 14%; ג. 10% יעוכבו כערבות לטיב העבודה לתקופה של שנה, וישוחררו תמורת ערבות בנקאית אוטה באותו שיעור שעל הקבלן יהיה להמציא.

הצעות בשני העתקים יש להמציא בדואר־רשום במעטפה סגורה הנושאת שם: „הכרזה מס' 10/74" על כתובתו של מזכיר העיר עד יום ששי כ"ד בסיון תשל"ד 14.6.74.

אין העיריה מתחייבת למסור את העבודה לבעל ההצעה הזולה יותר, כמו כן תהיה רשאית העיריה למסור את העבודה ליותר מקבלן אחד, או המצא לנחוץ.

נתניה, ב' בסיון תשל"ד 23.5.74 — ד"ר א. ברמנהם ראש העיריה

חוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965
מרחב תכנון מקומי בני־ברק
הודעה בדבר אישור שנוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה 1965, כי הועדה המחוזית לתכנון ובניה — מחוז תל־אביב, החליטה, באשור שר הפנים לאשר שנוי תכנית מפורטת הנקרא: „תכנית מס' 235 שנוי מס' להתכנית מפורטת מס' תקן מס' 6 לת.ב.ב. 68. גוש 6123 חלקות חלק מ־1, 4, 5, 15, 16, חלק מ־84, 136—142, 144—150, 202, 204, 180—200, 206—208, 301—324, 385—392, 401—407, 490, 492, 493, 496, 497, 649—651, 672, 674—676, 701—704, 733, 734, 749, 750, 768, 769, 787—790, 814, 833, 835—839, 841—843, 862, 863, 815 שהודעה על הפקדתו ביחד עם התשריט המצורף אליו, פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 1008 תשל"ג עמ' 1.2.73,1895.

השנוי האמור בצורה שבה הועדה המחוזית אשרה אותו, ביחד עם התשריט המצורף אליו, הופקד במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, בני־ברק, וכל מעונין רשאי לעיין בו, ללא תשלום, בימים ובשעות שהמשר־דים הנ"ל פתוחים לקהל.

ל' ניסן תשל"ד 22.4.74 — די רזניק
יושב ראש הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז תל־אביב

פרס שנתי

כהערכה על תרומה להדרכה וחינוך בתחום תרבות יהודית

על שם

יעקב אגרסט ז"ל

שנפל במלחמת יום הכיפורים

פרס בסך —1500 ל"י ינתן הכנה מתוך קרן על שם יעקב אגרסט ז"ל.

הפרס יינתן כהערכה לתרומה בתחום התרבות היהודית: ייזום בפועל; פעילות ארגונית־תרבותית; מפירות בהדרכה ההוראה; יצירה ספרותית, חינוכית או אמנותית; קידום לכופת של הכשרת פעילים בתחום זה.

הפרס יינתן במעמד האזכרה לזכרו של יעקב אגרסט ז"ל, שיתקיים בין כסה לעשור בירושלים.

מוסדות חינוך ותרבות או שלושה ממליצים מתאימים יוכלו להציע מועמדים לקבלת הפרס.

הצעות יש להפנות ל־„קרן יעקב אגרסט ז"ל", מחלקה לתרבות תורנית, משרד החינוך והתרבות, ירושלים.

ב"ה

תנועת האשה הדתית לאומית

המדור לקליטה חברתית רוחנית

ימי עיון והווי לעולים מרוסיה - ברמות שפירא

היום, יום ראשון ובחג השבועות

היום יום א'
טיול מודרך — כפר עציון, ישיבת אלון שבות ותפילה בקבר רחל.
בקור: בדגם בית המקדש. במוזיאון תשמישי קדש בהיכל שלמה הכותל המערבי ברובע היהודי.

היום יום א' אחה"צ
הקרנת סרט הכותל — שיחה על העליה לרגל בימים עברו ובימינו, פרופסור בנימין סקרלץ מאוניברסיטת בר־אילן.

ליל החג
תפילה — סעודה — תיקון ליל שבועות. חג השבועות בהלכה ובמנהג (עיון במקורות) ה' אברהם מלמד — מפקח בחינוך תיכון.

חג השבועות
תפילה — סעודה — שיחה חגי ישראל ומקומם בבית היהודי — פרופסור ברנובר ופרופסור בנימין סקרלץ.

טיול
בסביבות האכסניה. שיחה — גרים וגרות ביהדות, מגילת רות — מגילת אהבה לארץ ישראל — ה' אברהם מלמד.

מסיבת סיום
השגות העולים על ימי העיון, נגינה, שירה וריקודים.

מושקוביץ מרדכי
משרד לביטוח

כל שרותי בטוח בתנאים נוחים

בני־ברק רח' רבי עקיבא 91

לרגל החג

הגרלת הלוטו תתקיים השבוע ביום רביעי 29/5
(במקום יום שלישי 28/5)

מחרתיים

המועד האחרון למסירת טפסי הלוטו.

לוטו

קרן פרסים לתורה וליהדות

ע"ש הרבנית הדגולה חנה זקס ע"ה
מיסודו של בעלה הרה"ג רבי מנחם בן־ציון זקס שליט"א משיקאגו

הציבור מוזמן להשתתף

בטקס חלוקת הפרסים

שיערך בע"ה ביום שני, י"ג בסיון תשל"ד (3 ביוני 1974), בשעה 7 בערב
באולם „אהל בנימין" רחוב שטראוס 19, ירושלים.

דרושה דירה בירושלים

בת 4-5 חדרים מרוהטת בסביבה טובה למשך שנתיים.

נא להתקשר לטלפון 234481/246 משרד הפער, ירושלים

משהב
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ

בונה 6 דירות מפוארות

בבנין של 3 קומות

ברח' השר משה

ברמת־גן

בנות 3 - 3½ חדרים

מועמדים דתיים מתבקשים לפנות למשרדי החברה, ת"א רח' לילינבלום 27, טל. 58144

* 2 דירות
בנות 3½ חדרים
חברת שיכון עובדים בע"מ
* 10 מכוניות
* 20 מקלטי טלויזיה
* 3333 פרסים בהגרלת

האגודה למען החייל

תשל"ד

מרכז זלמן שזר

להעמקת התודעה ההיסטורית היהודית

מפגש מורים להסטוריה

אזור תל־אביב

הרצאה בנושא

ועידת השלום בשנת 1919 והיהודים
ירצה פרופ' נתנאל קצבורג, אוניברסיטת בר־אילן
מנחה הדיון מר שלמה נצר, משרד החינוך והתרבות

יום רביעי ה' בסיון תשל"ד (29.5.74) בשעה 8.00 בערב
בבית ציוני אמריקה, רחוב דניאל פריש 1, תל־אביב.

אזור ירושלים

הרצאה בנושא

ייחודה של האנטישמיות המודרנית
ירצה פרופ' שמואל אטינגר, האוניברסיטה העברית
מנחה ד"ר שמשון קירשנבוים.

יום חמישי ט' בסיון תשל"ד (30.5.74) בשעה 8.00 בערב
במרכז זלמן שזר, רחוב חובבי ציון 4, ירושלים.

„אמנה"
אולפנת בני־עקיבא כפר־סבא

רח' תל־חי 6 ✱ טלפונים 928316 923328

מפעלי הקיץ תשל"ד

הננו מודיעים על קיום המחנות הבאים:

א. מחנה נופש תורני לבוגרות כתה ה' וכתה ו' שיתקיים בע"ה בתאריכים ל' מנ"א ח' אלול תשל"ד (26.8.74 — 18.8.74).

ב. מחנה נופש תורני לבוגרות כתה ד' שיתקיים אי"ה בתאריכים י' עד י"ח מנחם אב תשל"ד (6.8.74 — 29.7.74).

- פרטים והרשמה במשרדנו.

הסמינר הממלכתי דתי למורות ולגננות

דרך נוה־שאנן 101 — חיפה טל. 222947

ב"ה

הננו מתכבדים להודיע על

פתיחת מגמה למודים ריאליים

(מתימטיקה, ביולוגיה כללית, כימיה, פיסיקה)

בה ירצו פרופסורים ומרצים בכירים, שומרי תורה ומצוה מהטכניון.

לרשות המעונינות תעמוד הפנימיה החינוכית „מגולה" בחסות „מרכז ישיבות בני־עקיבא".

למגמה זו תתקבלנה בעלות השגים נאותים בבחינות הבגרות במקצועות הריאליים. המעונינות ללמוד באווירה דתית, כן תוכלנה להתקבל למגמה זו מורות למדעי הטבע ולמקצועות הריאליים המעונינות להשתלם במקצוען.

- בדבר פרטים נא לפנות למזכירות הסמינר לפי הכתובת הרשומה לעיל.

שבוע הספר העברי

התנות פתוחה כל יום בין השעות 7.00 — 8.30

אנו מציעים מבחר גדול של אלפי ספרים מכל התרבויות ובכל הנושאים ביחוד ספרי יהדות וספרי קודש. בהנחות גדולות.

חבר: נצל את זכותך וקנה ספרים ב„מורשת" בהנחה. לנוחות החברים המבצע נמשך מהיום עד י' סיון תשל"ד (31.5.74). נשמח לראותכם.

מפעל הספר לחבר
הנחות עד 40%

„מורשת"
הוצאת והפצת ספרים
אבן גבירול 166 תל־אביב — טל. 449485

מכתב من الإحتلال

הישיבה שבאוניברסיטה

מאת
נעמי גוטקינד

גשר נסיוני נבנה לפני כשנתיים בין עולם הישיבות לעולם האקדמי בישראל. השבוע, כאשר באנו לבדוק את מידת יציבותו גילינו כי המכון הגבוה לתלמוד תורה שליד אוניברסיטת בר־אילן הוא מוסד יחיד במינו בארץ במהותו ובאפיו: ישיבה אוניברסיטאית וכה סטודנטים שהם בני תורה.

בתפוצות — אין כלאיים אלה מעוררים פליאה. קיימת למשל „הישיבה־יוניברסיטי" רבת המוניטין של ניו־יורק המצליחה לגדל למדנים שהם גם מדענים ורבנים בעלי השכלה עדכנית גבוהה. אבל בישראל — מוסכמות החברה ומסורת הלימוד גם יחד יצרו הפרדה מוחלטת ומכוונת, בין הישיבות הגבוהות לבין האוניברסיטאות. מצב זה העמיד צעירים בני ישיבה בפני הכרעה קשה כאשר היה עליהם להחליט על דרך החיים: או — להמשיך בעולמה של תורה, על סוגיות התלמוד, בחברותות וב„סדרים" תוך ויתור על רכישת ידע ומקצוע, או — פניה לאוניברסיטה תוך ניתוק מן המסגרת הרוחנית והמסורתית שלהם.

*

יצירה חדשה

המכון הגבוה לתלמוד תורה, „הכולל" כפי הלומדים בו, מסוגל איפוא להביא יצירה חדשה למסכת הנגועות של ישראל: בן תורה מדען, „צבר" דתי המסוגל להתמודד ברמה שווה עם פילפול התלמודי ומשוואה מתמטית.

בקצרה — יהודי משכיל, קפדן במצוות ובקיא בלימוד תורה בנוסח שהיה מקובל לשעבר במערבה של אירופה והיום הוא רווח בקרב יהדות ארה״ב.

קשה להפריז בערכה של הסינתזה, אם תצליח, לחברה הישראלית. אולי, אפילו, בה הפתח לצמצום הקרע שבין הדתיים לחילוניים, ובין המנהיגות „לעמך".

אולם, כיצד מתפרשים הדברים הלכה למעשה?

מרחק חמש דקות הליכה מן הקמפוס הרמת־גני, במבנה מרצפת על גבעה, נפגשים מדי בוקר באולם אחד, כעשרים וחמישה אברכים. בשעות אחה״צ תמצא אותם במעבדות ובאולמות ההרצאה, דומים בשני דפי מתברגת לכל סטודנט אחר.

אבל בבקרים הם חוזרים להיות בגלגולם הישן — בני ישיבה. משעה שמונה שלושים ועד אחת נשמע קול ההתחברותות בסוגיות הלימוד. ולפחות פעמיים בשבוע נוסף גם שיעור במסכת מפי הר״מ.

האם המעבר מעולם לעולם, מהלמוד ישיבתי למעבדה אוניברסיטאית ובמסגרת אותו היום, כרוך עבורם בקשיים נפשיים מיוחדים? האם הוא דורש תכונות אופי ואישיות יוצאי דופן (עובדה היא, אגב, שמתוך אלפי הסטודנטים של האוניברסיטה הדתית מסוגלים רק כעשרים וחמישה לעמוד בעול הכפול). צביקה הרב, משה הדר ודוד ברס סבורים שהקושי מועט בערך ליתרון וכי אהבת תורה מחפה, עבורם על כל בעיה המתעוררת.

— ויש בעיות. כמו למשל — כיצד לסדר תכנית לימודים שבה כל הקורסים יהיו רק אחה״צ והבקרים פנויים ל„כולל". כיצד להתקיים על המילגות שנותן המכון (שנה שיותר הסטודנטים מתפרנסים בעבודות צדדיות) הן — שש מאות ל״י לחודש לנשואים וארבע מאות לרווקים. ואפילו — כיצד להתגבר על המעבר מבוקר שכולו־קודש אל אחה״צ במקצוע שאווירתו אינה דומה לישיבה, אם לנקוט בלשון המעטה.

„אבל כל זה טפל מול העיקר — בשבילנו, זוהי המסגרת החדשה של ארץ השובי."

*

שילוב בין תורה ומדע

הבוגר, דוב הרשפי, הוא בוגר הישיבה התיכונית „כרם ביבנה" בירושלים, שלמד שלש שנים בישיבה הגבוהה בכפר חסידים, הקשיב לשעורים בישיבת „מרכז הרב" סיים את שרותו בנח״ל, הדליק בישיבה והתכונות בו למד התלבט שנים אחדות בשאלה מה יעשה בחייו: „ידעתי שאין לי רצון לעשותה קרדום לחפור בה" הוא אומר בפשטות שבכוונה כיבדת „לא רציתי להיות רב או ר״מ, ולכן נרשמתי ללמוד ראיית חשבון וכלכלה. אבל גם באוניברסיטה לא פסק אצלי הרצון ללמוד תורה. עכשיו — מצאתי תשובה לשתי השאיפות — מקצוע ותלמוד. נכון שזה דורש מבני קצת ויתורים: העומס הכפול עומד במחיר מסוים, למשל — אני מקדיש פחות למיבחנים. ואולי ציוני קצת יותר נמוכים מאשר לולא כן, ויש גם ויתור על רווחה כלכלית. חברי עושים עכשיו סטאז' בראיית חשבון — ואני מנסה בקושי גדול לפתוח את המילגה המדעית של ארבעה שבועות".

אבל בעיות משפחתיות — אין לו לדוב. אשתו, שהיא בעצמה סטודנטית בבר־אילן גלגלה, כמוהו, לסידור החדש. הגברת הרשפי לומדת סוציולוגיה ותורה שבע״פ. היא אם לתינוק שבי שהוריו יכולו שניהם ללמוד מבלה חלק מיומו עם ה„בייבי־סיטר". „אחרים שוכרים „בייבי־סיטר" כדי לצאת לבלות" מחייך דוב, „ואנחנו כדי שנוכל ללמוד. אבל לשנינו אין ספיקות ביום לעניין, גם הוא מרוצה מכך שאני ב„כולל"."

מסתבר שיחודם של תלמידי המכון משותף גם לנשותיהם. צביקה רוטנברג, למשל, מעיד על אשתו: „די הרבה בזכותה אני פה. היא שכמות שמצאתי שילוב בין ישיבה לאוניברסיטה. זה טבעי, לא? סוף סוף אדם בוחר לו אשה בחיים שתתאים לדרכו ולמושגיו".

דרכו של צביקה הולה ב„ישוב החדש" בתל־אביב. המשיכה בישיבת „כרם ביבנה", ובנח״ל, ומשם לבר־אילן.

„בשנה הראשונה ללמודי לא היה המכון. ואז, ביוזמה אישית של חברה בוגרי ישיבות היינו נפגשים בהחלטנו ללמוד שעה ביום. אבל כשהתם החברה קובעים עתים לתורה, בלי מסגרת, זה לא כל כך מצליח. וכך, בלי פראות של שילוב דת ומדע, בלי שאיפות ויעדים, פשוט רצינו לשבת וללמוד. ופנינו ברעיון להנהלת האוניברסיטה. הרוח העבות, והיה הבה, וכעת המכון ענה בצורה טובה מאוד על הצורך שהיה לנו. בפקולטה, אני לא מרגיש כל כך בבית. אוכלוסיית הסטודנטים שונה מזו של תלמידי הישיבה שאליהם הייתי רגיל מילדותי. במכון נמצאים החברה שלי, כולם בוגרי ישיבות ה„הסדר". אני מרגיש בבית, אני משוחרר במחיצתם, המערך הנפשי שלנו דומה בכלל — ארבע או חמש השעות של לימוד הבוקר, נותנים הרגשה טובה לכל היום. אחה״צ — אני הולך לאוניברסיטה בשביל לקבל אינפורמציה. ואז, הצד החברתי — לא משחק. זה כמו שבצבא הייתי חבר עם כולם, אבל כבחור דתי, היו הגבלות."

*

גישה יהודית

צביקה לומד מתמטיקה ומדעי המחשב, ואשתו מסיימת השנה את ה„ב.א."

השניים מקריבים „ללא בעיות" את הקרבן הכלכלי הנדרש מן העובדה שצביקה אינו פנוי לעבודה. גרים בדירה של קרובת משפחה, „מושכים איך שהוא" וכשואלים את האשה: מה יהיה, כיצד „תתבססו"? היא עונה בפשטות מלבבת: לא יודעת, ה' יעזור.

גם המעבר מישיבה לאוניברסיטה, מסביר צביקה היה כרוך בויתור. הוא נמשך למתמטיקה אבל לא השתחרר מקסמו של התלמוד: „והמתמטיקה נתנה לי, אני חושב, צורת חשיבה אחרת. גם בגמרא. לא שעברתי ללימוד מדעי של תלמוד, כמובן. אינני חושב שהוא צריך או שזה בשבילי, לדרך הלימוד הישיבתי".

דוב הרשפי, מצטרף לשיחה ומעיר „החברה" מהישיבות לומדים מדעי הטבע והחברה. הם לא לומדים יהדות באוניברסיטה. בשביל זה ענה להם המכון על הצורך של הגות בה".

ושוב צביקה: „זה שעושים ב.א. במקצוע מסוים לא אומר שמותר לבחור לעשות הפסקה בלימוד תורה. הכבר נאמר אם תעזבני יום — יומים אעזבך. המכון הזה חשוב לי כדי שתהיה המשכיות למה שלמדתי בישיבות, הוא בונה לי דרך גם לחיים שלאחר האוניברסיטה. לא היה לי קל לעזוב את הישיבה. ואילו התכוונתי להמשיך רק בכיוון תורני—מקומי הטבעי היה בישיבה. בשביל יהדות אינני זקוק ללמוד באקדמיה. אבל כשנמשכתי למתמטיקה ורציתי ללמוד מקצוע — הייתי חייב לעבור את המשבר הזה לכן, הקמת ה„כולל" האוניברסיטאי פתרה בשבילי בעיה חשובה".

משה הדיגר, בוגר „נחלים", לאחר שנתיים ב„מרכז הרב" וארבע שנים ב„כרם ביבנה", רצה להיות מחנך. אבל המתודה החינוכית איננה נלמדת בישיבות בצורה שיטתית. הוא החליט איפוא, ללמוד פילוסופיה יהודית בבר־אילן.

„בשנה הראשונה הייתי נפגש עם חברי כמוני ללמוד יחד בחברותה" — מספר משה. „אבל זה לא הספיק. כאן שקם ה„כולל" הזה. נעשה צעד חשוב לפתרון בעייתם של סטודנטים שהיו רגילים ללימודים תורניים. התרומה היא לא רק תורנית. באוניברסיטה כורבש הצד המקצועי של הידע. בישיבה — קיים של חינוך ואישיות, מנהיגות רבנות. עד כה היו אלה קווים מקבילים שלא נפגשו. אבל למעשה, הם יכולים להשלים זה עם זה, הם אינם עומדים בניגוד. ובמסגרת המכון הגבוה לתלמוד תורה, מצאתי הכוונה להצלחת מיפגש המקבילים".

*

מסגרת חדשה חשובה

משה, שהכיר את רוב תלמידי הכולל מימי בישיבות, רואה במכון מסגרת חברתית קרובה לרוחו, ולא רק מקום ללמוד, ובכך יש שוני ביחס לאווירה שבקמפוס הסמוך.

אילו אפשר היה להגדיר את המיוחד בסטודנטים אלו משאר חבריהם, מעיד דוב הרשפי, הרי הם משתדלים ללכת בעקבות הסעיף בשולחן ערוך הקובע: יהיו כל מעשיך לשם שמים.

לדוד רב, חברם של השלושה ל„כולל", יש נסיון במוסד דומה אחר — הוא בן ניו־יורק, שלמד בישיבה התיכונית והגבוהה של „הישיבה יוניברסיטי". בבר־אילן הוא משתלם במתמטיקה ומדעי המחשב. „עליתי לישראל — כי זוהי מצווה על כל יהודי, וכשהוקם המכון מצאתי מסגרת דומה לזו שבה למדתי בניו־יורק, וזה בהחלט חשוב לי" אומר דוד בהיבטא אנגלי קל. „אמנם שם לומדים מאות סטודנטים ויש צוות רבנים ומורים מפורסם עם הרב סולובייצ'יק בראש, אבל גם במכון הזה אני רואה פוטנציאל מקביל ברמתו. סוף־סוף זו התחלה — והרעיון שמאחורי התחלה זו ברור לי ומוכר לי היטב מהמושגים של הקהילה היהודית באמריקה". דוד הרווק, עומד לשאת אשה בקרוב. אבל גם שינוי זה בסטטוס האישי שלו לא יסכן את יומו העמוס, המחולק בין הישיבה לאוניברסיטה. „אשתי לעתיד היא בתו של רב ופרופ' לסוציולוגיה. היא בעצמה התחנכה בדרך של השילוב שבין תורה למדע וברור לה מדוע אני רוצה להמשיך בדרכו של אביה..."

בגיג אחר של נוער התפתחות, ישראל (רוברט) גוטמן שונה מיתר חבריו, המדענים לעתיד, בכך שבחר ללמוד תלמוד באוניברסיטה, ובמקביל לו גם תלמוד בישיבה האוניברסיטאית. אומר רוברט בניבטא צרפתי בולט: „המכון התורני מאזן לי את הגישה המדעית לגמרא. אני לומד תלמוד בשתי השיטות — וזה מרחיב את תפישתי". רוברט יליד צרפת ועדיין אורח צרפתי למד שש שנים בישיבה שבמושב „תפרח" בנגב.

„כשבחור עוזב ישיבה" הוא אומר „זה סימן למשבר כלשהו, אם הוא עוד לומד תלמוד באוניברסיטה במקום מקצוע מדעי — זה סימן נוסף למשבר. אבל, אחרי ההלם של הגישה המדעית לספרות התורנית, האוויר שבאתי למכון, כמו אל מקלט שהזכיר לי את ימי בישיבה, אני מרגיש עכשיו שהתקרבתי לסינתזה בתפיסת היהדות. אני מסוגל להשתמש באלמנטים של השיטה המדעית כדי להרחיב את תחומי לימודי בישיבה".

*

להתקשר אל העולם הישן

רוברט סבור שחבריו ב„כולל" מוצאים במוסד אפשרות להתקשר אל עולם ישן ואהוב, שממנו נותקו ברגע שהחליטו ללמוד כלכלה או מתמטיקה — „אבל דבר אחד ברור לי, למרות שבחורים אלה עזבו את הישיבה. בזכות השילוב שהם מצאו כאן בין תורה למדע, יוכלו להיות בעתיד גורם מחנך ומקרב לחיי תורה, לכל האנשים עמם יהיה להם קשר. הם יוכלו למצוא שפה משותפת עם כל גורם בחברה הישראלית, בזכות השכלתם האקדמית, וכמובן, ישפיעו בכיוון התורה לתורה וליהדות בזכות למדנותם".

אשר לו עצמו — הוא מתכוון „ממילא" ללמד תלמוד, „ובשבילי, המסגרת הכפולה הזאת היא האידיאלית ביותר הנותנת להשגה!"

* * *

לא נוכל לסיים את סיפורה קצר הימים, בינתיים, של הישיבה האוניברסיטאית, בלי לתאר (למול האידיאליזציה שלה בפי התלמידים) כמה מהקשיים מתגברים וכמה מתכניות מנהליה.

אשר לחששות — חוגים שונים בארץ (בעקר בקרב הישיבות הגבוהות) מתנגדים רעיונית למכון הגבוה לתלמוד־תורה. אחד החששות הברורים הוא מפני מכון להכשרת רבנים בנוסח חו״ל שיתחרה בדרכן של הישיבות עצמן לעיצוב המנהיגות התורנית של ישראל. אולם, אומרים אנשי האוניברסיטה, אין כל כוונה לייצור רבנים במכון הגבוה, אלא „בני תורה החיים חיי תורה ואינם מביטים בשלילה על האוניברסיטה ועל מה שנלמד ונחקר במסגרתה, כדי שיתרמו לחיזוק הבסיס הרוחני והרעיוני של המדינה".

ואילו התכניות לעתיד הקרוב הן לפתוח מסלול נוסף לבוגרי ישיבות־תיכוניות (כרגע מתקבלים כאמור רק אחרי ארבע, חמש שנים בישיבות גבוהות).

בוגרי התיכוניים ילמדו כמובן תלמוד ברמה נמוכה יותר מזו הכוונה רבה יותר מצד הר״מים, אבל בזכות המצאותם במכון, יוכלו מבראשית דרכם האקדמית לשלב תורה ומדע.

התלמידים מתעמקים בסוגיא קשה

מגיד השיעור בראש השולחן וסביבו תלמידיו, בני ישיבה וסטודנטים

ר' חיים יעקב קרמר

(סוף מעמוד 4)

זקן לארץ, לבלות שם אחרית ימיו, מעשה שהיה ביסוד מופלא לקשר שבין העם לארצו במשך הדורות: שעיר בנפשכם, קוראים נכבדים, איש אשר הורתו ולידתו בקרושה, לדוגמא: בחצר בית הכנסת בעיר וילנא (המיר לא נברא באוקראי. היותה זו עיר מולדתו של קרמר. נ. ק.). שם גמלתו אמו, שם לימדו אביו תורה, שם נשא אשה הוליד בנים ובני בנים, שם הרביץ הוא תורה או אפה לביבות. שם בילה כל ימיו ולא יצא מקיר העיר החצה אף לרחוב, שרובה בתים, לא הרחיב בנפשו עת ללכת מן ירד אבן בו, נצרכו וזוקאי היה לא אכשר עליו לצאת מגבולה. והגיעו לשבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה — הנה פתאום רוח גבורה נוססה בו להיפרד מבניו ומצאצאיו האהובים הנעימים לו, אשר נפשו קשורה בם ולא זו מלהבכם רגע, והוא ישים לדרך פעמיו — דרך הקודש ירושלימה, ללכת אורח ברגליו לא יבואו, לעבר ארחות ימים, יעלה הרים ירד בקעות ולבו חזק מבור, עשוי לבלי חת לעשות דרכו ויעבור עליו מה אוהביו ויוצאי חלציו, אשר נקבצו ובאו לשלחו, האם משתאים ומשתוממים הם על חפצו הנמהר או יתפלו עליו ויגידו לו על כי בינתו הסתתרה לעת זקנה ושיבה? לא? לא זאת? לבבל נפש רגש ורוח כביר יושבתו, יקנא בו ויאמרה אשרי שלו כבת. דמעות ששון וגיל יזלו עיני בניו, ובברכות עזי עד ישנוהו, ויענידו עליו תחנונות ובקשות להתפלל בעדם בהשתטחו על קברי האבות, בשמחת לבב ישא רגליו לבוא בהר ה' ועצמותיו כדשא תפרחנה בתקותו הנעימה, כי יזכה לו קבר בגוש עפר טהור, אדמת ארץ הקדושה, בשדר ישכון לבטח ורמה לא תשלוט בו.

לא יצייר כפי ויליד דמיוני הוא איש כזה, כי אם יליד יום יום — — — (עמ' 20).

מאמר זה שאיני יודע דוגמתו, ליגליונם של זקנים וישישים לארץ, מופעת שאבותינו ואבות אבותינו היו עדים לזה במשך כל השנים והדורות. יש משום תופעת הציפיות של זיקתנו לארץ־ישראל, שקופה כמבעודים הזוה מבין גלות והמשודת הזבחות. משום כך המתבגר ל־ ישוב ארץ־ישראל הוא חלק מעיקרו של קשת קודשה זו לכל יהודי ויהודי...

למותר להוסיף שגם קרמר, כשין מעשהו של גיסו ב„ילקוט ארץ־ישראל", אינו מסיק דעתו מפלא המחלוקת בקהל החרדים בענין הגאולה הנסית והטבעית, היינו אם לצפות לבוא הגואל בדרך נס או לעשות מעשים של ממש לפני בוא הגואל. ברם שלא כגיסו, שלא הכריע אם לכאן או לכאן, יש לקרמר דעה ברורה ביותר, הנשענת על גדולים ומורים, שיש להתחיל במעשים. הראיה התותכת ביותר היא לו, שכבר מצוות שבע מושבות בארץ ועדיין לא הוכיח מישהו שיש משום ב־ הריסה כלפי מעלה במושבות אלה (ראה במיוחד עמ' 26 ואילך). כאן מדבר הוא ברוב ריגשה בלא לקפח אף לרגע את בטחון בגאולת ישראל. והוא מסיים ומסכם: „תחזו נכונה, כי לעוון פלילי לנו לסמוך יד בצלחת מבלי לעשות כל מאום לטובת ה' ארץ, המורשה באיה לנו והתרשקה על אהבתנו — — —" (ועיין גם בהערה לעמ' 32).

מתנגדים הם פורש למתבוללים ולמשכילים. אין הוא נגד ההשכלה אלא הוא מתנגד חריף לזו ההשכלה הטבורה שבבוחה לפתור בעיות ישראל בגויים ונשענת על חסד לאומים. אנו מוצאים (עמ' 35 ואילך) חזות שחורה ביותר לעתיד הגולה, שממש לא תאמן שהרצלתה על ידי סופר ורוגה עברי מלפני תשעים שנה. כאן מדבר פובליציסט, בעבריה של אותם ימים, נגד כל מנגי המתבוללים ומוכיחם על קצנר־דאתם ועל מגמת האמיתית של האומות לבני ישיבתנו בתוכן. הדת הלאומית, שהיתה שתן לו את אומה, משולה במגנת הפלסטי שלו לאניה בלב ים סוער, „אך אנית מגן (היא), אניה הנבוחה באצבע אלהים — היא היא שהעמידה לנו להנצל משוא גלי הזדון וכזה, להשגב מכל נחשול, אשר עמד עלינו לשטפנו — — —" (עמ' 66). המסקנות שהוא מסיק (עמ' 68־69) הן מעשיה: ישוב ארץ ישראל על ידי הקמת מושבות לכל שאר מ־ עשים פרודוקטיביים בו הם המענה לכל צרות ישראל.

שבע מושבות אלה הן בידי קרמר מעין שום מבצא, אותו הוא מרים לסתום כל מענות וטענות אם מימין ואם משמאל. השוב מבבכון קרמר ה־ בלטריסט, המעניק לקוראיו מאמר־ ראוה אידילית לעובד אדמתו בארץ: שבעה כפרים לנו בארץ הקדושה, ויושביהם עברים, עובדים אדמת הקודש, ישנו בטחי בטמנים ויתענגו על רוב שלום מכל עברים — — — אשרי עין ראתה אלה, יהודי פולח ובוקע בארץ. יסוד אדמת הקודש הפיץ קצה המכון יורק, יגיד הרמש בקציר הוגנו מעמר, המקים יעמדו בר ו יריעש כלבנון פרים, גיל גבעות תתגורנה ברון יחד כל העובדים בשירי ציון בעת יהיהם מלאות עבודה, והרים יבנו לפניהם רינה, גם ברושים שמחו להם ועם כל עצי השדה ימחאו כף. יתרועעו אף ישירו. מנוה נעים מרחיב לב הנפש יראה, הרואה על כל שעל בדרכו במבוכות של אגנות אלה — — — אשרי אנוש שם לו בלבו לאמור: גם אני ב־ תוך חומר ולבנים, אבן לפינה אבן למוסדות בנין הבירה הזאת — — — (עמ' 20).

כאמור יש לו לומר גם בהבאת דברי קדמונים על חיבת הארץ. ברם קדם לו בכך גיסו ר' יהודה אידל ציזליג, אותו הוא מזכיר (עמ' 82) בחיבורו. אולם פטור בלא כלום אי אפשר והוא מקדיש פרק („אלכה לי אל הגדולים"), שבו לא מעט מובאות מרובות־עניין ממקורות, שלא הובאו כמעט לעניו האילולי קוצר היריעה הייבו צריכים גם להביא מקצתן. אף ציזליג מצטט מספרו זה של גיסו („ילקוט ארץ ישראל" עמ' 26 ב־ „ארץ יהודה"). משמע שספר אחד ביקש להשלים את השני ושניהם גם יחד ביקשו להיות אוצר ארץ־ישראלי, שבו מסורות העבר קשורות במציאות ההוה וכולם כאחד נתכוונו לשם העתיד.

מי הוא חיים יעקב קרמר זה? שאלה זו נשאלה לפני שנים אחדות, למרבה הפלא המתגלה, על ידי איש שכל דן לא אבינו לית והמשך עשרות שנות היכרותנו שמטוחו לדבר שנה שאל שאלה מסוג זה — דב סדן. הוא המחזיק בידו מחזהו היהודי של קרמר: „א. ידישע פראנצעמאיסן" (דראמא אין פינף אקטען. ווארשא, 1907) ותמה על המחבר, שלא שמע עליו לפני כן. למעשה שאלתי שאלה זו עשרות שנים לפניו ומאז התחיל ה„בילוש" שלי בהתחקות על עקבותיו.

והמעשה שהיה כך היה: בסידרת „שרשים", שיצאה על ידי בן ציון בקשלום (לאחרונה רקטור אוניברסיטת תל־אביב) לפני שלושים וכמה שנים ובה הבאתי מבחר כתבים של דוד גורדון, ר' יהודה אלקלעי, ר' צבי הירש קלישר ור' יחיאל מ־ כל פינס, בצירוף הערות ומבואות, יצא גם הספר הנודע: „ארוכת בת עמי" (ספר גרמני בשם עברי) של הרב יצחק רילף בתרגומו העברי של אברהם לוינסון, בצירוף מבוא מקיף משלו. ביקשתי אז בשלוחו לצרף את התרגום בהשוואה למקור הגרמני ומתוך כך מדובר הרבה עם לוינסון, אז ראש המרכז לתרבות של ההסתדרות. היה הוא איש־תרבות ב־ מלוא מובן המלה וכן איש־שיחה נאה ומלוה: היה כראוי להתחיש מ־ פיו את „דורש לציון" של קרמר.

משאלתי מה הוא יודע עליו ה־ שיב: „תלמידו אני" וסיפר עליו הר־ בה. מתוך שיחה זו נוצר מאמר של לוינסון על מדו ודבר זה, שנתפרסם והולה באחד העתונים (בתשרי תש״ה—1944) וכונס לאחר מכן של לוינסון במבחר כתביו (כרך א', ישעיהו, עמ' 153־155).

וסיפר לוינסון בתולדותיו של קרמר, שרק אך תמצית שבתמצית נביא כאן: הוא נולד בווילנא ב־ תרי״ב (1852). את פעלו הציבורי התחיל באושמינה, הסמוכה לווילנא וכאן עסק בספרות, שרק למדן מופלג ביותר יכול היה לחברה: „שער ה־ ציון" („בו יצויינו כל המקומות אשר בהם ידובר מעיקרי סוגיות ה־ ש״ס בשני התלמודים, בבלי וירו־ שלמי, ובמפרשיהם הראשונים. וילנא, 1877). הוא לא חתם את שמו על הספר אלא בשמו הפרטי („חיים יעקב בלא״א צבי ז״ל מאשמינא") ועל כן נשאר הוא עלום עד היום הזה (ראה מהדורה ב' של „בית עקד ספרים" של פרידברג וכן ב־ קטלוג של בית הספרים הלאומי בי־ רושלים. לפני כמה שנים הפניתי תשומת לבם של עורכי הקטלוג לכך). רומן מקיף ביידיש הוציא בוויל־ נא („אמא הקול אדער דיא שייגע דרוויעלע. איין העריליכער העבטס ריירענדער ראמאן אין צוויא טיילי". תרמ״ח—1888). אף כאן לא חתם בשמו אלא בשם בדוי יבן בזה את שם עירו. באותן כזה נמצא את שם המחבר: א. י. מאשיר (מאשמינא). אין על כן מן התימה שבשני הלכסיקונים לספרות יידיש, הקודם של זלמן רייזין והחדש, היוצא עתה ב־ ארצות הברית, הקדישו ערכים לסופר שלא היה ולא נברא: א. י. מאשיר (אמנם הקיפו את שמו ב־ סימני שאלה). בראש הרומן הקדיש עברית וכן שיר עברי, שיש בהם מ־ שום ענין לתולדות ספרות יידיש ולרקע עליו צמחה ספרות רומנטיסטית זו. עוד פירסם קרמר סיפור עברי: „ארץ על־ארץ. א. זאת תורת הקנ־ אות" (פטרבורג תרמ״ט—1889) הן המוזה שמבכר לעיל.

הראי שצירוף זה לכל הסוגים ה־ ספרותיים האפשריים, החל בצלילה בים התלמוד ההלכה עד למחזה, סיפור ו„דורש לציון" אינו רגיל ב־ יותר בספרותנו, אף שפה ושם יש לו ריע (ראה למשל הערך: לדיד אליעזר בלכסיקון שלי, חלק ב', עמ' 1973). היה זה רב, שעסק בהלכה ובדרוש ותירגם שירים בעברית ר' קבץ שירים ליידים (בגרמנית). מא־ שמינה הלך קרמר לביאליסטוק ו־ שם הקים בית ספר. בשל הדיעות עליו הלך ללודז' וגם שם הקים בית ספר נודע, בו לימד גם לוינסון. ב־ מלחמת העולם הראשונה ישב באו־ טבוצק. לרגל מחלתו יצא לברלין ו־ נפטר שם בניסן תרע״ח (1918). ב־ נו, רופא, ושתי בנותיו הגיעו לארץ. עד כאן לוינסון.

לא התמפקתי בכך ולרגל בדיקתי את העתונות העברית ויהודית־לועזית נתקלתי בהספד, שאביאו בב־ לואו, שעל כן הוא מקור מהימן ב־ יותר:

מברלין באה השמועה, כי מת רבי חיים יעקב קרמר. המנוח היה אחד מהראשונים שיסד ב־ ביאליסטוק „חדר מתוקן" עוד ל־ פני יותר משלושים שנה, חדר, שבו למדו בשיטה קבועה את ה־ לימודים העבריים והרד בו גם לימודים כלליים, דברים שהיו אז חדשים בקרב מלמדינו. בה־ יותו נרדף על ידי המלמדים ה־ ישנים, שהפרידו אותו במלשי־ נותיהם לפני הרשות העתיק ה־ מנוח את דירתו ללודז, שם הת־ פתח אחר כך למופת למלמדים משכילים אחרים. שיסוד כמוהו בבה גרם וחדר המתוקן באופן מצוין גם הוא ראה ברכה בע־ מלו. וחדר שימש להשבת הפיתוך העברי בפולין.

המנוח היה תלמיד מצוין וסו־ פר עברי חשוב. בשבתו בביאליסטוק היה אחד מאוהבי ציון ה־ ראשונים וספרו „דורש לציון", שיש בו הרבה רעיונות עמוקים, שימש בשנים הראשונות של חיבת ציון להתעמולה קצוינה בין הדרשנים ואוהבי ציון בימים ה־ הם. גם בלודז לקח חלק גדול ב־ עבודת חובבי ציון ולבד היה ער לכל דבר הנעשה בעמנו. בשנות המלחמה ישב באוטבוצק. מחלתו הממושכת הביאתו לברלין ושם מצאהו המוות. בן ס״ו היה במו־ תו.

„הצפירה" גלי 16/17. י״ג אייר תרע״ח (שם גם ידיעה נוספת על מותו בצירוף תאריך הפטירה: כ״ה בניסן).

נמצא שהספר „שער הציון" אינו כה עלום כמו שמשבר, שכן גם ב־ שער „דורש לציון" נאמר בפירוש: „מחבר הספר „שער הציון על הר־ שת הש״ס". חובה להדגיש שבדב־ רנו על „דורש לציון" של קרמר לא מיצינו אלא מקצת שבמקצת מחור־ בותו לקרמר. לסטייו האחרים צריך היה לבוא הערכה מקפת כאות דבר מן החוקה עליו עיקעה זאת כהלכה, כי בן לפנינו דמות ספרותית לא מ־ צויה ביותר ואנו אף ב„דורש לציון" עיינינו.

* בנו של קרמר, רופא, נפטר בארץ ונשארה אך בתו. הבן גם פירסם דב־ רי זכרונות על אביו („גיב הציוני הותיק", ניסן תשי״א, עמ' 14־15).

אף החוקר, איש ביאליסטוק, א. ש. הרשברג, פירסם על קרמר ב„פנקס ביאליסטאק" (ביידיש), ול־ אחרונה: חיים ליב פוקס בספרו „לודזי „לאדוש של מעלה" כלומר שיין בקצה רחבה להתגדר — וראו הוא קרמר לבד.

*) ראה המאמר הראשון בסידרה על ר' יהודה אידל ציזליג, בגליון ערב פסח (י״ב בניסן).

האם אנו עדיין עם הספר?

(סוף מעמוד 5)

הלקו בתורה. אנשים אמידים ויגיעי עמל, בעל מחוץ ופשוטי העם, בער־ רבי היום היו ישבים בבתי המדרש רכונים על ספרים לא לשם שעשוע ובילוי בשעות הפנויות, אלא לשם רוחניות נפשם הנכמאה לספר.

תופעה כזו אין למצוא אצל שום אומה ולשון. את הומירוס קראו אנשי האליטה שבעם היווני, ואת שקספיר קראו אנשי סולתה של החברה האנגלית, ואילו העם היהודי, כל קבוצותיו שיתפו עצמם בקנין התורה והיו סטוגים להלכותיה של תורה.

ואכן במסורת הארוכה של העם היהודי נוצר מיתוס של ספר. מתוך אהבה לתורה נעשתה היא „גדולה יותר מן הכהונה ומן המלכות" (פרקי אבות) ועד כדי כך הגיעו שאמרו: „אפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול" (סנהדרין, נט). מיום שקבעו אנשי הכנסת הגדולה כי עמוד התורה הוא העמוד הראשון והמרכזי מבין שלושה העמודים שעולם היהדות נשען עליהם, קיים העם כולו בחיי יום יום שלו, ובמסירות נפש שאין למעלה ממנה את הפסוק „לא ימוש ספר התורה הזה מפיך" (יהושע א, ח). אהבתו של היהודי לספר נהפכה לתכונה טבעית ובגלל אותה התכונה היו חכמי האגדה מדמים את בני עמם לדגים, באמרם: „מה דגים הללו גדלים במים, כיון שיורדת טיפת גשם אחת מלמעלה מקבלים אותה בצמאון, כמי שלא טעמו טעם מים מימיהם, כך הם ישראל גדלים בתורה, כיון שהם שומעים דבר חדש מן התורה — הם מקבלים אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהם" (בראשית רבה צז).

א. ד. גורדון, שעמד על צמאונו של היהודי לספר, הרחיב דימוי זה של חז״ל ויאמר: דג זה הנמשה מן המים ומוכנס בתוך גיגית מלאה מים, כמות המים שבגיגית מספיקה לדג לכל ימי חייו. מדוע אם כן הוא מפרפר בתוך הגיגית ומתרכס לצאת ולשוב אל הים? משום שהדג אינו מסתפק במים שיש בהם כדי רוויה. אהוב הוא לחוש על גבו את מלוא הכובד של הגלים שבים. כגלי הים לדג, כך דפי הספר ליהודי. היהודי אוהב לחוש על גבו את מלוא הכובד של מאות ואלפים דפים של התורה ומפרשיה.

בארצות הגולה לא היה כמעט בית יהודי שארון הספרים לא היה הקישוט העיקרי בו. גם הקהילות היהודיות בתפוצות היו מתגאות בו במספר הספרים בבתי המדרש שלהן. הרב שמחה אסף, מביא בכתב־מחקר על החיים הפנימיים של יהדות פולין (מאותיים תשי״ג, החברה ליהדות פולין) אגדה המספרת, כי קהילה פלוצק התחרתה עם קהילת בריסק על שוה הנהגה לצרף את פלוצק למספר הקהילות הראשיות המשגרות את באי־כחן לועד המדינה (ועד ד' ארצות). לבסוף זכתה הקהילה בפלוצק בדין, משום שבדקו ומצאו שיש בבית המדרש שלה יותר ספרים מאלו הנמצאים בבריסק.

נמצא איפוא שהעם היהודי ראוי לכינוי „עם הספר" משום שהספר הוא קנינו של העם כולו על כל חלקיו.

(פרק שני יבוא)

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

הופיע הקובץ השמיני של

בית התלמוד

ענייני סוכה ושביעית שנתלבנו בכולל האברכים

בית התלמוד — יד הרב מימון

בעריכת:

הרב שילה רפאל

בתוכן:

בשערי הבית / ש. ר.; מצוה הבאה בעבירה / הרב שילה רפאל; שימור בשביעית / הרב שילה רפאל; תעשה ולא מן העשוי / הרב ישראל בוק; לשמה בסוכה / הרב אהרן ביגה; מלאכה שאינה צריכה לגופה בשביעית ובשבת / הרב זאב בגל; לקיטה הגונה למעשרות ולשביעית / הרב משה מרדכי גרוסבים; מצוות לאו ליהנות ניתנו / הרב יעקב וייל; תפיסת דמים בקדושת שביעית / הרב דוד והאבגוד; אתרוג של דמאי והפקר בשבת / הרב אשר ולצגן; מוקצה מוכנה יום שבגר / הרב יעקב יוסף; פסל היוצא מן הסוכה ובדיני לבוד / הרב שמואל גויפלד; הרי הלכתא בהדי הדדי / הרב מנחם פלגר; כל הוספות / הרב אברהם ירחמיאל פרידמן; עובר לעשייתן בברכות המצוות / הרב יוסף שמואל קריגר; לבוד להמשיך / הרב חיים רוזנבליט; תעשה ולא מן העשוי / הרב יוסף מזרח; פריסת סדין בסוכה ונוי סוכה / הרב יחיאל ביכל שמון; ברכת שהחיינו בלולב / הגאון ר' שמואל מוהליבר זצ"ל.

המחיר: 9.— ל״י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל' 616036

קציר חיטים בשדות הגולן

מאת חיים פיקרש

שדות קמה עמוסי גרעינים לעייפה, פרושים על פני השטחים הנרחבים של רמת הגולן. דרוזות מצויות מכות בשבלים, שהחליפו כבר את גוונן הירקרק בזהוב — בסוף, כאות המבשר תחילתו של קציר.

זרעו את שם ריבוא הדונם, בדמעה. שבועות מספר לאחר המלחמה עקובת הדמים שהתחוללה כאן, יצאו הטרקטורים החורשים וכמו נגעו בהיפלצות הפלדה — בטנקים הנטושים, החרוכים, שעוד נותרו בשטח הזריעה בללותה, דומה וביעזרה את המשכם של החיים.

עד לפני הקציר שעתידים היו להתנהל מתוך שמחה, עד הרדו לא מעט הלבבות. מנחם, היוגב ברמת מגשימים, יודע לספר כי למרות המלחמה וכל העיכובים שבאו לאחריה זרעו במשקו, את כל תבואות החורף שתוכננו „עוד לפני סערת המלחמה". ר' היכוב שחל, בגע מה...בשמים שירדו במאוחר, בגולן. יתירה מזו, נזקים נגרמו מהופעת הצפרים, האלה, בעלי הכנף, גבר באוכלה הרבה, ליקטו גרגירים מעריכו את הזריעה המחודשת.

* * *

ובכל זאת, לא נפלה רוחם של היוגבים ברמת הגולן. הם המשיכו לגדל ולטפח את שדות המיזרע. העניקו גם את מלוא תשומת הלב הנדרשת, ושכרו מטוסים לריסוס מן האוויר, במגמה לדשן את השדות, להרחיק מיפגעים ולסלק את גידולי עשבי הבר.

יותר מאוחר, מאבקו ו„נלחמו כמעט" — כהגדרתו של מנחם, בלהקות העכברים, שביקשו לכרסם בבעלי הקמה שהיכו שורש, כדי להשביע רעבתם. וכך, במאבק היום־יומי נגד המזיקים, בהערכות הגדולה מצידם למניעת השריפות, שהמריכה, כדבריו של משה גודליק, מזכיר משק רמת מגשימים, את פילוס הדרכים, הצבת התצפיות, וקיומם של „פטרולי השמירה", כמו שכתו היוגבים ברמת הגולן, כי למעשה, את כל שדות החיטים והשעורים, זרעו השנה. בקו החזית ממש.

* * *

חזות, שבחתמה עפלים מדי יום ביומו פגזים יורקי אש, נפקיחות יורות בצרורות וכל רגע עתידים משחרי הענק הגידים של שדות החיטים, להעלותם באש ולהיכחד. לכן תפילה שנשאו היוגבים, כוונה לא אחת גם אל עבר „שדות הזהבים אלה"...

ובכל זאת לא יכלו יוגבי רמת הגולן, להמתין עד כי תרמילי החיטים יתבשלו דיים. כל כך חרדים היו לגורל שדותיהם, מאפשרות של דליקה הצתה, שקיבלו על עצמם, להקדים בקציר, ולהם גם בידיעה ברורה כי קציר מוקדם זה יפגע באיכותו של היבול.

* * *

„מה לעשות" אין לנו ברירה" שחים היוגבים בריגת התנצלות, „מזלנו, הם אומרים, כי גם השדות, יכלו, לפגזים הבוערים. עובדה, בימים אלה עולים על השדות קומביינים לבצע את הקציר המיוחל, וכל זאת, למרות שהשקט רחוק מהסביבה, הכל עומד עדיין כאן, בסימנה של המלחמה.

יש לזכור, אומר לנו משה גודליק, כי אף את הזריעה, ביצעו, מתוך זירוז מה, ולעומת שנות העבר, בהם יצאו היוגבים לסיורתה שההמשך על ידם למעלה מ־14 שעות בימבה, הרי שהפעם, חייבים היו הבחורים לבצע העבודה במהירות מקסימלית, ולא יותר מאשר „שלוש שעות בימבה"...

יתירה מזו, ידעו יושבי רמת הגולן, כי על ענף הפלחה אין הם יכולים לותר, ולא רק בשל העובדה כי ענף זה מהווה מקור של הכנסה נאותה, ו„מאה שערים" של יבולים גמדים כאוירת התנובה, עולה על כל תבואת שדה בקוה אחר, ומגיעה עד ליותר מ־400 ק״ג לדונם, כי אם ובעיקר, בשל הסמל להוכיח „לכל מי שרק אפשרי" כי המלחמה הזו, לא תגביל אותם. לא תימנע אפילו את הזריעה של אלפי דונמים של חיטים, ש„כל ניצרך עשוי לכלות".

ואפשר ומגידולי החיטים ברמת הגולן, ילמדו סודה של התבולות, שהוא סוד קיומנו — אומרים היוגבים, היוצאים עולזים ושמחים, לקצור את שדות החיטים, כשמעל מרופים עבריהם ושורקים הכדורים.

„זהו מציאות חיינו, אך צמיחת בה!" — הם אומרים ופונים אל הקומביינים להמשכו של קציר!...

משמעות השמות

(סוף מעמוד 4)

בשר על המזבח; על שם התו שקולו משונה משאר קולות; על הם בדברי המתות; שזכתה ד' מנה זהו, שריותו להקביה ברוח והשבחות; רעות.

ערפה (הרפה) שהיתה ראויה עריך כעגלה ערופה; שהכל עור אותה מאחוריה; שהכל דשים א' בעריפה; קשת עורף; שהחזרה עורף לחמותה.

בעז (אבבן; שוחרים) מקהודר העונגות; בריעות.

עובד (בן לנעמי) עובד את אבי דוד.

הערות

1) פרש לשמות התולדות הנזכ בסוף פרק ד'. 2) ומן הראוי? דברי חז״ל (מדרש רות): „רבי פרת לבריה על רבי יוסי סובה, רות, כיון שנתגיירה מפני לא קראה בשם אחר? אמר כך שמעתי, דשם אחר היה לה. נשאת למחלון קראו שמה רות, עלתה בשם זה וכו'". 3) דנ ד, כב. 4) רות רבה ב, ה. 5) הר״א שם, שם. 6) שם זה ביתן מי בריד ב, ד, ע״ע. 7) הגר (ויה) למגילת רות. 8) שם. 9) שם. 10) ילקוט שמעוני. 11) ר ע״ב. 12) ילק״ש רות תר שמואל ב' כא, יח, כב. 14) ב, ס. 15) שם. 16) בבא צא ע״א. 17) שופטים יב. 18) רות ד' א. 19) ע׳ בנו ע״ב. 20) ד, יד. 21) עי' קלאר, שמות בני ישראל, מגמ קרים ועיונים בלשון בשירה רות. הוצאת מחברות לספרות אביב תשי״ד עמ' 49. 22) עי' „דודי" באנציקלופדיה מקראית ב' עמוד 629. 23) א. כ.

יום ראשון, ו' סיון תשל״ד — 26.5.74

עיטורי

סופרים וספרים

מעולמה של תורה

מאת ש. קרא

מעטים הם היודעים להעריך אישיות תורנית מבפנים. מרובה העוסק לבדותה, כשם שמעטים יודעים להסביר ספר תורני מתוך גופי-הדברים ולא בהגדרה שיגרתית. הערכה מדויקת במיוחד שבאישים ובספר כעונה ליגוד הנושא, אבחנה עיקרי, וכתיבה הבהירה בהבנה ובבקיאות, בבקיאותית ובבהירותית ולא עיטורית. את בהותו של הנידון, ידידה וסוף דעתו.

אחד מהם הוא ר' צבי קפלן, תלמיד-חכם וסופר, שכינס בספר מאמריו על דרכים ועל יצירות שבתחומי ההלכה „מעולמה של תורה", הוצאת תורה לעם עליה מכון הרי פישל, השליח — אוסף ביתי מתוכנן של דברים, כפי שמציין ב„ההנצלות המחבר", לא לפי הרצף אלא לפי המצב באחדותו, ומוסיף במודגש: „יש גם צד טיב בחסרון ההכנה שלכתחילה, הנפש נכספת דווקא לקצה איי תכנון וההשכלה הנציגה האישית".

הוא כותב על דרכו של ר' חיים סולוביצ'יק בהלכה ועל שיטתו של ר' יוסף-דב מבריסק, על שיטת הרבנים בדין רודף ועל בירורי יסודית בשיטתו של ר' איסר זלמן מלצר, על ספרי-הלכה של הרב זוין ועל הבחנה אגרוני, ועל עוד נושאים מאותו סוג, במאמץ יהדור לשיתוף ולהגדיר הגדרות, תוך כדי הסתייעות בבקורה. בשהסגנון שורשי ובהיר ושם השב שוזר נעימה אישית מלבבת. יש בדבריו גם החן של שיחות ערבות בסוגיות הבדגיות.

לעיגל הדוגמה ביצירתו התורנית-ספרותית של הרב ש"י זוין, כפי שכותב בהערכתו-קריתי הרחבה: „אין כמוהו ביכולת נפלאה של הרצאה ענייני הלכה בסגנון נעים ושנון ויפי ועניין. המיוחד הוא בזה שאין הוא מצרף עדיפי שפה הדברים שהלכה דנה בהם, אינו מסבב סביב כפגרתם החיצונית, אלא יורד לתוך-תוכם, אל תוך השפירושיא שלהם, ואת העניינים הכבדים הללו מוסר בסגנון אשר יורש כל קורא בו. הוא עשה אזניים לתורה. אף הקשה והסבוך מוסבר בדרך נאה ונוחה, בהירה ומעימה".

הרב זוין הוא ראשון באומנות זו. כפי שהמחבר מיכה מספרית, בבקיאות והציכתו, ואין ספק שלמד ממנו ניסח וביכנה, אך יש לו בסגנון כשלו, בעיקר בעריכת הדברים, בסגנונו המיוחד.

המאמר הראשון בספר „לדרכו של רבנו חיים סולוביצ'יק בהלכה", ביבו-הליכה בחיבור המכונה בו, מאפיין את דרכו כהיבותו: ההרכבות בעיקר, הבאה בקורה לגופה, סקירת ותדירה לגבתי הדברים, הדגשת פיסקאות תבציעיות, ויחוד כל הנקודה לדמות אחת. הכיבנה הוא הגיוני, עניין בשילוב בענין, והלשון היונית ועצינית. הכבנסת הגדיות כדי לסבות את העניין מיצוי מלא.

דרך-הלימוד בהלכה של ר' חיים סולוביצ'יק מרכיבה הם בקיאות, בירור גירסאות, פשיטה ורשרית, העמקה והידיס, פסק-הלכה כן המקורות, ובקשת האמת ללא משוא-פנים. כל מרכיב מבוסס בראיה כפי גדולי דורו ובדבריו בהלכה, תשבץ של פיסקה, אבירה, סיפור, הגדרה וניתוח, המשתלבים יחד כדי גיבוש הכונת-יסוד ויחידית ודבות, במסקנתו: „בכל ישרנותו ופשטותו, היה ר' חיים צמקן מאין כמוהו שלא רבים ירדו לסוף דעתו. בקיאותו הצצומה שימשה לו כלי שרת להעמקתו. היתה כאן משכית עמוקה, ישרנות צמוקה, הבינותית על בקיאות רבה".

מהור עיון בספר „בית הלוי" לר' יוסף-בר סולובייצ'יק מבריסק רב ראש-ישיבה מובהק בדורו, הוא מסביר את שיטתו בחידושיו בהלכה. הגדרה והאיתה מן המקור. בבירוריו בסוגיות, הכול בבוסס כראוי ומוסבר כראוי.

הרי מקצת כשירטוסיו: „ר' יוסף-בר נודע כחריף. הן בדברי תורה והן במילי דעלמא. בחידושי-תורתו אתה מוצא שנינות בהוצאת דבר מתוך דבר, תוך חיסוב מחיפני: אם כך, כמילא כך וכך; אם כן, אי-אפשר שיהיה כך ובוודאי מוכרחים אנו לומר כך". ואחר שמדגים בראיות חריפות זו, הוא מגיע למסקנה נוספת: „בדרך כלל, אין ר' יוסף-בר זונח הריפות עם כל החריפות שבו, ובעז היא להיות אפילו דברי ראשונים כשהם נראים לו דחוקים". אף דברים אלה בהסתכנים על מובאות מחידושיו בהלכה.

בספר „בית הלוי" מובאים גם דרושים, שבדרכם של גאוני ליטא, עוסקים בדברי-אגדה להגדרת גופי הלכות. בדרוש אחד דן בתלמוד-תורה כמצווה בפני עצמה ובתלמוד-תורה כמבוא לשאר מצוות. אומר המחבר: „בזה מפרש ר' יוסף-בר את פרשת ר' שימאי (שבת פ"ח, א): „בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. מהו הערך המיוחד של הקדמת נעשה לנשמע שבגללה זכו ישראל לשני כתרים? נעשה, כוונתו לקיום המצוות וזה אי-אפשר בלי לימוד מקודם, כדי לדעת מה לקיים. אבל ישראל הקדימו נעשה לנשמע, כלומר, יש מקום לנשמע גם לאחר הנעשה. יש תלמוד-תורה גם לאחר קיום כל המצוות, לא כהכשרה לקיומן, אלא כמצווה בפני עצמה. בשכר הכרתם בערך העצמי של תלמוד-תורה. נוסף על ערך קיום המצוה, זכו ישראל לשני כתרים. ברעיון זה אנו שומעים הדיקולה של האידיאולוגיה הוולוז'ינאית, שספר היסוד שלה „נפש החיים" לר' חיים מוולוז'ין, המדגישה את ערכו הראשוני של לימוד התורה ושבוודאי היה יסוד-יסוד בתפיסת עולמו של ר' יוסף-בר".

בדיונו על דרכו של הראי"ה קוק בהלכה הוא מברר יחסו של הרב לדרך-הלימוד נוסח ישיבות ליטא בדורות האחרונים: הבנה, הגיון וכדומה, שעניינם ירידה לסוף דעת המושגים ההלכתיים. לפי הדעת המקובלת, העדיף הרב בקיאות וכינוס דעות ושיטות בסוגיות, תוך הסברת כל שיטה, על התרכזות בבקום, ללא ההיקף הדרוש. המחבר מוכיח, בדוגמאות בספרי-ההלכה של הרב, שיחד עם בקיאות יתרה הירבה לעסוק בבירורי מושגים יסודיים. „אין להעביר את כל דרך-לימודו של הראי"ה רק על בקיאות ועל הנטייה להסיק פסקי-הלכה. וודאי שהללו יסודות עיקריים בדרך לימודו. אך גאון אביתי בדרגתו של הרב, ודאי שבדברי תורתו יש עומקים, עומק מחשבת ההלכה שנתגדרו בה גדולי ראשי הישיבות נוסח ליטא".

הרשימה בכותרת „ספינה שחישבה להשבר" מבררת מחשבת ההלכה בדין רודף. המקור הוא הלכה ברמב"ם: „ספינה שחישבה להשבר מכובד המשא, ועמד אחד מהן והקל ממשאה והשליך בים, פטור, שהמשא הוא כמו רודף אחריהם להרגם. ומצווה רבה עשה שהקל והושיעם".

המחבר מציין: „הלכה זו מרשימה בסגנונה הציורי-הברגש, ברכה הלב המספם בה. רובי הלומדים מצאו כר נרחב לעיון בהלכה זו. מצד תבנה ההלכתי, הקשר עליה, עסקו ביישובה ובנו בניינים על יסודה". אף הוא מביא דבריהם של המשיגים ושל התומכים, ומתרכז כהידים העקרוני בדברי הרמב"ם: „הרחבת המושג רודף והחלתו. לא רק על אדם הרודף אחרי חברו להרגו, אלא גם על דבר העלול לגרום מותו של אדם, שדין רודף יש לו".

הוא מקביל ומפריך במושגי רודף, כשלכל מושג מקור משלו, בדקדוק בפרטים ובפרטי פרטים. ומסכם באבחנתו של ר' חיים מבריסק שמבדיל בין דין רודף לבין חיוב רודף. דין רודף, כשמשמעו, שיש „להציל את הנרדף על ידי פיקוח הסכנה מצד הרודף", כגון בשאר הסכבן חיי-הנוסעים בספינה: חיוב רודף, כשכוונה, כשהרודף הוא אדם המכוון להורגו, יש חיוב להציל את הנרדף בהמתתו של הרודף.

ברשימה זו הוכיח יכולת להסביר מושגים הלכתיים, שבהם עוסק מחשבתי-מוסרי, במבנה-ובצורה נאים ומרשימים.

קנה-המידה להערכה זו הוא עומק העיון בהורתם של האישים התורניים שבהם ובספריהם הוא דן. „ירידה לסוף דעת". כבירכתי התלמודי, מודגשת בעיקר המאמרים שבספר, אסופה בעלת בירורי עיונית משלו, המעידה שלאצלות הצירה הצורנית של הרב ש"י זוין, בספריו „אישים ושיטות", „סופרים וספרים", יש ממשיך ראוי ישבו.

משמעות השמות במגילת רות

מאת חיים חמיאל

א. משמעות סמלית

כל השמות שנזכרו במגילת רות, ושיש להם קשר יתר בתוכנה של המגילה [1], הם בעלי משמעות סמלית או רעיונית מיוחדת, הנוטה להתפרש מתוך הסתכלות. בכתבי שבמגילה ניתנים השמות על שום מעשים, תכונות וגורל חיים. כלומר: על שם מעשים או מפשט. ואילו היו אנשים עצמם ויכם היו ידועים בשם אחר שניתן להם בלידה [2].

אולם אין להסתייע בכך כדי לרדת את הסיפור בתואר אגדה.

ב. שני שמות

מדרש שמות זה הובא ע"י חז"ל בבבלי ובמדרשים לרות. המדרשים מבהירים בראש שלכל אחד היה שם אחר ויש שעם לבה שונה שמו במגילה. מדרש שמות זה בא גם לגבי כל אישיות של יהוש ועדות הוי אומרים לשמות. גם שם אלימלך שיש בו יסוד תיאופורי, נדרש אף הוא ע"פ מעשיו „שהיה אומר אלי תבוא מלכות" ואעפ"כ לא נכלל ברשימת היחס של שבט יהודה ואין הוא נמצא עוד במקרא. לפי המדרש היה אלימלך נודע בשם אחר „ויקים" [3] „ויקים זה אלימלך" [4], וכן נודעו „מחלון וכליון בשם „יואש ושרף". שם לשון המדרש: „הוי כתוב מחלון וכליון וכתיב [5] „ויואש ושרף" — רב ושמואל — חד אמר מחלון וכליון שמם, ולמה נקרא שמם יואש ושרף, שנתייאשו מן הגאולה, ושרף שנתחייבו שריפה למקום; וחד אמר: יואש ושרף שמם, ולמה נקרא שמם מחלון וכליון; מחלון שעשו עצמם חולין, כליון שנתחייבו כליה; „אשר בעלו למואב", שנשאו נשים מואביות; „והדברים עתיקים"; דברים אלו מפי עתיקי יומין... „יושבי לחם" — זו רות המואביה [6] שנדבקה בבית לחם...

וכן בזוהר חדש: „רבי פנחס ורבי פתחיה אמרו מחלון, שמחל לו הקב"ה לאחר זמן על שהיה מוחה בידי של אביו ובידי על המשפטים: כליון, על שנכלה מן העולם [7]. הזוהר מדייק: „ויהי השם מחלון", היה אשה בחלון, באת בהר. בחלון, שמחל לו הקב"ה להיות שמו נכרי".

ג. ערפה ורות

ואמר לשם רות מוסיף בזוהר [8]. „על שם התור שהוא כשר על הבני' בה, כך רות כשירה לבוא בקהל. בעלה... עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית. ובבקום אחר באותו מדרש אנו קוראים: „אמר לו שבעה כח שמה בתחילה? אמר ליה: גיורת שמה רות. ערפה — מחלון קרא לשמה רות. ערפה הרפה שמה הוזרה לערהונה ולשמה ולעבה ולאריהה וכו' ועוד מצאנו

בדרש „רות" על שם התור דמשביא ב"ש לא כבל באר קליך, שקלי משרי גם משאר קלילה.

במדרשי חז"ל נמצאו משמעויות נוספות בשמות: „שם השנית רות" — שראתה בדברי חמותה [9]. „מאי רות? א"ר יוחנן: שזכתה ויצא ממנה דוד שריווהו להקב"ה בשירות ותשבחות [10]. פרשנים אחרים ראו ברות את השם רעות (בשיפה הפועל): וכן דרשו את השם ערפה „שהיתה ראויה ליתקרו כעגלה ערופה" [11]) וכן כתוב „הרפה" [12] וכתיב ערפה. רב ושמואל חד אמר: הרפה שמה, ולמה נקרא שמה ערפה, שהפכה עורף לחמותה, וחד אמר ערפה שמה, ולמה נקרא שמה הרפה? שהכל דשים אותה כהריפות. ודרשו את שמה על פי מעשיה. שכן בניגוד לרות פנתה היא עורף לחמותה [13]. ... קיסבא איתר יבר ערפה על שמה ... דלא באתה ליתחזי לה חילקא עם ישראל ... שתהיה לה חלק עם ישראל, ... לפי שהתגיירה צדקת להתיהדות.

ד. בעז — אבצן

גם בעז איננו אלא שם סמלי המתפרש לפי מעשיו, לדעת חז"ל [14] אבצן השופט [15] הוא בועז. ובמדרש נקרא בשם שהיה „ולמה נקרא ... מן ה' עיניהן. ונראה שנקרא בועז משום שהיה בו עוז לשאת את רות לאחר שמואבי סירב להשחית את נחלתו. הוא סירב את ההלכה שנתחדשה „עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית" [16]. בזוה"ק דורש את השם בועז: „בועז בדייקא — שלאה צדיק גיבור נברא בבריה ... בועז הוא ... גבור ... וכל ... הגוף וכו'".

ה. עובד — אבי דוד

משמעותו של השם עובד בנה של רות, שלידתו מהווה את השיא במגילה — אינה מוסברת. נאמר: „ותקראנה לו השכנות שם לאמר: ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד הוא אבי ישי אבי דוד" [17], מהו המיוחד בשם זה שהשכנות מכריזות עליו?

בעל „עקדת יצחק" סבור שהסבר בית ה' קוראת אותו בשני שמות. כי כנגד אמרן לעיל לנעמי „ברוך ה' אשר לא השבית לך גואל" — קראו אותו בן-נעמי והוא אמרו: „לאמר: ילד בן לנעמי" וכנגד אמרן שם: „ויקרא שמו בישראל" קראו שמו עובד, שי"ל עובד את ה'".

גם בראב"ע הבאה בשמו „עובד ה'": „...יהיה הבן עובד השם, כי רובי הבנים דומים לאב ולאם. כי הם

התרפים". אכבר אין אנו מוצאים יסוד תיאופורי בשמות שבמגילת רות מלבד השם אלימלך הנזכר גם אצל עמים קדומים אחרים. אעפ"כ ראו גם פרשנים מאוחרים יסוד תיאופורי מקוצר [18], דוקא בשם זה.

אי תוך כדי עיון במשמעויות השמות שבמגילה, ראוי לשים לב לכך שליד השם עובד הרי ניתן גם כינוי „עובד הוא אבי ישי אבי דוד", ואם כן נראה לתאר, כי בעת קריאת השם לא שמו השכנות לב אלא לצליל השם שיש בו ... „אבי דוד" ... שר שפיצבה את לבן, אולם לאחר שעמדו לכתוב את השם בספר נהד בריר שלפי ספרו יצטרכו לכתוב „אובד". וכיון שרצו להימנע מלכתוב שם שכתיבתו היא בעלת תוכן שלילי, ההייפותי בעובד.

„ונקרא אבי דוד" על שם סופו כהוה וקנו. או שמלכתחילה נקרא כן. הואיל והשם דוד איננו שם פרטי אלא תואר של משיח. וקראו לו כן כדי לציין, לאחל ולבשר, שמבנו יצא המשיח (הדוד) לעתיד בבית לחם וביהודה [19].

ו. מרא — מרה

מבבבר ששינוי איש בשם כדי להימנע מלרשום שם שכתיבתו הוא בעל תוכן שלילי איננו דבר חדש במגילת רות. הנה כמבצבה של נעמי שוב אינו הולם את משמעותו של שמה (נועם) אנו שומעים אותה מכריזה: [20] „אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא, כי המר שדי לי מאד". לפי הצליל הנשמע לאוזן ברור לנו שההסבר „המר שדי לי מאד" אכן תואם את משמעותו של השם מרה, אבל כתבנו בעיניים בכתוב אנו רואים שכתוב מרא באי ולא בה' ואין כאן עניין של כתיב יתר. קוראים מרא באי יען הוא הכתיב.

ז. יעבץ

דרך זו של הכבנצות בכתיבת שם בעל משמעות שלילית אנו מוצאים גם בדבה"א ד, ט בשם „יעבץ". ההסבר לשם הוא „ילדתי בעצב". הסבר זה אינו תואם כלל את השם, אין השם „יעבץ" מבטא כלל את העצב, ולפי ההסבר היה צריך לקרוא לו „יעצב", אלא מחמת תוכנו השלילי לו הוחלף סדר אותיותיו, אעפ"י שכאן אין צליל של השם מתפרש לשתי פנים כמו „עובד" ו„מרא".

ח. מדרש השמות

הרי מדרש השמות כפי שבא לידי ביטוי במאמר זה.

אלימלך (יוקים) שהיה אומר אלי תבוא מלכות.

נעמי (יושבי לחם) שמעשיה נעימים.

מחלון וכליון (יואש ושרף) שנתייאשו מן הגאולה; שנתחייבו שריפה למקום; שעשו עצמם חולין; שנתחייבת כליה:

מחלון, שנימח מן העולם. לשון מחילה, שמחל לו הקב"ה לאחר זמן.

כליון, שכלה מן העולם.

רות (גילית; ישבי לחם). שנדבקה בבית לחם; על שם התור שהוא

(סוף בעמוד 6)

התשבי כי יבוא

מאת מאיר בוסאק

וספרו על הרב בעל „ישמח משה".
ספר קדש לא הניח מיד
כל עוד לא שקע בתהום סודותיו.
ועל יד מטתו תמיד מקלו.
מקלו ונעליו —
כי ידע ואולי ליום-זה-עוד
יבוא המבשר שיתרץ קשיות ואיבעיות.
רצו חסידים לו בית הקבר
אך סרב הצדיק
— הפה?
הן יעקב. ומחר הוא יבוא...
יום אחד וזהר הפנים
שמשו כברך
— קרב. הוא הגיע. הוא נמצא בנכר.
נרעש הרב והנה עגלה
ובנו. שאחר שלש שנים שב לפגוש
מישיבה הרחוקה חזר.
כפוף-ראש ומחויר הפנים
מול בן דומם עמד אב
ועצבות בעיניו.
שאלותיו פצע חסידים:
הגואל כי יבוא.
מה יהיה ועכשו:
עת פצע הבעית אבל האדם.
וישקיפו עיניו מול היקום.
והנה מלפני שאלות וסתירות
ופחדים צצים בקרבו —
התשבי כי יבוא — — —
חלפו השנים.
בביתו שכב בן השמונים.
מאות ספרים סביבו
ולידו מקלו. מעילו ונעליו.
עד בוש הימים.
לחדרו כי נכנס השמש.
והרב — עיניו עצומות.
עליו חומש פתוח חומש.
המלים „בראשית ברא"
מול זהב הדממה משחירות.
וכשני התלונות כיקוד
שני נרות בחלל.

ר' חיים יעקב קרמר

מאת ג. קרסל

א.

ספרו של הרב יעקב קרמר (קרעמער): „ספר דורש לציון" („גבעת הגבעות" בו) מדובר בן עיר ישוב ארץ-ישראל, בו ד' פרקים: א) שאלו שלום ירושלים; ב) ובהר ציון תהיה פליטה; ג) סלולים לרב ציון; ד) אלכה לי אל הגדולים, מלבד הפרק הראשון, בעין הקדמה, הנקרא: מזכרת משה, לזכר נשמת הצדיק, מצוה לעמוד ר' חובב ארץ הקדושה, רבי משה מונטפיורי זצ"ל) יצא בשתי מהדורות, הראשונה בוארשא תרכ"ו והשניה, אף היא בווארשה תרכ"ז (להלן הוא לפי המהדורה השניה). זהו ספר המוכיח בהסברת הלאומיות וישוב ארץ ישראל וניצב בפתח הדור השני לספרות דתית-לאומית, לאחר הדור הראשון של ה' רבנים אלקלעי, קלישר ורי"ש, ד' הוא ללא כל ספק מהבולטים בסוג זה של אותו דור. לפנינו מעין ספר מקביל ל„ילקוט ארץ-ישראל" של יהודה אידל צוליינג, גיסו (נשותיהם היו אחיות), כשל חילקו ביניהם את „השטחים": צוליינג הטיל על עצמו את לקט המקורות וסידורם לפי עניינם בצירוף הערות וכו' ואילו קרמר הטיל על עצמו חיבורו של ספר אידיאולוגי. כלומר ספר מקורי שלו, המבוסס כמובן על כל רחבי ספרותנו במשך הדורות, לרבות עיון בהווה באירועים ההווה בעמים ובישראל. העובדה, שהספר זכה לשתי מהדורות תוך זמן קצר ביותר מדברת בעדה, שכן יש קסם רב בספר וביחוד לקוראים של אותו דור.

את הספר חיבר קרמר עוד בתרמ"ה, היינו בימי-בראשית של תנועת חיבת ציון, בהם היה צורך לשוות פנים חדשות לסוג ספרותי זה, לאור המציאות החדשה: יסודן של המושבות הראשונות בארץ וחדירת הרעיון לחוגים בעם, שהיו עויינים לו לפני כן. וכמובן שבראש הספר מצויה הסכמתו של בר-הסמכא הגדול בעולם הרבנות וכן בתנועת חיבת ציון רבי שמואל מוהיליבר — הראוי שנביא את הדברים כלהלן:

כבוד ידידי הרב החריף, חכם ושלם, משכיל ביראת אלהים מוה"ה

חיים יעקב קרעמער נ"י

את דבריו היקרים בקונטרסו הנכבד עיר ישוב ארץ הקודש קראתי בשום לב. רוב הדברים הם יקרים ונעלים, קרובים אל האמת וראוי להדפיסם ולהפיצם בישראל ולחלקם ביעקב, כי קרוב הדבר, אשר ע"י דבריו היקרים יתעוררו רבים מאחינו בני ישראל לתמוך את רעיון הישוב בפועל כפיים. לבי הומה בקרבי, מדי זכרי, כי לו התעוררו כל אחינו בני ישראל לתמוך בידי הישוב בארץ הקודש, אף בתמיכה לשהי מכל אחד, הלא כבר היה ביכלתנו לפעול בעזה"ת גדולות ונצורות, באין ערוך כלל. אבל לדאבון לבבו רובא דמינכרא מאחינו בני ישראל עוד עומדים מרחוק להדבר הגדול הזה. על כן איפוא מצוה גדולה היא להדפיס ספרים כאלה, אשר ביכלתם לעורר את לב העם מהרדמתו הנדר הרגשותו.

הנני ידידו הדורש שלומו שמואל בהרב מהר"ל מאהליווער חופ"ק ביאליסטאק.

ג' דסליחות תרמ"ח

ויפה אמר רש"י, שכן כמה דברים שנאמרו על-ידי קרמר לא יכלו להיאמר בדור הקודם. וגדולה מזו אף כה שנאמר במהדורה הראשונה לא היה מעודכן עוד. לשמחת המחבר ולשמחתם של חובבי ציון, בבואו להתקין מהדורה שניה. בהוציאו את המהדורה הראשונה נעלו שערי הארץ, עובדה לא משמחה ביותר למי שמבקש לעודד על חיבת ציון והעליה לארץ. „נדיבי עם" עדיין עמדו ברחוק והפעולה ברוסיה היתה כנודד אך בהתהוות. לא כן פני הדברים עתה, עם צאת המהדורה השניה: הרעיון מסעם „הרוממות" היה בשם „הנדיב הידוע", שפתח תחילה בפעילות בקנה מידה קטן, נכנס יותר ויותר לפעילות רבת-מימדים במושבות שזה אך הוקמו והציל כמעט מהמוטה (בעניין זה ראוי לרשום את הדברים הנאמרים בעמ' פ"ד, שרבי שמואל מהוליבר הוא שגרם את „הנדיב הידוע" להירתם לענין הארצישראלי. יש בכך משום הסיבות יתירה לפולמוס הנצחי בעניין זה). מכאן, מה שהיה לו תחילה בבחינה משאלת הלב נעשה עתה דבר של ממש. וכן, שבעניינה של מהדורה שניה זו הוא עתה אקטואלי ביותר והצידוד לתנועה הלאומית בכלל ולעליה בפרט הוא עתה בעיתו.

ב.

אתה מעיין בפרק הראשון, הוא ההקדמה, המוקדש למונטפיורי, ולפניך, לכאורה, אחד מפרקי-ההלל הרבים, שהיו מתפרסמים במשך עשרות שנים בעברית בשבחו של מונטפיורי, אולם עיון קל מלמדך שלא הוא. המהלל למונטפיורי בית הספר הוא למעשה עיון אידיאולוגי בסוגיה המטרידה מאז ומעולם את העם היהודי, המזוהה עם ארץ ישראל, בנייתה והעליה אליה: הלוא היא הגאולה. מי לנו מסריוס גבוה ונשוא-פנים באנגליה לא-יהודית כמונטפיורי ואף על פי כן (והוא אף על פי כך המפורסם, אף הוא כא ועד היום הזה) מעטים יכולים להתחרות אתו באהבת ציון וירושלים בלבב פנימה ובמעשים למען ארץ ישראל במשך עשרות בשנים. מזו בא ללמדנו פרק נכבד בהתכוננות הלאומית של הנאמנים הרבים השוהים לארצם בגלות. בתמונות היה כנודע גם אכיד (ומה שהגליס בפשיר-טהו היה כמובן להטאלת במליצה) וזה בא ללמדנו על הצבה לחיבת ציון. אותה צריכים היו לנקוט עשירי ישראל. ומכיון שמשה מונטפיורי הוא לבבי אבי רעיון ישוב ארץ ישראל, כלומר המבשר לרעיון בא כאיש ברעיונו מכל הבחינות, הרי שהוא הלך בעקבותיו ומונה שמונה עקרונות לרעיון זה, שלכמובן הם של המחבר עצמו ומנוסחים על ידו. עקרונות אלה הם למעשה המסד של כל הספר בבחינה ואידך זיל גמור וכן כזו אידיאולוגי לתנועה-לאומית היה שעד היום לא פגה אקטואליותם כבעבר לחוגים הדתיים.

בעצם צורך היה להביא שמנה עקרונות אלה כמשוסם וכנתינתם ע"י קרמר עצמו. ברם מחמת קוצר היריעה נביאם בקיצורים: א) יישוב ארץ ישראל הוא המסד לקיום הדתי והגשמי של העם ויש לתמוך ברשיון הממשלה ועל פי „חוקי תורתנו הקדושה"; ב) יהפוך יהודיו ההיים מפרנסות-אויר „לחיות חיי עבודה ושלות הרוח, בהיותם עובדי אדמה, כורמים ויוגבים"; ג) משב רוח נגד-קונפורמיסטי הוא סעיף זה, שבניגוד למשאת לבם של חובבי ציון, שהתמקדה אך ורק, בעיקר, בחקלאות, הוא מציע גם תעשיה, מלאכה ומסחר ואין צורך לזכור שגם העוסקים בדברים אלה חייבים להישאר „אשנים להשבת תקבצה (ההכנסה בבקור); ד) ארץ ישראל תשמש מקום מקלט לאחינו הנרדפים בארצות רוסיה, מרוקו ותימן. אין צורך להפליג בהשנות למה הקביעה שהכוונה כבוון לרוסיה; ה) רעיון זה יעודד אחנו ישראל וזיקה הדוקה ללשון עבר וילכד את כל עם ישראל סביב רעיון מרכזי אחד; ו) רעיון זה צורך לקסום לאלה, שבעו בעבר בהתברשת „יהיאל שיכל עיום בקש כל יש' לבצר את המלה „התבוללה" להשתמש במקומה ב„התערבות" בעמים ועתה למדו לדעת שכל זה אך מקסם-שוא הוא וזהו תוהים על דתם היהודית ועל כן יש להשיב להם בקנה רעיון ישוב ארץ ישראל; ז) רעיון זה עתיד לבסוק את הנוער היהודי מהסהר-בהם בנוער המהפכה הכללית, „כי יהיה להם לענין טוב לענות בו בתוך בני עם ואמונתם"; ח) אחרון אחרון: זה צרה היא לעמנו והוא נבוך ומוצא עצות ותקוה. אין לך איפוא תקוה גדולה מזו השיבה לארץ-ישראל.

מכאן, שספרנו זה מכוון לכל החוגים בעם, החל בחרדים אדוקים עד לאלה שהלכו לרעות בשדות זרים, אם ממונה המתבוללים ואם מבאה התבוללות האדומה. תוח-שני שרעיון ישוב ארץ ישראל על בסיס לאומיות ישראל הוא צבה רב באהו של מקורות יניקתנו במשך הזמן — ובעצים קרמר יכלו לטייל בו על פני ספרות ישראל בכל תורה ולמזג ישן בחדש חדש בישן.

התהיה העיקרית בספר, ונראה לו שנעצרה, לא רק לשבר את אזני החרדים המתנגדים ליישוב ארץ-ישראל. היא קומה רבי מאיר בעל הנס היא למציצה חלוצה רעיון ישוב את ישראל. היא גילמה במשך הזה את מיסב המאוויים של עמו בפזורות ובגולות לארץ ישראל. הם שתיים פרוטה לקופה זו ביכא גרל את דיקתו הנפשית לארץ. ובזוה מזו, צעירים לא הלכו במשך דורות לארץ-ישראל, אלא זקנים ושל כל הצוהר בתמיכתם. מכאן, שרעיון ישוב ארץ-ישראל איננו אלא ייצוב של קשר זה לעידן החדש. ותן למבצבן לא פעם קרמר הלמן מופלג, המיישב הבוזות חילוקיות אגב הילוכא וביחוד, שישבו זה הטייב לאשש את רעיונו הפיקי המרכזי (ראה למשל „בציונו" של ישעיהו הנביא לעומת ירמיה ב„יונה" עמ' 6 ואילך ועוד).

קרמר, כפי שנראה להלן, היה בלטריסט בעברית וביידיש. השנם בספרו זה מבצבן הבלטריסטן, בבואו להאר דגם לעליה

(סוף בעמוד 6)

הסבא משפולה מציל יהודים מידי פריץ

סיפור-חסידי לשבועות מסופר על-ידי

הרב יעקב-שמואל הלוי איש-הורוויץ

הצדיק ר' אריה-ליב, מתלמידי הבעש"ט, שהיה מכונה בשם-החיבה „הסבא משפולה", היה בנו של יהודי כפרי פשוט. כבר בנערותו נודע כעילוי בתורה, ובעודו צעיר-מאוד הוסמך להוראה וגם כבר"ב. כשנתייתם בצעירותו מאביו, יצא למרחקים לחפש פרנסה לעצמו, כדי להתפרנס מיגיע כפיו. תחילה עסק בעיסוקים רוחניים: כמלמד-תינוקות, וזמן-מה גם כדיין. אך לאחר שנפלה מריבה בינו לבין רבנים אחרים בעניין התרת עגונה (דעתו היתה להתיר, ודעת אחרים — להחמיר. והוא רתחן היה, ועומד תמיד לימין עשוקים ועלובים), עזב את הדיינות, ויצא שוב לנדודים („לערוך גלות" — בלשון הזמן ההוא). הסתיר את למדנותו, והתנהג כאחד מבני ההמון. עסק במלאכות פשוטות — כמכחיד חלפים לשוחטים (מלאכה שהתאמן בה בלימוד הלכות שחיטה), כבליה, ועוד. כמה שנים היה שמש-הקהל בזלאטופול (עיירה בפלך קיוב, אוקראינה), ואחר-כך עבר לעיירה הסמוכה שפולה. היה מתרועע עם פשוטי-עם, וגם עם ילדים בבית-המדרש. איש לא ידע, שהשמש הקשיש הוא גדול בתורה, צדיק ואיש-פלא.

משנתגלו סגולותיו, הלכו ונתרבו הפונים אליו לבקש עצה בצר להם. היה גם מרפא חולים בתרופות עממיות ובעיקר בתפילות. בעם נפוצו הרבה סיפורים על מופתיו של „הסבא משפולה", כאוהב ישראל וכמסייע ליהודים בעת צרה.

את המעשה ב„סבא משפולה", שהחזיר למוטב, בחג השבועות, פריץ עריץ, שהתעלל בחוכרים היהודים — שמע ורשם הרב החסיד ר' יעקב-שמואל הלוי איש-הורוויץ ז"ל (מצאצאי השל"ה), שחי בשנותיו האחרונות בירושלים, ונפטר בה בתרצ"א) מפי חסידי שפולה. הסיפור נמסר לדפוס, בלשונו ובניסוחו, ע"י בנו של הרב החסיד, הסופר א. ז. בן-ישי.

סמוך לשפולה, עיירה בפלך קיוב, היה „פריץ" רוזן, שכל הכפרים שבסביבה היו שייכים לו. אדם רע וקפדן היה, ונוהג בעריצות בעבדיו האיכרים ובחוכרים היהודים של בתי-המזיגה שבכפרים. ברצונו יחכיר ליהודים את בתי-המזיגה, וברצונו ימנע מלהחכירם ויכרת לחם מפיהם: ברצונו יאות לקבל את דמי החכירה לשיעורין, וברצונו ישים את חוכריו בצינוק, עד שיתעוררו ישראל בני רחמנים בערים הסמוכות ויביאו ל„פריץ" כסף צלומים לפדיון כעד אחיהם הכלואים. וכך היה אותו רשע נוהג בעריצות ובאכזריות כל הימים, ואין מי שימחה בידו ויאמר לו מה תעשה.

בימות החורף היה אותו „פריץ" יושב בארמונו בעיר-המלוכה, חי חיי הוללות ומבזבז הונו על כל התענוגות שבעולם, ופקידיו עושי-רצונו שולטים באחוזותיו ומוצצים דם עניים למען אדונם. אך כל זמן שהאדון נמצא במרחק מאחוזותיו, היו נאנקים הוכבים בפה שלכונים, והמשועבדים היו נבבבים ונוהגים, באין ברירה, והיתה הרווחה במקצת. בימות האביב והקיץ, כשבבית כרכים קשה, היה בעל-האחוזות בא מעיר-המלוכה לבלות את שבתו באחוזותיו, שנמצאו אוויר צח וריח השדה.

כשנשמע צלצול הפעמונים של מרכבת הפריץ, הרתומה לארבעה סוסים, התחילה שוב פרשת הפורענות. ופקידי הפריץ שכחו את הפלכונים והחילו בציקים לצביהם, יעב הפונדקאים היהודים הגדילו.

בארמונו, באחוזה הסמוכה לשפולה, היה הפריץ שוהה בראשית האביב עד זמן גזירת העצים ביערות ומכירותם. עם שובו לעיר-המלוכה, היתה שוב קצת רווחה לאיכרים וליהודים החוכרים. כך הלכו ונשנו הדברים שנה-שנה.

בזמן שהותו של הפריץ באחוזתו הסמוכה לשפולה, היו באים להתארח אצלו מיודעים ורוזנים ובעלי-אחוזות ממחוזות אחרים, וגם מעיר-המלוכה. למענם היה עורך כרות ומשתאות. כיד הפריצים. ובמעמע אותם בכל מיני שעשועים וליצנות. כטוב לבם במשקאות חריפים ובמעשי הוללות, היה פוקד להביא לפניו את „יהודיו" החוכרים, לבושי טליתות ותפלין ובידיהם הסבינ-יחידיהם ומצווה עליהם לשיר „מה יפית" ולרקוד ריקודים הנהוגים בשמחות-מצווה של יהודים, והכל כמובן כדי לצחוק ללעג ולקלס את היהודים ואת דתם ומנהגיהם, לצחוקם הפרוע של כל המסובים הערלים, ההולמי יין ומתגוללים בקיאם.

זמן התגלותו של „הסבא משפולה" כצדיק ובעל-מופת

בכל הסביבה נתפרסם שמו של הצדיק ר' אריה-ליב משפולה, מתלמידי הבעל-שם-טוב, אשר שימש שנים רבות כשמש הקהילה בזלאטופול (פלך קיוב) ולאחר שנתגלה כצדיק נסתר ובעל-מופת, כינוהו בשם החיבה „הסבא משפולה". בגלל גילו. מיום ליום הלכו ונתרבו חסידיו-מקורביו. כל איש מציק וכל מי שנפשו צמאה לדבר אלוקים חיים, היה בא לשפולה להתחמם לאורו של הצדיק. בין הבאים היו גם החוכרים הכפריים היהודים באחוזותיו של אותו „פריץ" הולל ורשע, וב„פתקאות" („קוויטלך" בלשון החסידים) שהיו מביאים לרבי, היו כותבים כולם „שיהפוך השם יתברך את לב הפריץ לטובה". הצדיק היה קורא את הפתקאות, שהיו דומות זו לזו בשאלותיהן, והיה מצטער בצערם של ישראל ונותן את ברכתו לבעלי הבקשות. עברו ימים, ולא חל שום שינוי לטובה, ולא עוד אלא שהמצב הלך ונעשה רע יותר ויותר. הפריץ הכביד את עולו, וההתעללות בישראל ובקדשיו גברה אף היא, ומפריע אין.

והנה בא שוב אביב, ונתחדשו כמעשי בראשית. האילנות לבלבו. פרחים נתנו ריחם. והצפרים שחזרו מנדודי-החורף שלהן בארצות החמות אמרו שירה. אך דווקא בימי האביב, כשכל העולם עמד בהדרו, והכל היה צוהל ורונן, הגיעה הידיעה שהפריץ עומד לשוב מעיר-המלוכה אל אחוזתו, וכמו קדרו פתאום השמים והאוויר נתמלא סדרות זעבצות. ולא היה אוויר לנשימה. כל הרשעים הקטנים, מוכבי הפריץ ומשרתיו, שידיהם היו מנואלות ביחוד כל ימות השנה. החילו להציק שוב ליהודים החוכרים ולגזול את כוחותם, כדי למצוא חן בעיני אדונם, שהיה שונא-ישראל מובהק.

גזירות חדשות על החוכרים היהודים

הפעם הגדיל הפריץ הרשע את מעשי ההתעללות ביהודים אשר בגבול אחוזותיו, ופקד עליהם לקבוע איקונין-של-יראתם בכל בית חוכר יהודי וכן לפתוח את בתי המזיגה בשבתות, ומאחר שנודע לו כי אחד החוכרים משיא את בתו היפה בשבת-של-שבועות, ציווה להביא אליו את הכלה בליל-החופה. בגזירות חדשות אלו לא יכלו עוד לעמוד החוכרים, הם נועדו יחדיו ונסעו אל „הסבא משפולה", כדי להתנות לפניו את צרתם ולבקש את עזרתו ועצתו, כי באו מים עד נפש.

החוכרים פונים לעזרת ה„סבא"

כששמע הסבא משפולה את דברי החוכרים, קפץ ממקומו כנשוך-נחש, דפק בשולחן וצעק:

— באמת כבר באו מים עד נפש. חכיתי לאותו רשע, שמא יתקן את דרכו. אך כמה הוא השיעור לחכות? עכשיו הגיעה השעה. אין פנאי לחכות עוד. נחוץ יהיה להשמיע באזניו את עשרת הדיברות...

דבריו של ה„סבא" לא היו מובנים כלל לחוכרים היהודים, ומיד הוסיף ר' אריה-ליב:

— טוב, זאת עשו. הרי חג-השבועות הולך וקרב, ואתם אל תסעו הפעם לעירה, כמנהגכם בכל חג. אלא התאספו כולכם בביתו של החוכר העומד להשיא את בתו. ערכו לכם „מניין". אני אביא אתי חזן ובעל-קורא, ואתם הטהרו בא לפני החג, הכל כמלפני מתן תורה. וגם זאת עשו: עליכם ללכת אל ה„פריץ" שלכם, ולומר לו כי בחג השבועות הזה לא תסעו הפעם לעירה, אלא תערכו „מניין" בכפר. על-כן אתם מבקשים אותו, שיתיר לכם לקרוא בתורה, הוא וכל אורחיו עמו, לשמוע אל הרינה ואל התפילה מפי החזן הנעים-זמירות שיבוא משפולה לכפר. ועכשיו סעו לכם לשלום הביתה, ואל דאגה — — —

החוכרים עשו כעצת הרבי, ובאו ואמרו לפריץ ככל אשר נצטוו. הפריץ קפץ על הענין כעל „מציאה". הרי זה יהיה מחזה-שעשועים, אמר בלבו. הרבה שמע עליו מרושע זה על דרכי תפילת-הציבור של יהודים, על העוויותיהם ונענועיהם המשונים בשעת התפילה. אך עד היום לא נזדמן לו לראותם בצוותא אלא תפילות-יחידים בלבד, חוכר יהודי בכפר זה או אחר, עטוף בטלית ומעוטר בתפילין, מתפלל בניגון וירקוד „מה יפית". וכאן יראו הוא ואורחיו קבוצת יהודים בכל גיחוכה. הפריץ מיהר להודיע לכל מקורביו וידידיו שבסביבה, לבוא אליו ביום פלוני אך לא גילה להם את סיבת ההזמנה, ליתר הפתעה.

ביום המוזמן, הוא חג-השבועות היהודי, חג מתן תורה, עשה הפריץ משתה גדול למוזמנים, ולאחר שחזרו על כל השעשועים שהיו רגילים בהם, אמר להם הפריץ המארח:

— הזוב יש לי בשבילכם עוד מחזה-שעשועים שכמותו לא ראיתם בימיכם...

וסח להם כל המעשה, וכולם שמחו על כך.

יום קודם לכן, ערב חג השבועות, אמר הסבא ר' אריה-ליב אל החוכרים:

— קהל צופים ג ד ו ל יהיה לנו מחר, והבית יהיה צ ר מהכילו. מוטב שנערוך את תפילתנו על ה ג ב ע ה הסמוכה לחורשה. את החופה אשר הבאתי אתי משפולה תעמידו שם, ומתחת לחופה יקראו את התורה.

באותו בוקר של חג השבועות נתמלא הכפר כולו עגלות-צב ומרכבות וכרכרות. הפריצים מכל הסביבה, לאחר משתה-הבוקר בארמון מזמינם, באו לחזות במחזה-השעשועים אשר הכין להם הפריץ הרשע. ובהגיע זמן התפילה שנתאחר הפעם, נתקבצו מסביב לגבעת המתפללים כל הפריצים ומשפחותיהם, כמאתיים איש ואשה.

תפילת חג-השבועות על הגבעה שבכפר

הסבא משפולה עצמו עבר לפני התיבה. משראו הפריצים את הזקן נמוך-הקומה המתעטף בטלית, המכסה את כל ראשו וציציותיה נגררות ארצה, כשהוא עומד ומתנועע כדרך החסידים, ו„כל עצמותיו תאמרנה" — פרצו כולם בצחוק גדול, והחורשה רעדה לצחוקם. אך הנה הגיע הסבא לקריאת-שמע, וכשהוציא מפיו את הפסוק „שמע ישראל" והאריך ב„אחד", דומה היה כאילו שאגת-אריה נשמעה ביער, וכל העומדים מסביב נזדעזעו פתאום. החילה ניסו אחדים מן הפריצים להסתיר את פחדם ולהעמיד פנים של גיבורים, אך הנה הגיע הש"ץ לתפילת שמונה-עשרה בקול רם, וקולו הרעים הד' שמים-לבבות הולך ומתפשט בכל הסביבה, ואינו מהיקות שלא-מלמא-הדין התפשטה בכל הסביבה. ודומה היה, שגם עצי היער והצפרים שבין ענפיהם ופלגי-המים המשכשך שבסמוך נצטרפו לאותה תפילה. וכל השומעים-מן-הצד ניטלה לשונם ונשארו עומדים נדהמים ופעורי-פה. איש לא צחק עוד.

קריאת התורה: פרשת יתרו ועשרת הדברות

ולאחר תפילת שמונה-עשרה — „אקדמות" בניגון המסורתי, ואחר-כך — קריאה בתורה. ה„סבא" גולל את ספר-התורה ופתח את פרשת יתרו, ואת הקריאה מסר לאחד האורחים שבאו עמו, ושמו „ר' משה". ואותו אורח, שהיה הדור-פנים ביותר, זקנו מגודל ופניו קורנים, התחיל לקרא בקול ערב את „עשרת הדברות". לאט-לאט ובהפסקות, וכעין חרדה תקפה פתאום את כל הנאספים, אם כי לא-היהודים שבהם לא הבינו את פירוש המלים, שנאמרו בלשון-הקודש. יום-סיון בהיר היה היום, השמש להטה והשמים היו ללא עב קל. דממת-קודש שררה מסביב. עצי החורשה הסמוכה לא נעו, צפור לא צייצה, עוף לא פרח, הנחל הסמוך לא פכפך, הכל מסביב היה שותק ומחריש, כאילו כולם הקשיבו לקריאת התורה מפי הבעל-קורא שמתחת לחופה.

אך הנה פתאום נראה כעין ענן כבד פורש על החורשה הסמוכה, הבריקו ברקים ונשמעו קולות רעמים.

אחד היהודים החוכרים, שידע את לשון הגויים, עמד כל הזמן ליד הפריץ בעל-האחוזה, והיה מבאר לו, בלשונו, את תפילות החג וה„אקדמות" וכן את הקריאה בתורה.

הנה — לחש המסביר — יקרא בעל-הקורא את „עשרת הדברות", אשר צוה ה' לבני ישראל בהר סיני.

הקורא בתורה מתחיל:

אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ וגו'.

המסביר מבאר, והפריץ פניו מתכרכמים וכעין חלחלה במתניו. נזכר הוא בפקודתו ליהודים לתלות איקונין-של-יראתם בבתי-המזיגה. ולבו התחיל נוקפו על המעשה הזה.

הלאה:

— זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלוקיך וגו'.

והנה נזכר הפריץ, שנתן פקודה לפתוח את בתי-המזיגה בכפרים גם בשבתות.

ומשהו התחיל לחנוק את גרונו. והנה:

— לא תנאף.

ואחר-כך:

— לא תחמוד אשת רעך וגו'.

המסביר מתרגם פירושן של דברות אלו, והפריץ נזכר. כי צוה להביא אליו את בת החוכר בליל חופתה.

וכך הזכירה כל דיברה ודיברה לפריץ איזה חטא שעשה או זמם לעשות, בגלוי או בסתר. והדיברות בלשון-הקודש שיצאו מפי בעל-הקורא, שהיה עטוף כולו בטלית עד למעלה מראשו, הרעישה אז אזני השומעים, אם כי נאמרו בלשון לא-מובנת להם. וכשהגיע בעל-הקורא לדיברה האחרונה מעשרת-הדיברות — נפלו כולם על פניהם כמתעלפים.

בבושת-פנים והפרי-ראש קמו הפריץ ואורחיו מעל הקרקע, עלה איש-איש אל מרכבתו והסתלקו מן המקום.

ולאחר תפילת מוסף, סעד הסבא משפולה וזכותו-יגן-עלינו, עם כל ה„מניין" בביתו של החוכר את סעודת-החלב של חג השבועות. נ פ ק ד רק מקומו של בעל-הקורא בתורה. ובאמצע הסעודה אמר הסבא:

— את „עשרת הדיברות" האלה יזכרו כבר כל ימי חייהם, הערלים הללו, ולא יעיזו עוד להתעלל ביהודים. אמנם נאלצתי להטריח לכאן את משה בן עמרם בכבודו ובעצמו. והוא שקרא בתורה. אבל כדאי היה הדבר... ושמא חושבים אתם, שהפריץ שלכם הוא קטלא-קניא? יש בו ניצוץ מנשמתו של בלק בן צפור מלך מואב, אשר שלח את בלעם לקלל את ישראל, והאלוקים הפך את לבו לטובה ושם בפיו ברכות תחת קללות...

ה„פריץ" חזר למוטב וליהודים היתה הרווחה

במוצאי חג-השבועות שלח הפריץ להביא אליו את החוכר היהודי ואת הש"ץ הזקן שעבר לפני התיבה, הוא ה„סבא משפולה". התייחד אתם בחדר סגור כמה שעות. לכשחזרו שב הסבא אל ביתו בכפר.

למותר להוסיף, שמאז לא הציק עוד הפריץ לחוכריו היהודים בכל אחוזותיו. ולא עוד, אלא שצווה לבנות על חשבונו בית-כנסת ליהודים שבכל הכפרים הסמוכים — על אותה הגבעה שהתפלל ה„סבא" בחג השבועות. ויש סברה, שאותו פריץ נדד למדינות הים ונתגייר שם. ועוד באותה שנה מת ונקבר בבית-קברות של יהודים, ועל מצבתו חקוקות המלים „גר צדק".

*

את סיפור המעשה הזה היו חסידי שפולה מספרים כל שנה, בשעת סעודת-החלב בחג השבועות. מפיהם שמעתי את הסיפור. כן יזכנו השם יתברך לשמוע שופרו של משיח-צדקנו, במהרה בימינו, אמן.

هكذا من الأصل

בספר חינוך

מיגוון קורסים להשתלמות מורים מטעם ביה"ס לחנוך ב„בר־אילן"

המדור להשתלמויות מורים הסמוך לביה"ס לחינוך בבר־אילן עורך שני סוגי קורסים: קורסים למורים לא־מוסמכים עלימנת להכשיר אותם להור־את בבה"ס בחטיבות הביניים והחטיבה העליונה.

קורסים אלו נערכים למורים ב־מקצועות תורה שבע"פ, צרפתית, אנגלית וטבע. בנוסף לכך גם קור־סים כלליים שהם חובה על המורים בכל המקצועות.

סוגי שני השתלמויות הם קורסים למורים מוסמכים לשם הרחבה הידע אותקים בכל המקצועות המיוחדים של המורים וגם להביא לידיעתם המקצועי והכללי כלומר הרחבת ה־מחקרים חדשים, שיטות הוראה חד־שות וחידושים במקצועות בכלל. בין היתר משלבים כאן את תכניות הלי־מודים החדשה שמשרד החינוך עו־מד להכניסם להוראה.

המוטיב היהודי בספרות

בכיוון זה יש לנו השנה מספר קורסים — אומר חיים ריא מרכז המדור להשתלמות „במקצועות הי־הדות, הוראה שפות ספרות ומדעי־הטבע בכיוון היהודי ניתן לציין נושאים חדשים במסגרת הקורס. למורי ספ־רות כאשר הנושא הוא: „המוטיב היהודי בספרות העברית החדשה".

למורים לגיאוגרפיה אנו עורכים השתלמות מיוחדה בנושא אקולוגיה לגיאוגרפים ובו ידונו המורים ב־נושאים כגון: זיהומי מים, אויר, בעיות העיר הגדולה ומשבר האנר־גיה והשפעתו על איכות הסביבה.

הקורס הזה יהיה מלווה סיורים מודרכים למפעלי השופכין באזור גוש דן, במעבדות־הים בסביבת ובמכון לכדר הכנרת".

נושא חדש שיוכנס השנה למסגרת ההשתלמות הוא עידכון בביליוגרפיה ומחקרים חדשים במדעי־היהדות ל־מדעי־התנ"ך ומיועד לספרנים ב־בתי"ס העל־יסודיים.

במסגרת מדעי־הטבע קיים נושא משולב מתוך מקורות המקרא ו־תורה שבע"פ וגם קורסים למורים להוראת הביולוגיה מכתות ס' עד י"ב.

„ניתן לציין מוסיף חיים ריא „ש־המדור להשתלמות רשם גידול ב־היקף המפעלים הכוללים קורסים ת־לה־שנתיים, שנתיים, השתלמויות עתתיות ומו־ציין כמו כן ניתן ל־ציין את הכפלת מספר המשתתפים בין השנים תשל"ב—תשל"ג אשר בו השתתפו קרוב ל־3,500 מורים. את השתתפותם הנגוברת של המורים הן מהחינוך הממשלתי הן מהחינוך הממלכתי־דתי באוניברסיטת בר־אילן זה בעסים של תוכן הקורסים השונים אשר מבוססים על תכניות הלימודים על צרכי ההוראה ועל שימושם המידי של ידיעות אלו ב־מסגרת ההוראה. תיכנונם של הקור־סים נעשה בהתייעצות עם ראשי ה־מחלקות המקצועיות עם מרצים המ־שורים בחידושים המחקריים ובעד־רתם של מורים מנוסים הערים לצר־כי ההוראה.

הנהיות וצפיות

„לצערנו" מסכם חיים ריא „הנחי־יות תגמנות לגבי ציפיות משרד ה־חינוך אינן באות אל האוניברסיטה מפי הכבנים על־כך ויוזמה זו כ־סורה לידי העוסקים בהשתלמות ה־מורים באוניברסיטאות. שיתוף הפ־עולה הקרוב יותר יכול היה להביא לתוצאות מידיות וטובות יותר מ־תוך האספקס של מתן שרותים לטי־פוח ההוראה בבתי"ס.

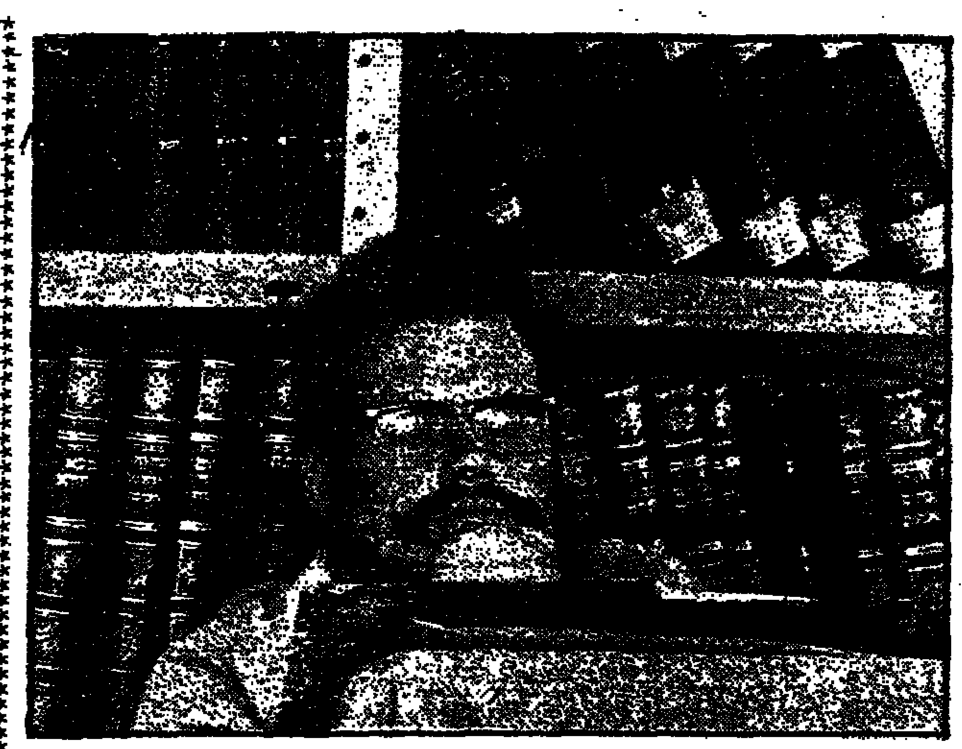

והגית בו... — תלמיד אוניברסיטת „בר־אילן" בשיעור לתלמוד

בניין ביה"ס כמרכז ללימוד תורה

מאת יצחק שניאורסון

חג השבועות בישיבה

מאת הרב שלמה לייב צוקרמן

(סוף בעמוד 9)

מחקר: היהודים השפיעו על התפתחות המוסיקה הסובייטית

יחס מיוחד לבתי הספר לחנוך מיוחד בת"ל־אביב

מאת חיים פיקרש

פרס האורחות הטובה

בניינים מוכנים
במקום מבנים חדשים
כיתות הוראה ומכשירי לימוד ס־

מאבות החינוך הממלכתי־דתי

לדמותו של הרב יעקב ברמן ז"ל במלאות שלשים לפטירתו

תלמוד תורה עם דרך ארץ

קרוב אל העם

גדול בתורה ובמידות

75 שנה בשירות הכלל

ארבעים שנה – בית צעירות מזרחי ירושלים

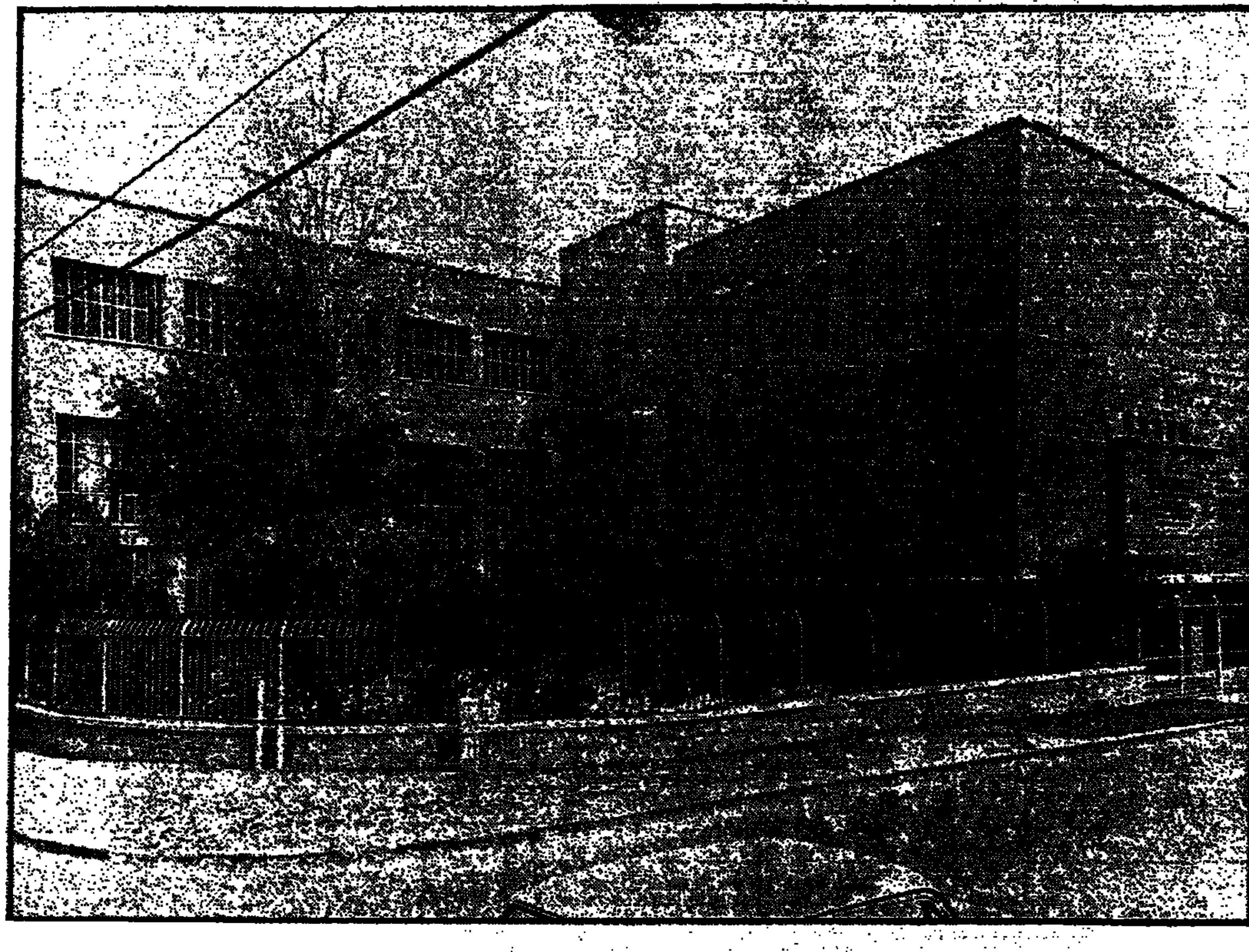

מאת אברהם דורון

בברכה לבנים מורכבת ומסו־כת מלווה כיום כל אב דתי־אומי השוקל מסגרות חינוך על־ידי לביתו. בעוד אצל הבנים יגוון האפשרויות בגדל יחסית הלימודים התיכוניים מהווים רק לב מוקם, הרי שבחינוך הבת ברובלמטיקה קשה הרבה יותר.

העדות הבגרות של נערה, ה־סיימת כיום בית ספר תיכון יוני, אינה מעניקה לה יותר מ־שר אפשרות לרישום ללימודים

המגמות בשפים ובדמותיהם מעניקים להם „ביטחון" מפני נשירה.

ציון יובל הארבעים של „בית צעירות מזרחי", שהפך לחלק מ־נופה האנושי של ירושלים בדור האחרון אינו מהווה „יום הול־דת" של זכרונות התרפקות על העבר, כי אם נקודת ציון בעיצומו של תהליך התפתחות והתבססות במגמה להלל „מהפיכה" בתחום חינוך הבת הדתית־הלאומית.

אם בוגרת בית ספר ממלכתי־דתי, ניצבת על פרשת דרכים ו־

בשובה ונחת – הבנות בשעת ארוחה

קדמיים — אפשרות אשר במק־ים רבים אינה מנוצלת. גם אם צעירה הדתית חובשת עם סיום מודיה התיכוניים את ספסלי קולטה זו או אחרת באוניברסי־ה ואפילו אם היא זוכה לתואר קדמי, הרי שרק אחוז נמוך ב־תר של בנות, מיישם את לימו־ד למקצוע. במרבית המקרים א נותר מתעודת הבגרות אלא נייר שעקרות הבית מסירות עליו את האבק מערב פסח ל־

בוחרת דרך מסוימת, דבר שאמנם מאפשר לה נסגנת, הרי שבבית צעירות מזרחי היא יכולה, משך שנות לימודיה להחליט, לבחור ולמצוא את הפיתרון הטוב ביותר בהתאם לשאיפותיה, נטיותיה ו־סגולותיה, המפותחים ומכוונים ע"י סגל משלה של מורים ומד־ריכים. וכך אמנם מסביר המנהל את יתרונות המוסד לנרשמות: „אצלינו תרכשי השכלה כללית ברמה גבוהה ברוח היהדות המ־

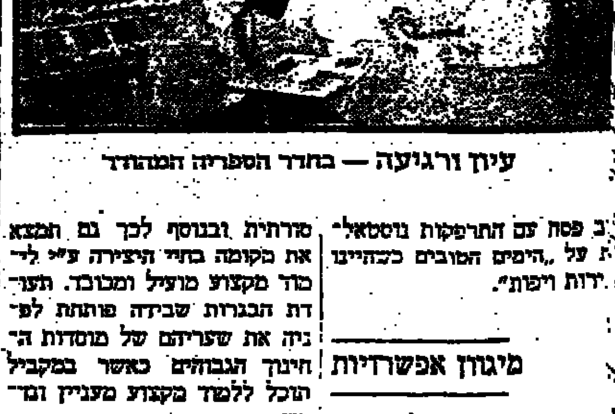

עיון ורגיעה — בחדר הספריה המהודר

ב פסח עם התרפקות נוסטאל־ת על „הימים הטובים כבהיינו ירות ויפות".

סורתית ובנוסף לכך גם תמצא את מקומה בחיי היצירה ע"י לי־מוד מקצוע מועיל ומכובד. תעו־דת הבגרות שבידה פותחת לפ־ניה את שעריהם של מוסדות ה־חינוך הגבוהים כאשר במקביל תוכל ללמוד מקצוע מעניין ומד־ריש.

מיגוון אפשרויות

ציבור ההורים מודע לבעייה זו הוא מוסיף לשלוח את בנותיו ית ספר עיוני רגיל, כאשר יון המסלול המקצועי טרם נק־די הבורך. „קשה לי להבין ע בית ספר מקצועי לבנות זה כמוסד המיועד לנערות נות טיפוח שרמתן נמוכה יו־" — כאב מר אברהם כהן לו הדינמי של ביה"ס התיכון י המקצועי המקיף „בית צעי־ מזרחי" בירושלים, כשהוא ס בפניך את מיגוון האפשרו־ הגלומות במוסד אשר בימים כלאו לו ארבעים שנה. ה־ת מסתבר, זוכות לא רק ל־דת בגרות אלא שהן יכולות וד גם בין שורה ארוכה של קצועות נדרשים ומכובדים כא־ בשלולי הלימודים העיוניים ו

מגמה לבורנטית

הרפואה והתעשיה המודרנית תלויות כיום יותר ויותר במעב־דות, עובדה – המחשיבה והולכת את תפקידה של הלבורנטית. על רקע זה פותחה המגמה הלבורנ־טית כמגמה החשובה בבי"צ צעי־רות מזרחי. סיירנו במעבדות ה־משוכללות שבבית הספר ומצאנו נערות שוקדות ברצינות על נס־יונות כימיים, אגב שימוש במער־כות בקבוקים בעלי תוויות רב־גוניות. המורים, מסתבר הם מד־ענים באוניברסיטאות ומרכז ה־מגמה הוא הדוקטורנט הדתי אליהום פלונשטיין. בוגרות המ־גמה זוכות בנוסף לתעודת הבגרות

הרשמית של משרד החנוך והת־רבות גם לתעודה לבורנטית מוסמכת המוכרת גם ע"י משרד המסחר והתעשיה. מוסדות הרפו־

לידי מכונות הסריגה

את, התעשיה והמחקר ממתינים ב„זרועות פתוחות" ועם הצעות שכר קוסמות לבוגרות המוסד ה„נוספות" ממש בשל השם הטוב שיצא להכשרתן ובשל הדרישה הגדולה למקצוע זה.

המגמה למינהל

פופולארית, לא פחות, היא ה־מגמה למינהל המבוססת על מס־לולי החשבונאות והמזכירות וה־מכשירה פקידות בכירות בהתאם לדרישות המינהל המודרני. במג־מה זו נכללים בין השאר: קו־רספונדנציה עברית ואנגלית, קצ־רנות, הנהלת חשבונות, רגיסט־רטורה, תורת המסחר, תורת הכל־כלה והחשבון המסחרי והמובן כתבנות מעולה ברמה ובהידות גבוהים ביותר. הפקידות המהופ־למות מבוגרות „בית צעירות מז־רחי" פזורות כיום בכנסת ובממ־שלה כקצרניות או עובדות מיכון וכן כמנהלות חשבונות או מזכי־רות בכירות בדרגות שכר גבו־הות.

מגמה „נשית" יותר היא „ה־אופנה" — הדתבה ונגישה הרבה יותר מן הנראה ממבט ראשון. מגמה זו כוללת ציור אופנה, גזי־רה ותפירה מעולה וכן מכלול ידיעות מקיפות ומלאות בנושא הלבוש.

מחלקה מיוחדת במגמה זו מה־ווה הסריגה האופנתית. תצוגות האופנה של שמלות ובגדים שו־נים שנעשו ע"י הבוגרות הפכה ל„להיט" פופולארי כאשר אפנ־איות ונשים רבות מגלות ענין רב במוצגים המכתיבים במידה מסו־יימת את אפנת הסריגה בארץ.

המגמה הרביעית מכשירה את ה־בנות ב„ניהול בית" כאשר מער־כת הלימודית כוללת את תורת התזונה, תורת הבית, בישול עיד־ני ומעשי תורת הכביסה ומשק הבית. רכישת מקצועות אלה לא רק שמועילה אישית כעקרת בית ואם בעתיד אלא שהיא מכשירה למקצוע מבוקש במוסדות רבים.

שני מסלולי לימוד ראשיים

מכלול לימודים ומגמות אלה מתבצעים בשני מסלולי לימודים אפשריים: מסמית — מסלול מק־צועי תיכון הכולל תעודת בגרות ותעודה מקצועית ומסמ"ר — מסלול מקצועי רגיל הכולל תעו־דה מקצועית ותעודת גמר ממ־שלתית של בית ספר תיכון. מבחר המסלולים והמגמות עונים על ה־בעייה החריפה ביותר בחינוך ה־בנות כיום „הנשירה". בבית צעי־רות מזרחי אחוז הנשירה נמוך ביותר מאחר ותלמידה שאינה מוצאת ענין או אינה מצליחה במסלול או במגמה מסויימת יכו־לה לעבור ללא כל קושי למגמה אחרת ולא לנשור על כל הסכנות החינוכיות האחרות הכרוכות ב־כך.

„בית צעירות מזרחי" אינו מו־סד הכשרה טכני ללימודים מק־

נערות במעבדה

צועיים. בראש ובראשונה זהו בית ספר ובית חינוך כאשר מירב ה־מאמצים מושקעים בעיקר בעיצוב דמותה הדתית הלאומית של ה־

בוגרת. במציאות הירושלמית הפ־כו בתי הספר התיכונים העיוניים למוסדות הכנה לקראת בחינות הבגרות כאשר את המרכיב ה־

בשעור תזונה

חינוכי העיקרי בעיצוב דמות הבת מהווה הבית. לבית צעירות מז־רחי מגיעות תלמידות קבוצות טי־פוח ברובן והמוסד כך על בית הספר למלא גם את הפונקציה של הבית עובדה ההופכת את ההוראה במוסד ל„שליחות" של

ממש. סגל המורים מנהל מלחמה יומיומית עם תופעות „הרחוב של שבעים וארבע" ומשתדל לחסן את התלמידה בפני הסכנות הרבות האורבות להן וזאת בדרך של הוראה יהדית מוגברת ושי־מת דגש רב על החינוך האישי ולא הלימודי. לצורך זה מתקיי־מים במוסד לימודים אינטנסיביים בדינים הכוללים מבחן חודשי ל־כל המוסד עם פרסים בדמות כיל־בות גבוהות, בערכת של הרצאות

שיחות וסמינריונים בנושאים שו־נים, קורסים בנושאי „טהרת ה־משפחה ברוח היהדות" ועוד. ה־מורים אינם רק מלמדים החומ־רים חומר. הם משתדלים ליצור יחס חברי ואבהי עם התלמידות המתייעצות במורותיהן בבעיות האינטימיות ביותר, במקרים ר־בים המורה היא הדמות הקרובה ביותר בחיי התלמידה. על רקע זה הונהג באחרונה בביה"ס חי־דוש מעניין כאשר לכל „שיכבה"

היינו כיתה מונה „מרכז חינוכי" שהוא מחנך או מחנכת המטפל בבעיות החברתיות הלימודיות של הכיתות המקבילות באותו שנתון.

רוב בוגרות „בית צעירות מז־רחי" הן נשים ואמהות דתיות לאומיות גם שנים ארוכות לאחר תום לימודיהם — המשימה ה־עיקרית של הנהלת בית הספר היא להגדיל אחוז זה כדי רוב מוחלט.

כך או אחרת „בית צעירות מז־רחי" אשר בארבעים השנים ה־אחרונות עיצב דור דתי לאומי של בנים ירושלמיות הולך מחיל אל חיל לקראת שנתו השמונים בהכרזת „נחזה הילל". נוסח: „ידית כלהה בכיסור וכפיה תב־כו פלך" כאשר „תורת חסד על לשונה". לקראת העשור החמי־שי של המוסד לא נותר אלא לק־יים בו „ויהללוה בשערים מע־שיה".

משרד העבודה

אגף להכשרה ולהשתלמות מקצועית

החלה ההרשמה
לשנת הלימודים תשל"ה
לבתי הספר התעשייתיים
המעולה שבדרכים ללמוד מקצוע.

בבית־הספר התעשייתי, הצמוד למפעל, רוכשים מקצוע בדרך משולבת של לימודים עיוניים ועבודה מעשית בסדנאות המפעלים.

הלימודים העיוניים: כוללים לימודים כלליים, כמו עברית, אנגלית, מתמטיקה, פיסיקה וכו' לימודים בתורת המקצוע הנלמד, כמו, לדוגמה, טכנולוגיה, תורת החומרים שרטוט טכני — ללומדי מקצועות מתכת ומכונאות.

תעודת מקצוע: בוגר בית־ספר תעשייתי העומד בבחינות גמר מקבל תעודת מקצוע ממשלתית. בתנאים מסויימים הוא יכול להמשיך בבית־ספר לטכנאים.

המקצועות הנלמדים בבתי־ס תעשייתיים: מתכת: מסגרות, מבלטנות, חרושת כלים, מכניקה עדינה, מכונאות, מרכבים, מכונאות רכב, מכונאות מטוסים חשמל תעשיה, אלקטרוניקה, טלפונאות, נגרות, מלצרות וטבחות, תפירה תעשייתית.

בשרות סדיר: יכול בוגר בית־ספר תעשייתי לשרת ביחידה מקצועית מתאימה, לפי הצרכים והאפשרויות של צה"ל, ולהתמחות במקצוע שלמד.

שכר עבודה: החל משנת לימודיו השנית מקבל התלמיד שכר בעד עבודתו, לפי מספר שעות העבודה.

התלמידים פטורים משכר לימוד.

הסעות: יש הסעה מאורגנת לבתי־הספר ומהם — או השתתפות בהוצאות הנסיעה.

מסמכים: בעת ההרשמה יש להמציא תעודת כתה ח' או ט' (שליש ב'), פנקס עבודה של שרות התעסוקה לנוער, אישור רופא תעשייתי, תעודת זהות של ההורים שבה רשום שמו.

פרטים והרשמה במזכירות בתי־הספר בין השעות 8.00 ל־14.30 כלהלן:

שם בית-הספר	מגמות	הכתובת	הטלפון
מחוז ירושלים			
1. [illegible]	מסגרות מרכבים	ירושלים, שדרות הרצל 224	524496
2. [illegible]	מסגרות מבנית, נשקות	גדרה, ת.ד. 10	055—93165
3. [illegible]	מכונאות דיזל ובנזין	צ.ה.ל. ד.צ. 3083	055—96921
4. [illegible]	מכונאות רכב	ירושלים, תלפיות רח' ציטס. בי"ס אורט.	65638
5. [illegible]	דפוס	ירושלים, רח' מרים החשמונאית	36261
6. [illegible]	מכסטיל	קרית גת, ביה"ר פולגת	051—91121
7. [illegible]	מכסטיל, קונפקציה	קרית גת, איזור התעשיה	
8. [illegible]	מסגרות מבנית	ירושלים, ת.ד. 1505	35251
9. [illegible]	מכונאות מנועים, חרושת כלים	דואר נע האלה	02—911664
מחוז תל־אביב והמרכז			
10. [illegible]	מכונאות רכב	חולון, איזור התעשיה, רח' הבנאי 1	845131
11. [illegible]	מסגרות מבנית, מבלטנות חרושת	חולון א', איזור התעשיה, ת.ד. 5	845151/8
12. [illegible]	מכונאות מנועים, אביזרים תעופתיים	גדרה, ת.ד. 3500	055—91377
13. [illegible]	מסגרות מבנים, חרושת השכלאות	חולון, איזור התעשיה, רח' הפלד 1	846111
14. [illegible]	מכונאות מנועים, מכונאות מטוסים	לוד, שדה התעופה	971249
15. [illegible]	מסגרות מבנית, חרושת כרסום	יבנה, איזור התעשיה	055—95461
16. [illegible]	כימיה טקסטיל, מסגרות מבנית	יבנה, איזור התעשיה, ת.ד. 12	
17. [illegible]	מכונאות רכב	ת"א, רחוב ארלוזורוב 17	253411
18. [illegible]	טלפונאות, מסגרות	לוד, ת.ד. 50, איזור התעשיה	962381
19. [illegible]	מסגרות	באר־יעקב	965851
20. [illegible]	מכונאות רכב	יהוד, איזור התעשיה, מפעלי מוסכים	
21. [illegible]	מכונאות רכב	ת"א, רחוב המסגר 43	33321
22. [illegible]	מכונאות רכב	בני ברק, איזור התעשיה, רח' הברזל הירש	785111
23. [illegible]	תפירה קונפקציה	ת"א, מסמת החשמונאים 44	34474
24. [illegible]	מסגרות מבנית, השחזת חרושת	ת"א, הקריה, רח' ב'	38041
25. [illegible]	מכונאות רכב	רחובות, רח' הרצל 1	954685
26. [illegible]	מכונאות רכב	רחובות, דרך יבנה	951181
27. [illegible]	מכונאות רכב	תל־אביב, רח' שלמה	829161
מחוז חיפה			
28. [illegible]	מכונאות רכב, מסגרות מרכבים לאוטובוסים	חיפה, מפרץ עיר גנים, מוסך [illegible]	723301
29. [illegible]	מסגרות מבנית, מסגריה חזוקה, נגרות	חיפה, מפרץ, ת.ד. 1428	721381
30. [illegible]	טבחות, מלצרות	חיפה, רח' יפה נוף 124	81319
31. [illegible]	הסבבנות יד, בהבה	חיפה, כפר חיפה, רח' ההרושת, ת.ד. 624	725829
32. [illegible]	מסגרות מבנית, מסגרות תחזוקה	קיבוץ אילון, ד.נ. גליל מערבי	968153
33. [illegible]	חרושת כלים, אינסטלציה	נהריה, איזור התעשיה, ת.ד. 32	922551
מחוז באר־שבע			
34. [illegible]	מסגרות, עיבוד שבבי	כפר ירוחם, איזור התעשיה	057—95101
35. [illegible]	מכונאות רכב, טרקטורים, מסגרות	תלמי הנגב, מוסך אזורי	051—94311
36. [illegible]	עיבוד שבבי, מסגרות תחזוקה	ב"ש, קרית למחקר גרעיני, ת.ד. 9001	

ל„בית צעירות מזרחי"

צרור ברכות

ביום השנה ה־40

הגן הדתי

בכשירי כתיבה

טל: 02—234240

זר ברכות

ל„בית צעירות מזרחי"

ליובלכם ה-40

כה לחי!

מגדל בנין חברה לבטוח בע"מ

ל„בית צעירות מזרחי"

מיטב הברכות והאיחולים

ביום חגכם

כה לחי!

אמפיטל וברדר בע"מ

ל„בית צעירות מזרחי"

שפע ברכות ואיחולים

ביום חגכם

דפוס ניבים

הדפסה בבדפוס ואופסט

רח' העמק 19/21 טל. 02—221734

ל„בית צעירות מזרחי"

כוס ברכות ביום חגכם

ז. מילשטיין

בשדה חינוך

מיגוון קורסים להשתלמות מורים מטעם ביה"ס לחנוך ב„בר־אילן"

המדור להשתלמויות מורים המשוגר לביה"ס לחינוך בבר־אילן עורך השנה מיני קורסים: קורסים למורים לאינטנסיביים עדיפות להכשיר אותם להורות את מה"ש בהתאמת הקורסים יותקמו בפקולטות.

קורסים אלו נערכים למורים בבעיות והוראת לשבע"ם ומקצועות אנגלית וטבע, בנוסף לכך גם קורסים כלליים שהם חיבה על המורים בכל המקצועות.

יחס מיוחד לבתי הספר לחנוך מיוחד בת"ל־אביב

מאת חיים פיקרש

ביפעת "עקות", צפיפות, שלשות שבירות ומעשים אחרים שנתגלו בכמה מבתי הספר ל„חינוך המיוחד" בתל־אביב, היה את הרקע לארוכי השביתה מצד בהורי בתי ספר אלה, שעמדו להקימה בשבוע שעבר אך דחו אותה „עד להודעה חדשה".

אגפי אגף החינוך בעירית תל אביב, כהדגיש למבקרי הבעיות של בבני בתי הספר המיוחדים בתל אביב, „אך מכאן יעד לטיפוח של הסביבה, ה־ דוד קצה והיוצר" — אומרים לנו ע"ד ה. כ. בוטן, סגן ראש עירית תל אביב וראש האגף לחינוך ומר ברוך אבידבי, מנהל האגף.

פרס האזרחות הטובה

„על בעיות החינוך מוטל בצת התפקיד חשוב ביותר" — לעצור בעד ההשפעה המזיקה של יוגן העצב.

והגית בו... — תלמיד אוניברסיטת „בר־אילן" בשיעור לתלמוד

בניין ביה"ס כמרכז ללימוד תורה

מאת יצחק שניאורסון

מחקר: היהודים השפיעו על התפתחות המוסיקה הסובייטית

השפעתם הגדולה של היהודים על המוסיקה הסובייטית בולטת בתחו־ מים רבים. כגון תחום הביצוע האינ־ סטרומנטלי־סולוסטי, בו כ־45 אחוז מבוצעי הנגנים הרוסיים הם יהודים, או ב־ שטח המוסיקולוגיה, בו כ־33 אחוז משוטי התיאורטיקנים הרוסיים הם יהודים.

חג השבועות בישיבה

מאת הרב שלמה לייב צוקרמן

ערב חג שבועות, בית המדרש של הי־ שיבה החקלאית כולו ירוק: ברושים, פרחים, אלומות חיטה ושעורים. ארון הקודש, עמוד הה־ תפילה ובימת הקריאה נראים כחופות עדויות ירק ופרחים.

(סוף בעמוד 9)

מאבות החינוך הממלכתי־דתי

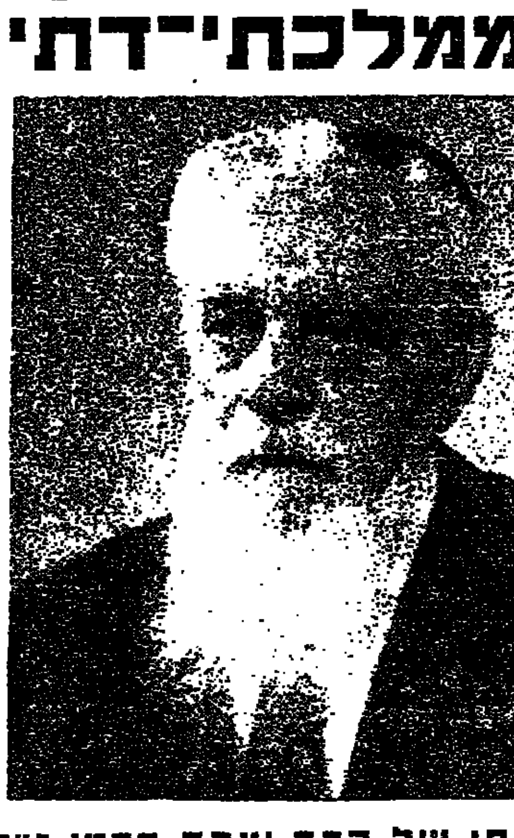

לדמותו של הרב יעקב ברמן ז"ל במלאות שלשים לפטירתו

תלמוד תורה עם דרך ארץ

קרוב אל העם

הרב מרדכי פרלמן

גדול בתורה ובמידות

הרב א. פיצניק

75 שנה בשירות הכלל

מסכת חייו של הרב יעקב ברמן ז"ל, שהלך לעולמו בשיבה טובה בגיל 96, רצופה היתה פעולות ומעשים למכביר.